

BOJAN BIZJAK
USIHANJA

BOJAN BIZJAK

USIHANJA

Ajdovščina, 2020

Bojan Bizjak: USIHANJA

Izdano v samozaložbi:
© za slovensko izdajo Bojan Bizjak, 2020.
Vse pravice pridržane.

Urednik: Bojan Bizjak
Oblikovanje ovitka in prelom: Nadja Pokorny

Tisk in distribucija: STELLA, Šmarješke Toplice
Šmarješke Toplice 141, 8220 Šmarješke Toplice,
Tel. 07 307 39 40
www.stella-sp.si

Naklada: tiskano po naročilu

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

ISBN 978-961-246-260-4 (Stella)

VSEBINA

LEDENE ZVEZDE.....	7
SKORJA KRUHA.....	13
ODTALITEV	19
STOPINJE	25
LUČ ROJSTVA.....	31
NA ONI STRANI.....	37
SANI.....	43
VAŠKA ULICA.....	49
PRENOČIŠČE VETRA.....	55
ZVONČEK.....	64
OKNO.....	71
GREVICE.....	77
GRENKA NJIVA.....	83
PTICE IN STARKA	89
BOSA JUTRA	94

VRTNICE.....	100
POPOTNIK.....	106
RUM.....	131
OTAVA.....	137
OREH.....	143
KOTEL.....	149
OMARA.....	155
USIHANJE LUČI.....	161
BOŽJE FRNIKOLE.....	167
MEHURJI NA KOŽI.....	173

LEDENE ZVEZDE

Nekaj čaja se je še vedno temnilo v skodelici, sladkor se je očitno sesedel na dno. Pa če bi ga še malo pomešal, je Janko pomislil in se zamišljeno zagledoval v rjavkasto tekočino. Sfrknjena filter vrečka je ležala na krožničku poleg skodelice. V lokalu je bilo še vse mirno, nekako dremavo, čeprav je bilo zunaj že živahno premikanje po decembrsko razigranem mestu, ki je zares zaživelo šele na večer, ko so se turkizne, zelene, modre in vijoličaste luči zavrtale v težko zimsko temotnost. Letos, ja ... Bom ... Ne vem, ga je začelo živčiti. Premišljal je o Martini, ki je na sosednji kmetiji živela sama z ostarelo materjo. In je pred tremi leti prišla nazaj domov. Začela se je ukvarjati z nekakšnim biološkim kmetovanjem; prideluje zelje, repo, zelenjavo, pa trop koz si je umislila. Koze, koze, se je posmehnil. Spomnil se je, da je njihov oče vedno imel tri do štiri krave, pa kakšne ... O, ja, Lojze je znal, Lojze je imel živali rad. Sin, mislil sem, da bo sin prevzel, pa je ostal v Ljubljani. Pravijo, da se drogira, da je študij opustil, da ... Kaj me briga, svojih skrbi imam zadosti. Drv nisem prodal toliko kot lani, manj denarja bo ... Štirideset let mi je, no ... In sosedovi, petintrideset ... Spomnim se je, punčka ... Nosila je mleko v vas k stari mami ... Še smrklja je bila pa je

že sedala na traktor, no ... Ne vem, ne vem ... Saj klepetava, če se srečava, tudi pri meni doma je že bila in hvalila, kako sem lepo preuredil staro hišo. Ja, ja, kaj pa ona ve, kako sem moral prepričevati mamo, ki je zdaj dol v domu upokojencev; prekleti zlomljen kolk! Lani ... Led, šla je do hleva, da bi nakrmila svoje kokoške, pa je padla ... Od takrat ... Joj, no ... Morala je v dom, jaz je ne morem gledati, ker hodim še v službo, pa še kmetija ... No ja, samo dve kravi, prašiček, pet kokoši. Kaj je to, kar je nekdaj bilo, nič ... Kravi bom na pomlad prodal, seno naj požreti, potem ... Ne bo časa za vse, ne zmorem, sam sem, sam. Če bi, ah ... Kakšne neumne misli. Ja, če bi se ... Ne, ne ... Saj je prijazna, ne rečem, ampak ... Ni mi jasno, zakaj je prišla domov. In čudim se, da nima moškega. Vsaj jaz tega ne vidim, no, en terenec prihaja, menda svetovalec za bio kmetije ... V Ljubljani ga je zagotovo imela. Nič ne vem, kako je tam živela. Povedala mi je, da je delala v podjetju, ki se je zadolžilo, da pa drugje ni več našla službe, ta inženirka kemije, to je doštudirala, to vem. Ja, ja ... Ko je šla v srednjo šolo, je odšla, ni prihajala domov, le občasno, pri teti v Ljubljani je bila in pomagala v kemični čistilnici, no ... Zdaj pa bio kmetijstvo. Kaj jo je obsedlo? Po smrti očeta je prišla, za brata se pa ne zmeni ... Ja no, ve, da sem jaz še v službi, da nam gre, ker smo malo podjetje odkupili sami zaposleni. Rastemo, dobro nam gre, dela pa se, ja ... Moral se bom odločiti, kako naprej. Tako ne bo šlo, zgaral se bom. Iz gozda sem spravil sto metrov drv, bedak ... Vse vikende sem garal, ves dopust sem porabil za kmetijo.

Kaj me žene, zakaj ... Mogoče je v meni skrit oče in me nagovarja, mama, ona ... Samo še moli, da bi jo bog čim prej poklical k sebi. Letošnji božič ne bova skupaj, negibna je. Kako naj bi jo pripeljal domov za božič, kako? Kdo jo bo gledal, ji menjal plenice ... Od tistega padca si ni več opomogla, komplikacije, vnetja in ohromelost spodnjih okončin, ne vejo, zakaj, saj je bil najprej zlomljen samo desni kolk, ampak očitno si je poškodovala tudi hrbtenico, ne vem ... Prebiral sem tiste papirje, pa se nič ne spoznam, na elektriko že, na medicino pa malo. Moj bog, življenje! Kaj bom sam tam gor, kaj? Štirideset let, božič se bliža, sam bom, sneg je napovedan, groza! Pritegnil si je skodelico in zavrtel seseden sladkor. Na hitro je spil ohlajen čaj in si naročil merico žganja, ker je ura že čez deseto. Nekaj pivcev je zdaj žužnjalo na drugem koncu točilne mize, mlad par se je stiskal v separeju, ampak ... On je gledala v svoj telefon, ona pa v svojega. Tiščala sta se skupaj in se hihetala, gledajoč pametna telefona - moj bog, se mu je zavzdihnilo. Žganje mu je teknilo, ker je zjutraj pojedel zajeten kos kruha z maslom. Malo je pogledoval na ulico, stemnilo se je ... Pa bo res snežilo, o ... Bel božič bo, v sredo bo božič, danes je sobota, vse te dni bom doma. Kolektivni dopust ... Ljudje se radi pripravijo na božič, seveda ... In če bi kupil bombonjero, steklenico dobrega vina in bi ... In bi šel k sosedu na vljudnostni decembrski obisk, mislim ... Nisem še bil pri njej, saj me je vabila na kavo, kdo pa ima čas. Pridem iz službe, pa moram v hlev, pa na traktor, pa ... Ob vikendih v gozd, ne, ne ... Tako ne bo šlo več, ne.

Mogoče bo pa danes popoldan pravi čas. Obril se bom, preoblekel, bombonjera, šampanjec, ja ... Ženske, z Marico ni šlo, s Sašo tudi ne, Z Janjo ... Nisem si vzel zadosti časa. Ne vem ... In nobena ni bila pripravljena, da bi šla v našo hribovsko vas, nobena! Vse so sanjale stanovanje v mestu, po možnosti v bližini vrtca, nakupovalnega centra, v novi soseski ... Jaz, jaz ... Kar ne morem brez gozda, brez senožeti, njiv. Oče je v meni, vsi naši dedje na naši kmetiji, vsi. Pa jih imam na slikah, praded, dedek, moj oče ... trdni možakarji, ki so vsi, prav vsak je malo povečal grunt. Jaz, kaj bom jaz? Kaj bo po meni, če ne bo otrok. Groza! Še sinoči sem gledal album starih slik. Star oče je še pri sedemdesetih veselo brusil koso, ja ... Kako se ga spomnim, kako je vriskal na vrhu senožeti, na tisti strmini, tam je zdaj samo še pašnik, pa še tisti se zarašča. Sosedove koze bi ga očistile, glej no. To ji bom predlagal, mogoče pa ... Nič, še eno žganje si bom naročil, saj je veseli december. K mami bom šel jutri, tako sva zmenjena, včeraj sem bil. Ne morem vsak dan, zdaj, ko imam ta kolektivni dopust, ne morem, saj je doma veliko dela. Gnoj moram odpeljati pred sneženjem, to moram. Pa ne vem, če mi bo zneslo, glej no, že naletuje. Pa se le niso zmotili. Napovedano je močno sneženje. Ja, treba bo v trgovino pa nazaj gor, ni druge. Kupil bom šampanjec, bombonjero, bom ... Pod večer bom šel tja, pa bo, kar bo, se je junačil in na hitro zlil vase še drugo žganje, da je začutil pekline v drobu in so se mu zarosile oči. Plačal je in šel ven, odmahnil je natararici, ki ni prišla do običajnega klepeta, danes ne.

Ponedeljškova jasnina ga je svežila, ko je postopal pred hišo in odmetaval sneg, ki ga je ponoči narinil veter. Ni ga bilo dosti, le kupčki pred pragom. Pogledoval je proti sosedi, videl je, da se dim gladko dviga v nebo. Danes grem tja, se je odločil. Zapičil je lopato v kup snega. Včeraj nisem mogel, bil sem cel popoldan pri materi, slaba cesta je bila. Še dobro, da imam terenca. Danes pa ... V soboto, oh, preveč žganja je bilo spodaj v mestu, dva sodelavca sta me našla, lovil nas je veseli december, ja, ja ... Tako ne bo šlo, žganje, ne ... Ne, ne. In kdaj naj grem, kar zdaj, kar dopoldan!? O seveda, kaj bi v mraku lazil, zdaj bom šel. Skočim pod tuš, preoblečem se in grem, tokrat pa res. Ves živčen je postopal po izbi, se gledal v zrcalo, preverjal prstriženost brčic, pogladil si je pulover, zavihal plašč, vzel bombonjero in šampanjec, še enkrat preveril frizuro in šel. Čutil je, da mu srce močno razbija in da se pod plaščem poti. Smrdel bom, ga je zaskrbelo. Kaj si pa domišljam, da bova kar legla ali kaj, bedak! Ko je zapeljal na odcep do njihove hiše, ga je ustavilo. Videl je, da je zgoraj še en terenec, poleg njenega starega, Včeraj ga ni bilo, v snegu so sveže sledi, Kdo, kdo!? mu je kljuvalo v možganih. Ima moškega, zagotovo ima moškega, ga je razdražilo. Sunkoma je obrnil in se zapeljal nazaj domov. Slekkel se je in si nadel delavnega pajaca. Bombonjero je spravil v omaro in šampanjec tudi. Bedak, bedak, bedak ... mu je kljuvalo v glavi. Spravil se je v zgornjo sobo, od koder se je dobro videlo do sosedovih. Vzel je lovski daljnogled in oprezal. Debelo uro je sedel tam in opazoval, potem ... Ven je prišel starejši moški v

razpetem plašču, za njim pa ona. Objemala sta se, poljubila ga je ... O, kakšen bedak ... No, pa bo božič, lep božič bo. Kaj sem čakal!? Do večera se je še nekako zamotil z delom, potem pa ... Poklical jo bom, saj imam njeno številko ... In res, dolgo je zvonilo, potem ... Nekaj fraz, nekaj vljudnosti in ... Seveda, ja ... Imam moškega, starejšega ... Želi si na biološko kmetijo, postavila bova nov hlevček za koze, delala bova kozji sir, bio ... A zato je tisti terenec od jeseni vozil gor, mislil sem ... Besede so odzvanjale v gluhoto mrzlega večera. Sedel je ob peči in nemel. Odrinil je mobilni telefon in stopil pred hišo ... Rahla rosnina tesnobe mu je spolzela čez lica. Pogledal je v nebo, kjer so sijale mrzle predbožične zvezde ... Mrzle zvezde v srcu, mrzle ... Obrisal si je lica, smrknil in požrl nekaj solz. Ostale bodo samo mrzle zvezde, daleč tam zgoraj so ... in ona je daleč, daleč, čeprav prva soseda. Ledene zvezde bodo na oknih in molk v stenah, pod smrečico bosta samevala šampanjec in bombonjera ...

SKORJA KRUHA

Že dolgo je tega, je Brane premišljal in srebal čaj, tokrat zeliščni, ker se mu je zdelo, da ga po tistem - gozdni sadeži - peče v trebuhu; bolečina je bila sicer šibka, neizražena, vendar mu je v obraz zaklesla mrgodo, ki ga je znala spremljati po cel dan. Amerikanc, se mu je smehljalo, tako mi zdaj pravijo v vasi, ko je gledal čez njivo v oguljen gozd; le še nekaj rjavih listov je kljubovalo decembrski zmrznini, ki je skorjila vlago po lužah in utišala zvoke. Na trenutke se mu je zdelo, da pa vendarle od nekod prihajajo divji zvoki velemesta, v katerem je preživel zadnjih dvajset let, serviser kavnih avtomatov, oh ... Amerikanc spet doma, v tej vasi, kjer so dolge njive vse do gozda. In spet požirek čaja. Kam sem prišel? Starci jočejo nad bednimi penzijami, starke v trenirkah in s pohodnimi palicami. Amerika pljuska za mano. Pa saj, ko sem šel, no ... Leto 1980, potem sem nekaj let delal vse sorte, dokler nisem naletel na firmo, ki se je ubadala s kavnimi avtomati. No, no ... Njiva, naša ... Ko sem šel, jo je oče še oral in zasejal z žitom. Nor je bil na žito, pšenica, oves, včasih koruza. Za krompir je pustil nekaj prostora, pa za krmo tista lepa travnika; zdaj sta, bog se usmili, zanemarjena. Sestrin mož ne kosi več, od kar ... Take so te zgodbe. In spet bežijo, mladi

gredo. Kaj pa naj tu ... Saj ne vem, kaj me je prignalo nazaj, res ne. Tam, ah ... Z mojo Mehičanko ... Ni šlo več, njen temperament, zabave, nakupi, zapravljanje, kuhinja pa ... In debela je postala, debela, bog se usmili, kako je debela ... Deset let sva bila skupaj, najin sin Enrico ... Z njo je. Meni je ostala ta naša domačija, pozabljena, oskubena. Sestra je prodala, kar se je pač dalo prodati, gozd, sejalnica in traktor sta ostala. Njive so ostale, v najemu so. Puhalnik, stara kosilnica, prazen hlev ... Šele pet dni sem tu, jutri bo šesti ... Zebe. V kuhinji je že še. Centralna kurjava ne dela, ker ni delala od, ja ..., nekaj let ne. Vse bom moral prenoviti, čisto vse. Denar ni problem, samo, leta, leta osemindeset, hja ... Odložil je skodelico in kihnil. Pomencal si je oči, si pogladil sivečo brado, škrtnil z umetnimi zobmi in se s pogledom obesil na star porumenel koledar, leto 1991 - Bog se usmili! V tistem letu smo dobili državo in mama je umrla, Bog se usmili. Nisem mogel na pogreb, nisem dobil dopusta, sezona je bila in sem letal od avtomata do avtomata, Kalifornija, Florida ... Delal sem po dvanajst ur, za koga? In mama je šla, oče že prej ... Kmetija ... nekaj časa jo je sestra obdelovala, potem ... Najprej je šla od hiše živina, sadovnjak, polomija, veje so po tleh, senik se seseda. Svinjaki, streha se je udrla in zadaj visijo ledene sveče, ker puščajo žlebovi. Saj ni problem, najameš podjetje in ti vse uredijo, vse. Vstal je, si nekoliko ogrel roke nad štedilnikom, ki je že odpuhteval toploto, premaknil nekaj drv, potem pa je stopil do orumenelega koledarja. Zakaj ga je sestra pustila vsa ta leta, le zakaj? No, tu

ni živela, samo prihajal je, včasih, pa ne vem, če res, prespala. Dvomim. Ima novo hišo v sosednji vasi, čisto novo. Tu pa, zadnja hiša v vasi, od tu pelje cesta v gozd. Koledar ... Sem gor je mama zapisovala vse, kar je bilo pomembno, telitve krav, stroške, plačila, denar za mleko. Stenska bilanca, se je Brane nasmehnil in obrisal debelo plast prahu na koledarju. Spet je kihnil. Mrmranje v njem je govorilo: Sin, šel si, kar šel si, pa sem te vsak božič čakala. Pod drevcem je bilo darilce tudi zate, tebe pa ni bilo. Glej, december je, hiša je opuščena, pozabljena. Od moje smrti ni bilo več drevčka, pa ga letos postavi, naberi mah, jaslice naredi. Saj si jih rad delal, si pozabil? Nosil si mah, kamne, še celo hlevček si naredil iz vžigalic. O moj bog, kako je bil lep. Pa ponosen si bil nanj, ponosen. Roke si imel res spretne, to pa. Pa svečke sva prižigala in svetleče bombone obešala. O, vem, kradel si jih, vem. Pa sem si mislila: kar naj, saj to ni tak greh. Če bi pa kaj večjega ukradel, takrat. Pa nisi bil tak ne, ne ... Postavi smrečico sin, smrečico. Saj je gozd poln teh ... Gozd, mu je udarilo skozi možgane, gozd. Ta šepet ... Zakaj je prodala gozd. A zdaj naj v našem gozdu ukradem smrečico. V našem, nič več našem. Pa kako je mogla, saj sem bil proti, pa jo je njen prepričal. Seveda, rabila sta denar, nov avto, služba, no ... Zdaj ima njen svojo dejavnost, popravlja računalnike ... Takrat ... Gozd, smrečica, božič doma. Še prej bi moral vsaj mojstra poklicati, da požene centralno kurjavo, če bo možno. Prvi vasi smo jo imeli, prvi. Leta 1983 jo je oče pognal. Po telefonu mi je povedal tisti večer, seveda klic sem plačal jaz.

Pa se je kar malo jokal, ko mi je razlagal, kako je zdaj komot, ko gre ponoči na stranišče, da samo copate da gor, pa gre, pa v kopalnici da ga nič ne zebe, da se komot ... Seveda, prej je bila topla samo soba s pečjo, ta je še, za vsak slučaj. Drva sem kupil, drva so, lahko bi!? Ne, ne, poklicati moram dimnikarja, da preveri, kako je z dimniki. Lahko pa bi res zakuril, postavil smrečico, jasli. Figure, kje so figure ... O, vem, v mamini omari, tista vijolična škatla, tam je spravljala te reči, tam. O, ja, ga nenadoma navduši. Na hitro stopi v starševsko sobo, kjer si je zamislil ležišče. Pogleduje po družinskih slikah na steni ... Sami obrazi, retuširani, črno-beli, poročna slika pa v barvah, zbledelih; vlaga je zvila očetu obrazu, mami napihnila le levi del obraza ... Stopi do omare in jo komaj odpre, vlaga pač. Med plašči in oblekami, na dnu je vijolična škatla, pod njo pa še dve, v eni so zagotovo sveče in vse tisto, za primer smrti ... Vijolična škatla. Potegne jo ven. Nekaj dopoldanskega sonca kapne skozi natrgane in razžrte zavese. Škatla je prevezana z rumenim trakom. Lepa pentlja je na vrhu. Razveže jo. Vzdigne pokrov in se zagleda v svetleče krogle, v konico, v ležeče figure, Jožef, Marija, pastirci, ovčke, ograja, hlevček, še je, še je ... O, pa jih bom naredil, lepe jaslice bom naredil, se v njem vzdigne. Od te misli je ves razgret. Odpre okno, da se razkadnina megle potuhnjeno splazi v sobo, nekaj sonca sicer vrta v sivkasto zoprnijo. Pogleda čez njive, in prav v tistem trenutku se mu oko ustavi na njivi, kjer je sonce izrisalo zeleno preprogo ozimne pšenice. Spet jo sejejo, ga tolaži. Kot začaran gleda lepoto

svetlobe, tista intenzivna zelenina pod meglo, ki se je prav tam razmehčala in razvlekla. Kar stal je in gledal, pozabljal na prepah, na mrzlino, ki mu je mršila čelo in lezla pod zimsko srajco. In sept je megla zagrnila zelnino. Svetloba se je odprla na drugem koncu, na razorani njivi, kjer so rjave brazde čakale zmrzali, da jih razstreli, da bodo na pomlad godne za obdelavo. Vsega tega tam ni bilo, ne, se mu je orosilo oko. Nerodna solza mu je padla na okensko polico, kjer ... kaj pa to, skorja kruha!? Saj, ja, zadnjič, v sredo, ja, sem malical, kar stoje, tako kot sem bil vaje tam, na hitro. S sendvičem sem se sprehajal skozi prostore, odlomil kos skorje kruha, padla je in sem jo pustil tu na polici, to umetno zobovje ... skorja kruha, zdaj suha in trda. Če bi to videl naš oče, ne, ne ... On je res ljubil pšenico in kruh ... Ko jo je še na roke sejal, eno poskusno reč, eno novo seme, samo ozek pas, tam na stari njivi, kot je on temu rekel. Presuval jo je skozi prste, predeval jo je, potem pa jo metal po njivi. Sejalec, reprodukcijo tiste slike sem imel tudi v Ameriki. Tak je bil naš oče: zavihani rokavi, stari škornji, ponošen klobuk, ohlapne hlače ... In meče pšenico, meče jo, melje z ustnicami - vem, da je med sejanjem molil, vem. Ko jo je jemal iz vreče, je klečal, jo zajemal, jo v slapu spuščal nazaj, pa spet zajel ... Kakšne obrede je imel. In kako je skrbel za sejalnico, s kakšno ljubeznijo jo je popravljaj, jo mazal, preizkušal. Čez zimo jo je pregrinjal s starimi cunjami - polivinila ni maral, češ da se spodaj nabira vlaga, da se potem redi rja. Morda je imel prav. Prvi v vasi jo je imel, odkupil jo je od zadruga, jo dal popraviti, prenoviti,

prebarval jo je ... Sejalnica, zdaj pa gnije v seniku. No, zdaj so modernejše ... Tudi traktorji, tudi, videl sem jih, o bog, kakšne živali na kolesih, o ... Odstopil je od okna, pobral prišušek kruha, na razprti dlani ga je nesel v kuhinjo, ga dal na mizo in gledal tisto skorjo. Par dni, pa ti rata tako trda. Naš domači kruh, oh ... Tega pa, ja nazadnje, ko sme bil še čisto majhen, ga je spekla stara mati, potem ne več. V vaško trgovino smo hodili ponj, ker ... Oče je hodil še v službo, mama tudi, kmetija pa ... In star mati so si močili skorje kruha v mleko, ker oča niso imeli zob in so jedili samo sredico, samo ta fino ... Zadnja leta, ob peči, čemerem, tobak pa je moral biti. Tiste skorje kruha, tisti obroči so se sušili na mizi, pa ... Enkrat sem iz njih delal vlakec ... Pa sem jih dobil po prstih, oče me je videl. Rekel je, sin, le pazi, da ne boš imel pretrde skorje kruha v življenju, le pazi! Ne igray se s kruhom! Pa se nisem. Tam, ah, tiste umetne reči, trajni kruhi, vakuumsko pakirani, pa tisti za v pekač, pa ... Včasih so bile pozabljene skorje ... Tale tu, zdrobil jo bom za ptičke ... Skorja kruha, ja, včasih res trda, res!

ODTALITEV

Nekaj časa je še zaždeval ob stari kmečki peči, z levico je otipaval zelene grobe pečnice, drsel s prstom po vzorcu rož, iskal razpoke, se mrščil in v mislih videval starega očeta, kako je peč popravljaj, kdaj že, leta 1972, zdaj pa smo 2018, marec ... Peč še kurim, kaj je ne bi, ta naša topla mati, ta ... Vsi tisti večeri, ko smo gledali prvi televizor, tam v sedemdesetih, nagneteni okrog te peči, še vsi ... zdaj sem pa sam, pa tudi že star. Klenekec stare budilke je za hip obril misli, da se je vzravnal, vzel obtolčeno budilko in pogledal, nekaj do osmih je. Ja, pa sem potegnil, sem. Odložil jo je na prtič na nočni omarici, lep, izvezen ... Mati ga je naredila, čipke ... Kako so peli tisti leseni klinčki na drugi strani peči. Maček je ležal na klopi, mati pa ... Grenak čaj je pila, ni marala sladkorja, ker da ubije zdravilno moč. Sama je nabirala rože in jih sušila na peči. Iz mesta sem ji nosil stare časopise, da jih je potem razgrinjala po peči v zgodnji jeseni in sušila tiste rože. Kako je dišalo, o bog, kako je dišalo. Pa ne samo rože, tudi krhlje sta z očetom pripravljala, tudi. Vidim očeta, z majhnim zakrivljenim nožičem se je trudil. Rezal je hruške, jabolka, vse je lepo narezal, obrezal, polagal rezine na aluminijast krožnik, mama pa je vse lepo razporedila po

papirju na peči. Prav rad sem vzel krhlje s seboj v mesto, v garsonjero, kjer sem pustil štirideset let življenja; kar tam naj bo, v tisti sivi soseski, kjer je bilo sonca malo in še manj sreče. Če bi tam ostal, bi najbrž končal tako kot Dane, bife, kar naprej bife, pa ena operacija, pa spet bife, potem ... En dan, dva, tretji dan, je pa njegova sestra poklicala policijo in gasilce, da so vdrli. Zaspal je, dosanjal je svojo daljno deželo, kamor da bo šel. Pa ni šel, nikamor več ni šel. Ostal je tam med steklenicami in tabletami ... Saj je videl dosti sveta, težke kamione je vozil. O, je videl, videl ... Potem pa, ja, nič, pili smo, vsi smo obupno pili. Jaz ... samo tovarna pa dom, pa bife, ta prekleti bife. Koliko denarja sem zapravil. En dan sem računal, da sem zapil še eno garsonjero pa današnjih cenah. Če to ni neumno, zapiti, zafrčkarti. Pa mi je mama zmeraj govorila, da bom požrl samega sebe, če bom kar naprej v mestu in po gostilnah. Takrat me ni vleklo domov. Sestrin mož je začel obdelovati našo kmetijo, naše senožeti je kosil, sekal gozd, mene ni nič brigalo, samo da sem imel svoje popoldneve v bifeju in da sem gledal natararice. Kakšen bedak, kakšen bedak ... se mu je zatreslo v zaočju. Nekaj časa je kar tihobil in poslušal klenke ure. Spomini so se mu mrvili in tleskali v izbo. No, nekaj denarja sem pa le prišparal, ni veliko, do smrti bo, in za dostojen pokop tudi. Kupil sem avto; koliko sem jih pa menjal v vseh teh letih, čakaj ... Najprej je bil bel fičo, ja ... potem stoenka, zelena, potem golf, rdeč, potem, še en golf, črn, potem ... lupo, ja ta je bil, in zdaj imam star suzuki terenec, že petnajsto leto, ta me bo doslužil, ja ...

Za naše gozdne ceste je kar pravi, za v to samoto, kjer je slaba cesta pa kar odličen. Saj so obljubljali, da jo bodo popravljali, da bodo speljali novo v gozd, ker da bodo združeni lastniki sofinancirali, baje mislijo spet sekati. No, kakor hočejo. Do hiše pridem, toliko sem jo že popravil, za druge me pa ne briga. Včasih so tu dol vozili kamioni hlodovino in veliko drv so speljali. Zdaj ... Vse je drugače, zdaj imajo močne traktorje in si vsak sam spelje, kar poseka. Kje je tisti čas, ko je spodnji sosed vozil drva še s kravjo vprego. Moj bog. Mulček sem še bil, ko sem gledal starega Janeza, kako ošvrka obe kravici in ju preganja v klanec, dol je že šlo. Debela očala je nosil in revno je bil oblečen, pa smrdel je, vedno je smrdel. Saj ne znam reči po čem, po kravah, po gnoju, po znoju, ne vem. Kadil je cigarete brez filtra, menda Jahorina, ja, Jahorina so bile. Zdaj se spomnim, samo deset jih je bilo v škatlici in jih je imel v suknjiču. Kadar je kravici prignal do malega znamenja na ovinku, se je ustavil, si prižgal cigareto in malo pomolil, slišal sem ga, večkrat ... Takole je molil: Marija Božja mati, prosim te pomagaj nam, ki smo reveži ostali, ker so nam vse pobrali. Saj niso oni krivi, kaj pa oni vedo, kako Bog oče ravna ta svet. Pridejo k njemu po sodbo. Marija prosim te pomagaj, da ne bo lakote in nas ne bo zeblo, sestri sta bolni, jaz pa star. Oče naš, ki si v nebesih ... Ko je dokadil in domolil pa se je spet pokrilo, pokašljalo in zaslišal se je tlesk biča. Včasih se je pogovarjal s kravama, ko je peljal drva navzdol. Kar vlecita, hajd, Meta, hajd Zina, pridne, ja, otrobe bom dal, hajd. Voz je na klancu škripal, ker sta ga kravici res

bolj vlekli kot peljali; tako je zavrl, da so kolesa drsala po grobem grušču. Na ravnini pa je spet odvril in se je slišalo poškripavanje voza. Pred drugo vojno so bili veleposestniki, njegov brat je padel pri ta belih, očeta so ustrelili že po vojni, ker je nekaj časa tudi bil pri ta belih, sestri pa se nista nikoli omožili. Pobrli so jim skoraj vse njive in senožeti, gozd je tudi šel. Pustili so jim ob hiši eno njivo in dva travnika, za dve kravi je bilo ... Janez je nekaj časa delal v gozdu, nekako so se pretolkli. Sestri sta bili znani nabiralki gob, malin in borovnic, vse sta prodali v Ljubljani. V vas sta šli pa na avtobus. O spominjam se, kako sta nesli lepe borovnice, jurčke, lisičke, gozdne jagode, domač malinovec. In enkrat, ah ... A se ni eni od sester iz velikega cekarja zavalila steklenica malinovca pod sedež, nerodno zadela ob kovino in počila. Kako se je jezik malinovca razlil po avtobusu, moj bog. Gledal sem tisti madež, kako se širi, kakor da bi se kri razlivala ... September, prvi teden, šolski avtobus. V drugi razred sem šel. Reva se je križala in vsa rdeča je bila v obraz. Šofer je pa preklinjal in obe, pa tako otovorjeni, vrgel dol. Tisti malinovec, ja ... Popravlil si je blazino in odpahnil te slike. Globoko je zavzdihnil in pogledal skozi okno. Videl je, da se je oblačnost nekoliko zredčila in da je droban tipljaj jutranjega sonca obližnil kot v oknu. Napel se je in poslušal. Tonk, tonk, tonk, voda kaplja v žleb, taja se, o ... Končno, končno, mu je zapelo v zaprsju. Pa tak prekleti mraz je bil, da me je bilo že groza. Nisem več vajen takih zim. Če bi bile tako grozne, bi ostajal v mestu, tu pa ... Kar kuriti moraš, da ni mraz. In te dni sem

dolagal, o sem. Kako je en večer tulilo, pa kakšen zamet je naredilo. Levo okno je še vedno v snegu, do hleva se pa ne da. Kot včasih, kot v tistih letih, ko je oče vdolbel tunel v zamet, da smo lahko šli do živine. O, kje je to? Pa se vendar taja, odtajalo se je, no, marec, prve dni. Januar je bil pa topel, v sami srajci sem delal zunaj, čistil, grabil, kuril veje, zdaj pa tole. Pa kašne sveče so visele. Takih že dolgo nisem videl, ne ... Nič, vstati bo treba in si skuhati kavo, pa v mesto bom moral. Vsega zmanjkuje, še najbolj pa pogrešam pomarančni sok. Kar navadil sem se, da je zjutraj na mizi.

Pahljača sonca se je odprla in obliznila gričevnato pokrajino, še vso spokojeno po vztrajnem sneženju in pred dnevi vkovano v leden oklep. Na drevesih so še bili ledeni kristali, na smrekah se je še debelil sneg. Sprehajal se je pred hišo in gledal stare jabolane, kako se iskrijo, kako so čudne s tem ledenim oklepom, od katerega kapljajo debele kaplje in vrtajo luknje v taleči se sneg. Ena sama talnina, je pomislil. Pa se je spomnil davne pomladi, ko je v aprilu zapadlo veliko snega, potem pa se je ulival dež in je čez noč pomrznilo. Kako se je svetila njiva pod hišo, kako je bilo povsod vse ledeno in primrznjeno. Sekira na tnalu je bila vsa gladka, drva ob hiši so imela tanek sloj ledu, nikamor nisi mogel, če nisi obul derez, sam led. Oče si je na čevlje navezal dereze, ki jih je malo prej nabrusil s pilo, pa okovano palico je vzal, da je lahko šel čez ledene senožeti. Sonce se je lesketalo na ledenih ploščah, začetek aprila je bilo. In kadar se je vreme tako muhasto menjalo, je oče rad ostal v gostilni in pil črno vino, Primorsko,

istrsko, refošk ja ... Imeli so ga v gostilni, imeli ... Še domov si ga je nosil iz Ljubljane ... Refoško se pije po moško, je govoril. In tisti dan se je popoldan začelo tajati, obrnilo se je. Naš oče pa je šele zvečer prišel, pa kar z derezami v kuhinjo, luknje je delal v pod, mati pa ... Ja, močno se je odtajalo takrat, močno, oče pa je zaspal ob krožniku z žlico v roki. Mama se je umaknila v sobo in molila kot vedno. Enkrat ponoči se je tudi oče spravil v posteljo. Čevlji z derezami so ležali ob štedilniku, še zjutraj so bili tam, oče pa ves kremžast, odtajan, mehak, spokorjen. Za zajtrk je hotel dve jajci na trdo kuhani in močno popoprani pa okisani, pa še malo olja in soli. Taka so bila njegova popijanska jutra. Ja, ja se je tajalo, se je, tudi danes se. No, le, le, sonce, kar daj, kar daj, polži ta led. Joj, kako je zeblo, joj. Zdaj je dobro, zdaj greje, taja se, taja ... Kakor da se tudi v meni nekaj taja, lepo je živeti, ga je toplo obšlo.

STOPINJE

Mimo je že bilo novoletno rokovanje. Jože je občemel ob točilni mizi in zehal. V sebi je prvič začutil težo let. Popraskal si je lepo pristrizeno bradico in se zazrl v novo natakario, ki je s počasnimi gibi razporejala pijače na polici. Jemala jih je dol in brisala prh. Zamišljeno je gledal vse tiste steklenice. Kaj vse pijemo, si je zamrmral in si potegnil z žuljavo roko čez levo stran obraza. Zagledal se je v velik žulj med kazalcem in palcem. Sekira, prekleta sekira, je v mislih zanergal. Včeraj sem sekal drva zadaj za garažo. Zdaj je odločeno. Spal bom zgoraj v sobi, kuril bom majhno pečko, centralno kurjavo sem pa zaprl, kurba ... ga je streslo, da je na hitro spil preostanek piva kar iz steklenice. Nekaj časa je še podržal zeleno steklenico in gledal, kako se pene umikajo. Rignil je in natakariči naročil še eno steklenico. Z bolečo motnino v očeh je pogledal, če bi le našel sogovornika!? Nič, sama mladina. Vzel je steklenico in se zrinil k majhni kovinski mizici v kotu. Na jok mu je šlo. Pa sem tako verjel, da sem tako verjel!? Andrej mi je lepo rekel. Jože, tvoja ta mlada ima ljubčka, samo ti si slep, slep si. Garaš v službi, doma na kmetiji, ona pa, ko ti greš. Ja no, dokler se ne boš sam prepričal, ne boš vedel, mu odzvanjajo Andrejeve besede.

Nekaj časa je takole pokinkaval in zabodlo gledal na ulico majhnega podeželskega mesta, ki je kinknilo v januarsko meglo. Ponovoletna zagnanost se je začela. Vzel si je dva dni dopusta, da bi začel postopek za ločitev. Pa še druge opravke je imel v mestu. Nabavljal je gnojila za pomladansko dognojevanje travnikov, pa nekaj škropiv za sadovnjak, dela čez glavo. Marina pa, kurba, mu je spet hrsknilo v glavi, da jo je na hitro otresel in spil požirek. In v tistem trenutku je zagledal Andrejev avto. Kako, ni v službi!? Ponedeljek je, ja no, se je čudil. Vstal je, potolkel po šipi in mu pomahal. Andrej se je široko nasmejal, skrbno zaklenil avto in se odpravil v bife. Sedla sta k mizi. Andrej si je razpel športno bundo in preveril mobilca, potem pa rekel:

»No, dopoldan pa pivce, no. Kaj se pa dogaja, Jože, kaj? Imaš dopust?«

»Ja, vse ti bom povedal, vse.«

»No, da slišim, no. Boš še enega,« ga Andrej vpraša.

»No, naj bo. Bom pa pijan vol, no,« se je Jože odtajano nasmehnil.

»Kako je pa z Marino? Za silvestra sta tiščala kar doma. Nista bila v hotelu kot lani, nisem vaju videl. Kako to?« je Andrej radovedno rinil vanj in takoj nato zaklical natakariči naročilo.

»Ne, doma sva bila, ja. Težak večer sva imela, težak.« je Jože zatiščano rekel.

»Kaj sta pa imela? Pa ja nisi, mislim, si se prepričal,« je Andrej zagorel v radovednost.

»Sem, sem,« je Jože prikimal in s prsti objel steklenico. Rahlo jo je privzdignil in tlesknil z njo ob kovinsko zloščeninino. »Sem, pa sem,« je trdo rekel in izbuljili oči.

»Kako!?!« se je čudil Andrej. Počakal je, da je natakarcica odložila pijačo na mizo.

»Ti si mi pravi prijatelj, Andrej, res. Hvala ti za namig, ej. Glej, tako je bilo. Rekel sem moji, da imam dopust, pa da grem na lov, da pridem šele zvečer. Res sem se napravil za na lov, puška, obleka in to. Pa sem šel gor za hišo in sem videl gazi. Aha, aha. Grem lepo po tisti uhojeni potki, ki me je pripeljala do parkirišča na gozdni cesti. Tam je kujon puščal terenca, tisti, skoraj še poba, tisti Jan. Saj si mi namigoval, ja, da hodi k njej na vaje, kaj pa. No, pa se jaz skrijem zgoraj za senik. Zdaj vem, zakaj je tam puščal avto. Da ga ne bi sosedova Mica videla. Ta ima vse na očeh. Točno ve, kdaj je Marina šla dol v mesto, kdaj se je vračala s rdečim malim fordrom. Ja, vse ima na očeh ta babnica špijonska, vse. Samo Jana ni mogla videt, Ker je v hišo prišel lepo zadaj, kjer smo imeli včasih hlev za prašiče, pa sem prezidal in tam pustil še en vhod v hišo. Tam je blizu gozd, ampak je kopno vse gor do gozda. Zadosti snega se je obdržalo v mladih smrekah, da je tip pustil sledi, zadosti,« je Jože pokimal in nagnil steklenico, da je kar zaklokotalo vanj.

»Kdaj si to naredil, kdaj?« je Andrej zaprepaščeno vprašal in srebnil kavo.

»Po božiču. Malo snega je padlo, ravno zadosti, da sem opazil gazi, zadosti. Za hišo ga je pobralo in spihalo gor v gozd. Sta pa res nora, ker sta mislila, da bi to lahko kar trajalo. No, če mi ti ne bi namignil, bi jaz še zmeraj verjel, da me moja Ukrajinka zvesto čaka doma in se uči kuhanja. Veliko denarja je šlo za vse tiste kuharske knjige, ki jih je hotela, veš,« se je Jože kremžil in spet nagnil.

»In kaj je bilo potem, mislim, kaj si naredil?« je Andrej ves zardel.

»Kaj, kaj. Čakal sem skoraj tričetrt ure, kot na lovu. Pa sem res nameraval gor pod Bukov Vrh do solnic, res, no. Čakam tam za senikom varno skrit. To mi lovci znamo, ne. Tako čakam in čakam. Pa ga vidim mladeniča. V gozdu je še malo postal in jo še enkrat klical. Slišal sem ga, ja. Takrat pa, ti ne veš, kako je v meni vrelo, ti ne veš. No, prešlo je. Počakal sem, da je stekel dol v hišo. Še kakšnih petnajst minut sem bil gor, potem sem puško varno obesil v seniku, si slekel bundo, ker me je zakuhalo in sem šel dol. Splazil sem se pod okno spalnice in se vzdignil. Ti ne veš, kako me je šokiralo, ko sem videl, da marina kleči pred njim, on pa spuščene hlače, ej ... Potrkal sem po šipi. Da bi ti videl njene izbuljene oči in tistega zardelega Jana. Pa kako hitro se je oblekel, porka duš!« je Jože skoraj zarjul.

»Cela pornografska scena,« se je Andrej škodoželjno zasmel.

»Ja, ja, svinjarija, ti rečem, svinjarija. Pa tako sem sanjal, da bova imela lepe otroke, da bova kmetijo postavila na noge. Ko sem jo spoznaval, je pisala, da je s kmetije doma, da je sicer doštudirala nekakšno komercialo pa take reči. Na koncu se je izkazalo, da je bila tudi plesalka v manjšem baru v Avstriji. Tako je, če se ženiš preko interneta, tako, ti rečem Andrej. Vem, cela vas se mi je smejala, ko sem jo pripeljal. Petnajst let je mlajša od mene, pa kaj, saj ima Franc dvajset let mlajšo, pa so zdaj tiho. Vsi so se mi smejali, ti pa si takrat samo odkimaval in mi rekle, da bo ta baba nevarna za vse dedce v vasi, da se ji vidi, da je lačna ...« se je Jože odpiral.

»Ne vem, ti si tako hotel, ti sam. Kaj boš zdaj?«

»Nič, ločil se bom. Baba je na to pristala. Šla bo živet k mlademu Janu, osem let sta razlike. Rezervna mama mu bo, dokler ne bo našla kakšnega bogatega dedca in šla z njim. Ti povem, zato se je na hitro poročila z mano v te naše rovte, samo da je prišla v našo državo. Dve leti sva se menila. Dvakrat sem bil v Ukrajini v njenem najetem stanovanju, potem sva se dobivala v Gradcu, pa dvakrat v Ljubljani. Ja, slep sem bil, slep. Premamila me je njena lepota in njene vragolije v postelji, kaj hočem. Pa sem si mislil, da bo drugače, ker je res kazala navdušenje za kmetijo, res. Prašičke je rada futrala, obe kravi je božala in molst se je naučila, samo, kaj vem. En hudič je v njej, je. Zdaj je, kar je. Zavozil sem z njo, kaj hočem. Ne bom delal cirkusa, da se mi vas ne bo še bolj smejala. Vse, kar ima, bom popoldan zmetal v

terenca in peljal k Janu. Hiša ni več ogrevana, jaz sem si postlal v zgornji sobi, kjer je majhna peč. Ona pa, kakor hoče. Ne govoriva več, konec, razumeš, konec. To ni bila ljubezen, to so bile samo gazi med nama, nič več, res,« je Jože že začel opletati z jezikom, očitno mu je alkohol rahljajal zavest.

»Ja no,« je Andrej težko in sočutno zavzdihnil. »Če boš karkoli rabil, veš, kje sem, ne,« se mu je ponudil.

»Ne skrbi, bom že rešil to, bom, še danes, boš videl,« je Jože prikimal.

»Samo brez neumnosti,« mu je Andrej svetoval in namignil natararici, da bi plačal.

Jože je ostal sam. Gledal je pene politega piva na pločevini. S prsti je tolkel po mehurčkih in si šepetal: Marina, prasica zgonjena, še danes te bom selil, kar pripravi svoje cunje, kar daj.

Ko je prišel domov, Marine ni bilo več. Izginile so vse kuharske knjige in tudi nov televizor, ki ji ga je kupil za božično darilo. Pijano se je majal sredi hladne sodobne kuhinje in si momljajal: Hvala Bogu, da se je spokala sama, hvala Bogu. No, no ... Šel je ven in gor v gozd. Na gazi se je ustavil in se bogato odtočil. Mesec je belsknil skozi mlado smrečje in se mu smejal. Smrknil je in si rekel: Nič, pamet v roke, Joža, pamet. Centralno kurjavo spet pognat, narezat salame in gremo naprej, pa Andreja bom poklical na šilce domačega, tako, tako ...

LUČ ROJSTVA

Mraz je zaškrabal v tišino, šilasto se je zavrtal v večerjenje v samotni kamniti hiši, odročno postavljeni pod reber, na kateri se je še vlekel gozd in se odeval v novo snežno obleko. Od starega štedilnika je posevalo nekoliko toplote, le toliko, da se je mraznina v hiši odmikala v prazne prostore, kjer se je molk strjeval v sragaste kristale in se je jok davnine že zdavnaj spremenil v nem prah, neviden v skorjasti temi. Andreju se je pozdevalo, da je zunaj vse tako uglašeno s pričakovanjem tistega tihotnega večera, ko bo zvon v oddaljeni cerkvi plenknil v noč in vabil premražene molivce, da gredo k polnočnici, potem pa bo kuhano vino. Jutri bo božič, je pomislil in smrknil, da bi zatajil samotnost in krčevito otopenost, ki ga je že nekaj dni zakovala v nemevice ob štedilniku. Po cele ure je lahko tako sedel in premišljal o časih, ko je še bos tekal po snegu, ko je bila hiša polna luči in so se orehi trkljali v predbožični čas. Spet je dreznil v žerjavico v štedilniku, da se je iskrovje zabohotilo in se vzdignilo v iskriv steber. Umirilo se je šele, ko je na potlevke vrgel novo poleno, ki ga je malo prej posušil na robu štedilnika. Prav veliko si je dal opraviti z drvmi; dolgo jih je odbiral spodaj v hlevu, kjer je bila včasih živina, zdaj so pa

tam drva. Prekladal jih je in jim določal, kdaj bodo končala v starem, požrešnem štedilniku, ki že dolgo ni bil pošteno ometen in popravljen, a njemu je še služil. Včasih ga je celo ljubkovalno očistil. Najraje je nad njim grel roki, včasih pa se je tudi sklanjal nad razpokano ploščo in spustil solzo na vročino, da je izhlapnila v ničnost, v trpko pozabljenost na obrobju vasi, ki je tonila v zaraslo pozabljanje – trgovine že dolgo ni več, gostilna, kje je že ta čas, in šolski avtobus so ukinili, ni več otrok, se mu je nاپletalo, ko je moral spet ven po nova drva. Za trenutek se je ustavil na pragu, za hrbtom je čutil toplo valovanje, zunaj pa se je mrakoba spajdašila z ostrim mrazom, ki je zamenjal južne sape, narinjene sem od morja, ki so prejšnje dni tako hudo tlačile megle in jemale pogled čez rob, vse dol do kovinske sivine morja. Premišljal je, če si je iz mesta prinesel vse za praznike: pomaranče so, sladkor, ja, kava, kvas, moka, olje, vžigalice, rezervne baterije za radio, za luč, ja. Kaj pa žarnica, rezervne žarnice pa nisem kupil. V sobi, tista bo zdržala, ta v kuhinji pa!?! Joj, rekel sem si, da jo moram kupiti, pa sem rekel. Samo kaj, ko moraš v tisti veliki center, samo zaradi ene usrane žarnice, drugo že dobim v manjši trgovini na trgu, drugo ja. Še potico sem si kupil, moj bog, še to, si je skorajda očital. Žarnica, te pa nimam. Če bo ob luč, bom v temi, se mu je grenko zaprispodobilo. Šel je v hlev in s pomočjo žepne svetilke nabral nekaj drv, da bi imel še topel večer. Odločil se je, da bo vsaj do desete skušal ostati buden. Sam si je rekel, da bo moral malo potrenirati, kajti jutri je božični večer in bo treba

počakati vsaj do polnoči. K maši pa ne bom šel, si je šepnil. Takle, že štirinajst dni se nisem pošteno umil, pa tudi cape so, moj bog, muzejske, natrgane. Ja, ko bo sejem dol v mestu, bom pa kupil nekaj cenenih cap, bom, kakšno trenirko bo treba, pa hlače. Te so umazane in strgane na dveh koncih. Šivati se mi pa ne da. Pa sem znal, o sem, se je v mislih pomenkoval s seboj. Previdno je nesel drva in gledal nov sneg, ki se še ni povsem sesedel. Stacana gaz pred hišo se je že nekoliko zožila, kajti malo vetra se je prikradlo popoldan, le toliko, da se je uprizoril majhen ples s snegom. Upal je, da bo burja odgnala otožnino južnika, a se je ta le počasi umikal sneženju, sprva je močno deževalo, potem se je pa le sprevrglo v šplahasto šumenje; nekako proti jutru se je to zgodilo in do večera se je bela perjavost naredila v lep pokrivek. Šele pol petih je, ga je zdrnilo, ko je ošinil veliko uro nad vrati v kuhinji. Še malo pa bodo poročila, potem si bom pristavil kotlič za polento, ocvirke še imama, hvala bogu. Ja, moja pokojnina, moj bog. Še dobro, da si pridelam krompir in zelje pa repo. Saj ... pa prašička si zredim, letošnji je bil lep. Madona je bil spotegnjen, špeha pa bolj malo. No, je pa klobas več, teh pa je. In jutri za večerjo bodo, o ja, pa pol litra rdečega iz Istre, ah! Naj Jezus ve, da sem ga vesel, naj ve, se mu je utrinjalo, ko je spet sedel na zaboj za drva ob štedilniku. Še dobro, da se je tako počasi obrnilo. Če bi se na hitro, bi zagotovo spet bil žled kot tisto leto, moj bog. Kako je lomilo gor v gozdu, moj bog. Ko sem gledal tiste ledene rogovile, se mi je zdelo, da so tam same gozdne spake, ne pa drevesa. No,

no, počasi bo nehalo snežiti. Ljudje bodo s traktorji razrinili poti, da bodo lahko šli k maši. Zdaj je lahko, zdaj imajo freze na traktorjih in gre. Včasih pa smo vse naredili z lopatami. Glavno cesto smo kidali po več dni, da smo jo za silo odprli, do hiš pa se ni dalo priti, tudi do marca meseca še ne. Ko so začeli kupovati avtomobile, so jih puščali spodaj na križišču in ob nekdanjem hotelu, ki je že skoraj propadel, samo še črne stene so, črne na strani, kjer je včasih bil dimnik in je vlagala posesala saje. Saj je v moji kuhinji tudi tako, glej, se je domislil. Stena je polna rjavih in črnih zaplat, ker vlaga srka sok saj. Kaj pa, če bi si malo orehov natrl in prigriznil kruh, ki sem ga prinesel iz mesta. Lep črn hlebec sem kupil. Letos je bilo veliko orehov. Joj, kako sem se nagledal dveh veveric, ki sta jih nosili. Pa kar nič se me ne bojita. Jaz takole sedim na klopi pri sosednjem orehu, oni dve pa kar hop na tla, pa oreh v tačke pa skok dva in tja proti smrekam za hišo. Jej jej, te živalce. Pustil je temotnosti, da se je dokončno zlila v kuhinjo. Skozi razpoke na štedilniku je poseval živahen ogenj in risal črte na sajast strop. Nekaj časa je kar tako nemel in se skušal zamotiti s poslušanjem ognja. V misli mu je kapnila slika iz dni, ko je še hodil dol v tovarno, ki je tudi ni več. Božič takrat ni bil spoštovan, ne. Tovariši so se mi smejali, ko sem rekel, da bo luč rojstva vsem razsvetlila pamet, ko bo čas zato. Menda sem enkrat to rekel ob malici, nedaleč stran je pa bil sekretar, mlad bradat človek. Poklical me je k sebi in mi rekel, naj svoje privatne verske vzgibe obdržim zase, tako je siknil tisti tovariš, ki je zdaj v politiki. Sicer je že ostarel gospod, a

je na desnici in pridiga drugačno politiko. Ne maram politike, ne maram, se mu je kolcnilo. In če bi prižgal luč in si res natri nekaj orehov. No, po kladivce grem, deska je tamle, orehi so pa v shrambi, v stari omari, tam pa ni žarnice, se je spomnil. Vstal je in previdno pritisni na stikalo. Luč je razbila steklovino teme. Na mizo je dal star časopis. Vzel je žepno svetilko in šel v shrambo. Tam je dolgo brkljal in preverjal, če je vse na svojem mestu. Opazil je, da je nekaj načetih krlhljev; miš, si je šepnil, miš. Ja, bom od Johance le vzel mačkona, bom. Po novem letu grem ponj. Ne, ne, pa ne bo šlo, je že prevelik, domov bi ušel. Ni kaj, bo treba počakati na pomladno zalego, takrat bom vzel mladička, samčka bom vzel. Se bova kar zmenila, ko ji bom šel voščit, se bova. Ti hudič, kako so se zaredile, se je jezil. V žepe si je natlačil orehov, pa še pest krlhljev je vzel, da si bo skuhal kompot, ki ga je rad po malem pripival cel dan. Počasi je tolkel orehe in jih drobil med zobmi. Nenadoma je žarnica začela mežikati. Kaj pa zdaj, ga je stesnobil. Zabolščal se je gor v prašno hruškasto žarnico. In potem je počilo. Nenadoma je ostal v temini. Nekaj časa je kar sedel in se ovijal v otožnost. Na, pa je šla, si je na glas rekel. Malo prej sem si očital, da je nisem kupil spodaj. Na, zdaj pa bom imel luč rojstva, na ... Na sveti večer bom v temi, na ... Da bi ga čakal v sobi ob drevescu, tam je mraz, osem stopinj kaže termometer. Ne, ne ... Tipaje je iskal žepno svetilko po mizi. Končno jo je dotipal. Postavil je stol pod svetilko, stopil nanj in previdno osvetlil žarnico. Ja, šla je, nitka je utrgana. Spomnil se je, da stikala ni izključil.

Počasi je stopil dol in šel do stikala. Spet je šel na stol in previdno odvil žarnico. Potresel jo je in slišal, kako nitka udarja ob steklo. Zunaj pred hišo v belem balonu je žarnica, v sobi je še ena, katero naj vzamem ... Iz sobe ne, iz balona pred hišo, se ne spodobi. Tista mora svetiti na sveti večer, mora, da bodo videli ljudje spodaj na cesti, da sem doma, da čakam rojstvo Jezusa ... Tista mora svetiti! Če jo vzamem iz spalnice, no ja, tista je komaj štirideset vatna, temno bo, temno ... Ja, ne bo druge. Kar ponjo grem. Ko je privil žarnico in jo prižgal, se je kuhinja kremžasto kopala v slabi luči. Prej je bila sto vatna, zdaj pa tole. No, no, za silo bo, saj bo jutri prišla luč rojstva, jutri zvečer, se je tolažil in si šel gret roki nad štedilnik. Pozabil je na poročila ob petih. Zastrmel se je na neki naslov v starem časopisu – tam je pisalo o bančni luknji. Zamislil si je luknjo v steni v banki spodaj v mestu. Ja, kradejo, kradejo, dokler je kaj. Bog bo že uredil, da bo prav. Meni nimajo več kaj vzeti. Penzijo mi prinese poštar, na banki nimam računa, nič nimam, samo to staro hišo in svoj mir. In jutri ne bom v temi, ne bom, luč rojstva bo sijala name ...

NA ONI STRANI

Komaj toliko je ura, premišlja Marija in si prizadeva popraviti ruto, da bi se ubranila hladu, ki je zlohotno čepel v slabo zakurjeni sobi. Pečnice je niso osrečile z mlačnostjo, ki je prehajala v hladnost. Malo drv je še ostalo, malo, moram paziti, januar je, pa še kar mrzlo. In še bo, o ja, še bo, se je resnila in pomlela s praznimi usti, ker si še ni naredila proteze. Za hip se ozre v težko vodno kapljo, ki počasi polzi čez plast ledu, skozi katerega se lomi slika starega sadovnjaka. Kaplja postaja večja, za trenutek se ustavi blizu trhlinastega okvirja in se tam debeli. Marija se skloni in gleda iskro sonca v vodi. Zdaj se ji zazdi, da je to ena sama velika težka solze samote. Drv je malo, malo, jo spet skrbi. Premišlja, kako je bilo, ko sta z možem še zmogla vlačiti sušice iz gozda. Nasmehne se, ko se spomni slike. Jaz sem sedela spredaj na velikih saneh, on pa je še ostal zgoraj in skupaj vlačil sušice, še iz jam jih je vlačil. Lahko je šlo, ker je bil sneg trd in zmrznjen. Kar vidim ga, kako zabija težak klin v debelejšo sušico, ki jih je nekaj dni prej našagal z ročno žago, da se ne bi slišalo motorke. Bal se je, da bi ga kdo naznanil, da krade sušice v državnem gozdu – no, to so počeli vsi, nekateri so šli noter kar s traktorjem, midva pa sva samo pozimi vlačila skupaj sušice. Nekaj je bilo

treba k ostalim drvom. In potem peljem jaz tista drva dol po kolovozu. Učil me je, kako se zavira, kako je treba ravnati s sanmi. Pa je šlo prehitro in sem se zabila v drevo. K sreči so se sani samo prevrnile in meni ni bilo nič. O, Bogdan je znal z njimi, je. Vsako poleno je spoštljivo polagal v štedilnik, za peč pa je pripravljaj sušice. Koliko si je dal opravka s temi drvmi, koliko, pomisli in zavzdihne. Še enkrat ošine uro, nekaj čez deveto, moj bog, kako se počasi vleče čas. Ob desetih bom zakurila, da se bo kuhinja razgrela. Ob pol enih mi pripeljejo kosilo. Hvala bogu je cesta odprta, no, saj je malo snega, za zdaj. Nič pa se ne ve, kako bo še, nič. Zet nima volje, samo kup drv mi je našagal, na hitro, in kar tri flaše piva je spil za tisti dve uri dela. Bogdan ga je pil samo v košnji, sicer pa ne, takrat pa. Ja, v reden sem ga nosila, dol na staro senošet, kjer zdaj rijejo divje svinje in se zarašča. Moj bog, že deset let ga ni, že deset let sem sama v tej stišanosti. Pa bi lahko šla v dom starejših, hčerka me sili, oh, no! Ne, meni je usojeno tu. Tu sem se rodila, tu je bil ves moj rod, sem gor se je Bogdan priženil. Saj je bil smešen, ko se je hodil ženit, takrat po vojni, ko je bil komaj vojake odslužil. Smešen je bil in neroden. Moj oče je za silo popravljala čevlje, tamle v kotu za pečjo, Bogdan pa je prihajal, prinesel je cigarete in očetu razlagal, kakšne ravnice da so v Banatu, pa koliko pšenice, krompirja in koruze. Jaz pa sem letala ven in noter, zagorela v lica in sem komaj čakala, da bo oče odložil šila in kladivce in dal Bogdanu vedeti, da je konec pogovora. Pa se je primerilo, maj je bil. Stala sem zunaj, jablane so cvetele in slive, stala sem

tam, on pa mi je rekel, da naj ga pospremem dol mimo ograd. Pa sva šla. Menila sva se o njegovem delu v tovarni spodaj v mestu, o njegovih doma, ki da se ne brigajo več za kmetijo, ker je tudi oče hodil v tovarno, brata sta šla v Ljubljano, on pa da ne bo ostal doma, ker da se bo sestra omožila in misli ostati kar doma in z njenim možem kmetovati. Takrat, takrat ... Prijel me je za roko. Ves je drhtel, ves, jaz pa tudi. Šemasta sva bila in nerodna. Šele naslednjič me je poljubil, pa plesat me je peljal na gasilsko veselico. Peš sva šla nekaj kilometrov daleč do naslednje vasi. Takrat sem se kar odtihotapila. Skozi zadnje okno sem šla, pa mimo svinjakov in zgoraj pri gozdu me je čakal. Proti jutru sem prišla, se za svinjaki preoblekla, ker sem si tam skrila obleko, in se lotila priprave za krmljenje prašičev, tako kot vsako jutro, to je bila moja naloga. Mama je takoj posumila, da sem se imela lepo, saj so mi lica žarela in vsa sem bila pijana od neprespance noči, od močnih Bogdanovih rok, od poljubov, od plesa. Zdaj pa sem ostala sama in gledam to solzo na oknu. Kaj, če je to Bogdanov jok, od tam zgoraj joče ... Pa sem mu rekla, naj se pazi, da se bo preveč prehladil, pa ... Ne, ne, tega se ne smem spominjati, tega ne. No, saj bo, saj bo. Slabo sem izračunala. Mogoče sem pa preveč kurila, prejšnje dni že. Takole bo, v peč bom zakurila samo vsak tretji dan, bom pa ob štedilniku dremala v tistem starem fotelju, ki ga je Bogdan kupil, po tistem, ko je zbolel. Tam je posedal, pestoval mačkona in bral. Rekli so mi, da bi moral na operacijo, ni hotel slišati, ni ... Jaz pa sem šla, pa kaj mi zdaj manjka, samo on, da ... Da, tako bo zdaj, samo

še štedilnik bom kurila, pa ne cel dan, ne. Pa če bi rekla sosedovim, da naj gredo v naš, gozd, v tal, ki ga še nisem prodala, in mi napeljejo drv. No, tista ne bi dobro gorela, vem. Oh, kako bi se Bogdan jezil, on, ki je razvrščal drva, jih obračal, jih sončil ... tako so se sosedje norčevali iz njegovega dela. Malo je res bilo neumno, da je kar naprej premetaval cele kupe drv in jih metal iz sence, da jih je po cel dan sušilo sonce. In kako jih je zlagal, moj bog. Nihče ni smel zlagati drv v drvarnici, nihče. Vozili smo jih lahko, zlagal jih je pa sam. Pa tudi metrska polena je zlagal, da so se vsi čudili, kako mu uspe taka pravilna oblika. In kako jih je razžagoval, preudarno in natančno. Sušice sva žagala na roke, on je žagal jaz pa sem morala držati. Rentačil je, kako jih obračam, pa da prehitro porinem naprej. Preden je zažagal, si je drvo ogledal, pretipal, potem pa je stisni ustnici in začel žagati, počasi in enakomerno. Če je bilo res trdo, se je malo ustavil, se vzravnal, si popravil staro ponošeno baretko in se spet zagnal. Ne vem, zakaj je tiste žagal na roke, ko pa sta bili pri hiši dve motorki, ne vem, zakaj? Pa še kako trde so bile tiste sušice, Moj Bog! Vsako, ki je privlekel dopoldan domov, sva popoldan razžagala, tak je bil red. Tiste so res dale nekaj od sebe, so. Kako hitro se je kuhalo s tistimi drvami, se je. Za nedeljsko juho so pa bile drugačne, sam jih je nanesel v zaboj k štedilniku, vedno sam – za župo, je rekel in jih ropotaje stresel. Stara bukova debelejša drva, ki so res gorela počasi in dajala obilo žerjavice. Jaz sem šla k maši, on je pa doma nadziral ogenj in gledal juho, hčerki sta šla z mano, mlajša ne

rada, ne. Vedno se je upirala in sitnarila, starejša pa, ona je še zdaj pobožna. Mlajša, Minka, ta pa ... Ločena je, kako bo zdaj sama z dvema otrokoma, ne vem ... Pa sem ji enkrat omenila, da moški, ki hodi v igralnico in pije, že ne more imeti družine, da to ne gre. In od takrat je ni bilo kaj dosti sem gor, ne. Vnuka pa, divjaka ... Tudi če jih ni, jih ne pogrešam. Vse drugače je z Jožico, našla si je skrbnega moža, malo me spominja na Bogdana. Ta pa preveč dela, samo za ugled mu je, kar naprej novi avtomobili in vse tako na hitro, vse, kaj vem!?! Marsikaj zna, loti se vsega. Doma je s kmetov, pa se je vrgel v obrt, popravlja gospodinjske stroje in vse drugo. Zna, ne rečem, samo življenje ni samo grabljenje. In obe hčerki, vnučki, ena bo po njem, starejša, ja ... Mlajša pa ne vem, ne razumem je ... Samo eno poletje je bila tukaj pri meni, pa ... Oh, ko se mi je skrila zgoraj v gozdu, moj bog, koliko skrbi. To ima v sebi, to skrivaško žilico. Ne vem, kako se bo končalo, tudi v šoli, da ni vse, tako kot bi moralo biti. No, se bodo že uredili, se bodo, ne smem se preveč vtikati v njihove reči. Svoji sem vzredila, jih spravila k spodobnemu kruhu, obe sta diplomirali, več pa z Bogdanom nisva zmogla. Ostala mi je pokojnina po njem, pa še od najema njiv nekaj pade in za gozd sem dobila zadosti, da bom dočakala v miru zadnjo uro. Za trenutek zapre oči, posmrkne in poslušal tleskavico stare ure na steni. Zapre oči in maje glavo v ritmu ure. Potem se nenadoma predrami in iz žepa potegne mobilni telefon. Nasmehne se in ga spet spravi. Povleče si debeli volneni nogavici navzgor in si popravi levo hlačnico trenirke. Vsaj psa

bi lahko imela, zdaj, ko lahko spet hodim. Pa bi ga res lahko. Bogdan jih ni maral. Pa vem, zakaj: ko je bil mlad, ga je napadel nek volčjak, ko je šel z neke veselice; nekomu se je utrgal, ali kako je že bilo. Zato ni maral psov, mačke pa ja. Nikoli nismo bili brez mačk, to pa ne. In tisti mačkcon se je rad grel na njem, tisti je bil lovec, tisti. Cele ure je čepel spodaj na njivi in prežal na voluharje. Enkrat je pa tudi zajčjega mladička prinesel k hiši. Takrat pa je bil Bogdan hud, takrat ga je nagnal. Dva dni ni bilo mačkona k hiši, potem pa se je prilizoval. Nič ne bo od teh spominov, nič. Vstati moram in si grem zakuriti štedilnik. Kavobom pristavila, ker mi danes tekne, danes že. Pa nekaj piškotov bom zraven, da bom lažje počakala dostavo hrane. Ah, tista hrana, kakor kdaj, kakor kdaj. Na pomlad si bom začela spet sama kuhat, do takrat se bom že razhodila, se bom. Vzame podpornici in vstane. Nekaj časa počaka, da bolečina v križu popusti in da se na desni strani, kjer ima umeten kolk, umakne ščemenje in blažja bolečina. Potem pa le počasi odrine proti drvarnici. Jutri pride starejša gor. Ukazala ji bom, da mi nanese drv v kuhinjo. To bi že lahko v soboto rekla, pa sem pozabila. Jožica bo to mimogrede naredila, bo. Počasi, počasi, se miri in oddrsa do vrat. Ogrne se s starim plaščem, opornici za hip prisloni ob zid. Zamaje jo, pa se oprime hrapavega zidu. Zadrigne si vozal rute in gre v hlad. Mežikne v zimsko sonce in si reče: Ne grem še na drugo stran, ne, samo do drvarnice grem, samo do tja.

SANI

Nekoliko ogret od kuhanega vina se zavlečem v grapo ob studencu, da bi lahko v miru pretegnil nogi; leva me malce boli, bržkone bo to od dolgotrajnega posedanja. Je zima že takšen čas, da se ulenim, poredim in zakrknem, ja, prav zakrknem, kot star žabec v vaški mlaki, ki pa jo je tudi že prerasel čas ... Studenec je nekam spokojno tiho in se črni med novim snegom. Nekaj ga je še zgoraj na vejah, ravno toliko, da so drugačne, bolj zanimive; takšne, kakršne bodo na božičnih voščilnicah, na tistih, kar malce kičastih, ki pa znajo prinesiti kakšno iskrenost. Saj res, bliža se božični čas. Čakaj, a ni danes, seveda je, Miklavž, Miklavž je danes. Hm, Miklavž, se zamislim in obstanem. Na ovinku, kjer se studenec zaleze v teman splet vejevja, gledam ptice, ki so se vzdignile iz vej. Nisem jih prepoznal, pa tudi sicer se na ptice bolj slabo spoznam. Kar prhnejo in odčivkajo nekam v sivino, ki tako tesni dolino, da se zdi, da bo zdaj zdaj utonila v pozabo ... Hm, Miklavž, na glas pomrmmam in si pogrizem spodnjo ustnico. In že vidim otroške oči, ki nečimrno gledajo na sladkarije, na zgoščenske z novimi računalniškimi igrkami, na vse mogoče pridanke za računalnike, na elektronske igračke - res, z ničemer jih ni

mogoče več osrečiti. In potem bo seveda svoje dodal še Božiček in ponekod tudi še dedek mraz. Zazdi se mi, da je malce potegnilo, da vendarle poteguje severnik, ki bo zmožel navrtati sivino in v dolino prignati hladobo, ki bo sicer okovala veje v žledino, a bo zrak bolj rezek in bolj vdihljiv, kar nekako poživljajoč - ne pa tole, tole zdrizasto in vlažno, pa še pod nogami je vse mehko in blatno ... in ... neprijetno, ker, ker pač ratujem star. Pa še ti čevlji, madonca, leva peta je očitno naluknjana. Saj kar čutim, kako mi vlaga leze navzgor po peti, medtem ko mi prsti kar gorijo od vročičnosti. In včeraj, ko sem se sprehajal po tistem modernem nakupovališču, sem lahko videval mamice, ko tekajo sem ter tja in z zaskrbljenimi in utrujenimi obrazi iščejo nekaj, s čimer bi prižgale iskrice v otroških očeh. In videl sem jih, kako nosijo vrečke, misleč, da so kupile otroško srečo; morda začasno res, ampak ... Ja, prav posebej sem se zagledal v gospo, ki je v glasbeni trgovini kupila palice za bobnanje, torej za malega bobnarčka. Najbrž si jih je naraščajnik še kako želel, in zdaj jih bo dobil. Udarjal bo z njimi po bobnih in v svoji razgreti fantaziji sebe videl kot nekakšno glasbeno zvezdo, ki sedi na odru, nanj lijejo barvne luči, publika nori, on pa udarja ... Sladke sanje mladega srca, ja, ja ... In grem naprej. Cmoklinim po snegu, da bi se ogrel, da bi se predihal. Nekoliko sem se že, a do kosila je še skoraj dve uri. Namenil sem se čez potok, tja čez, kjer so zanemarjene trave sršele iz snega in je bilo videti na Goro, kjer so spali spomini v kamniti hiši. Pa se ustavim ob trhleni brvi in cincam. Če me bo tole

zdržalo ... Naj grem čez. Če ne grem tukaj, bom moral daleč nazaj in tam, kjer je potok ozek, hop, in potem naprej. Z desno nogo nekoliko potolčem po deščicah, da se nekaj snega na ograji otrese. Zdela se mi je dovolj varna. Prav počasi in previdno se spravljam čez. No, pa sem srečno na drugi strani. Nekaj koruznih stebel so očitno pozabili na dolgi njivi. Kako otožno stražijo sivino v spotegnjeni ravnini, ki se zлива tja daleč na zahod. Nekoliko si razgledujem. Čaven je ves siv in zagrnen v težke megle, ki jih je tja gor naphal južnik. Malce naprej so samotne sledi sani. V tem mokrem snegu najbrž ni bilo s sankanjem nič, veselje je pa najbrž bilo. Kar veliko stopinj je bilo med polji. Očitno je nekdo otroka vozil na saneh, vsaj po sledeh sodeč. In potem me zajamejo spominske slike. Kar stekle so skozi možgane, kod dobro režiran videospot.

Zima. Veliki zameti in burja, ki tuli zadaj za hišo v starih smrekah. Ob jutrih smo pihali v led in s prstom drgnilo toliko časa, da smo lahko videli ven. In kako čudovito se je sonce lomilo skozi ledene zaplate na šipah; kakor da bi bisere nanizal na okno in bi se ti množili z sončnimi žarki. Ampak tisto pričakovanje. Posrkavanje čaja zvečer na peči med pomarančnimi olupki, ki so bili tam, da se je v prostor počasi naselila prijetna aroma. Stari oče in stara mama sta imela navado pogrizljati jabolko, le tu in tam tudi pomarančo, ki je prišla v hišo, ko sta se iz mesta, tam blizu Italijanske meje, vrnila stric in teta, in sta prinesla kavo, mandarine, stare časopise, majhne stripe, tiste barvne, sicer v italijanščini, a bili

so zanimivi, lepe sličice ... in seveda tudi velike pomaranče. Tu in tam sta priponudila krhelj, ki je še kako dobro spolzel po grlu in sladko kisel sok je poživil usta, ki so bila sicer navajena drugačnih okusov. Če je bilo treba, smo si jih svežili kar s snegom. Naredil si majhno kepo in jo po malem sesljal, seveda, kadar je bilo dovolj sonca, in smo se prevračali čez zamete in nas je užejalo. No, tisti večer na peči. O Miklavžu smo se pogovarjali, pa o Božičku. Star oče je govoril, da je Božiček bolj pomemben, da pa Miklavž nagrajuje samo pridne otroke, take, ki ubogajo, ki hodijo v trgovino, če je treba, ki prinašajo drva, če se jim ukaže, ki ne preklinjajo, kratka, pridnim in poslušnim. Jaz pa nisem bil ravno med njimi. Rad sem jezikal in odgovarjal in se skrival, če je bilo preveč dela. Čudno se mi je pa le zdelo, da se ta večer toliko govori o Miklavžu, res čudno. Pa so me spraševali, če si kaj obetam. In sem tvezil, da bi bilo pošteno, če bi mi Miklavž prinesel sanke. Pa so me hecali, da sanke pač ne gredo na krožnik, ki smo mu ga običajno puščali na mizi. Taka je bila pač navada, da smo puščali na mizi krožnik, na katerem je potem Miklavž odlagal skromna darila: navadno pomarančo in čokolado pa še kakšen oreh. No ja, da bi na krožniku pustil sanke, hej, to bi bilo nekaj. In potem je mama rekla, da je vse mogoče, da je Miklavž iznajdljiv, da bo že spravil stvari v red, če bo treba. Ampak pridnost, ta da je pomembna. Pa so mi očitali, česa vsega nisem naredil in kolikokrat nisem ubogal. Moral sem prej spat kot navadno, dosti prej. Mama mi je nesla v posteljo kos opeke, zavit v cunje, da se je malce ogrela. Hja tiste opeke

so se čez dan grele na peči in vsak je dobil svojo. Tako smo se pač grela. In bilo je prijetno, takole smukniti pod odejo, si k nogam zbrcati opeko in se ugnezditi na topel otok sredi mrzlih rjuh. Primerilo se je, da si ponoči opeko brcnil na tla in je zadonelo.

In zjutraj, ja, tisto jutro je burja še posebej divje tulila in trlinkala s šipami v majhni kuhinji, ki je bila že ogreta in je dišala po dimu in po pravkar skuhani kavi. Še ves pomečkan od spanja sem prišel v kuhinjo, dosti prezgodaj; mislim, da je bilo že kmalu po šesti, ko se je oče odpravljal, da gre dol v mesto, ker pač z delom v gozdu tisti dan ni bilo nič. In potem ... Potem sem zagledal sanke na mizi, na njih pa krožnik, poln orehov, dve pomaranči, čokolada in še škrnicelj bombonov. Toliko ... Toliko ... vem, da sem takrat zašepetal: »Sanke, sanke ...« Z žarino v sebi sem šel do mize in božal povsem nove krivine sank, ki so imele celo kovinsko podlogo; kovanje, smo temu rekli. Saj se mi je kar zdelo, da jih je stari tata na skrivaj naredil. Zato me tiste dni ni pustil v delavnico, kjer je mizaril, češ da mu samo orodje razkopavam in da sem mu v napoto. No, tiso z orodjem je bilo seveda res, saj sem ga kar naprej prelagal, da ga je potem jezno iskal. Pozabil sem na bose noge in na mrzla tla v kuhinji. Prosil sem mamo, da naj da sanke na tla. Previdno jih je vzela in me smehljaje se gledala, kako sem se usedel nanje in se delal, kakor da že letim po okoliških bregovih, kakor sem videl ostale otroke. Hej, to bodo vesele ure dričanja po pomrzlem snegu.

Iz spominja me obudi hladoba v nogah. Kar stal sem tam v mokrem snegu in nekoliko posmrkal. Odmajam z glavo in se odločim, da bom šel po bližnjici do mesta, pa do gostilne, kjer dela natarica iz vasi tam zgoraj. Privoščil si bom lonček kuhanega in nekaj besed o tistih časih, ko je Miklavž še prižigal vesele iskrice v otroških očeh ...

VAŠKA ULICA

Tile škornji, mar nisem rekel, da jih bom nesel čevljarju. Ja, še eden je v mestu, še. Včasih so bili trije, zdaj pa ... Malo me režejo v prste, tiščijo. Pa še te nogavice. O, niso takšne, ne, ko tiste prave volnene, tiste, ki jih je Andreja naštrikala. Če se spomnim, kako so pele pletilke za pečjo in maček ji je bezal po volni. Ah ja, celo zimo je štrikala, nazadnje za vnučka, kapo, pa je ni dokončala – nekaj je motovilila po skednju in si zvila roko. Od takrat ni več štrikala, še danes ne več. No, saj jih ima osemdeset, jaz pa šestinosemdeset, februarja. Moj bog, je nekam vase zavzdihnil Tone in se naslonil na zid. S peto je potolkel po preprogi in se odkašljaj. Iz fotelja se je oglasila Andreja: »A se spet obuvaž na preprogi. Pa sem ti rekla, da se ne boš več. Misliš, da bomo kar naprej čistili. V veži imaš stol, pa bi se tam obul. In kam te bo spet neslo, kam? Saj si slišal, še vedno je mraz, pet pod ničlo je zunaj, ti pa rineš pa rineš. Samo, da ne boš spet kašljaj in se vlačil kot megla po hiši. Jaz te ne bom mogla več rihtat.« Skremžil se je, si popravil bele konice brkov in godrnjaje rekel: »Nikamor ne grem. Zdaj še ne. Po kosilu pa bom šel, da veš. Madona, da bom šel. Hudiča, kako tudi ne bi šel, ko pa smo zdaj tako imenitni, da imamo vaško ulico, pločnik, promenado, na

levi in desni pa še kakšen gnojnik.« Andreja je odložila povečevalno steklo in knjigo. Privzdignila se je in ga zamišljeno gledala. Popravila si je udobno trenirko in šla do termostata na steni. Zdelo se ji je, da jo mrazi, da je hlad shuljeno prilezel skozi stare zidove obnovljene kmečke hiše. »Če se boš toplo oblekel, boš šel: kučma, rokavice in šal, pa podložena bunda, ja!« je strogo rekla in se z drsajočim korakom odpravilo v kuhinjo, da bi pogledala, kako povreva zelenjavna mineštra. Na hitro je ošinila uro, nekaj do enajste ... »Piščančje hrenovke bom dala gor malo pred poldnevom, si me slišal,« je glasneje zaklicala v dnevno sobo, pravzaprav v veliko izbo, kjer je še bila stara kmečka peč, zdaj samo še za okras, ker sta se grela s centralno kurjavo, ki sta jo naredila sinova. »Ah, hrenovke, jaz bi raje ta pravo klobaso, ne pa tisto plastiko,« je ponergal in še enkrat močno udaril s škornjem ob preprogo. »Ja, ja, diete nimaš več, a malo potrpljenja ne škodi. Ja vidiš, pa si bil ves usran, ko si čakal poštarja, kaj bo rekel tisti izvid, vidiš. In kako pridno si se držal diete, skoraj leto dni, zdaj pa tečnariš. Zahvali Boga, da se je tako izteklo. Samo malo ti je žolč ponagajal, ti pa si mi trobil, da imaš raka. Hudiča na jeziku, tega imaš, že od nekdanj, ne pa raka. Zdaj bi pa kar klobase jedel, kaj? Po malem je rekla zdravnica, po malem, za užitek, ja,« je Andreja rekla in glasno poveznila pokrovko na lonec. Na krožniku se ji je hladila enolončnica. Počakala je, da se nekoliko ohladi, da bi jo okušala. Tone je kar molčal. V mislih ga je potegnilo v tiste dni, ko je posedal za mizo v kuhinji in

prebiral knjige o generalih, čakajoč na poštarja in na tisto pismo: bo, ne bo, bo, ne bo, čeprav je tisto sodobno rentgensko slikanje pokazalo, CT mu rečejo, da tumorja ni, pa vendar ... Skrb je glodala in glodala. Potem pa je prišlo tisto pismo. S tresočo roko ga je odpiral in ... Nič, nobenih patoloških sprememb. Žolčevod se je zožil zaradi vnetja in zato je sledila zapora in zlatenica ... Moj bog, kaj mora star človek dočakati, kaj mora ... Pa ravno takrat, ko so odprli vaško ulico, ravno takrat. In kakšna kreganja so bila zaradi metra zemlje. Nekateri so vztrajali do konca, še zaradi ene podrte stare jablane se je skorajda vnela tožba – no, saj se je, se je. G. se je tožaril. Na začetku njegovega grunta se je začel pločnik, on pa je trmaril, da ne da metra in pol svoje zemlje. Oh, kako je kričal v domu krajanov, oh. Najprej je govoril, da so mu komunistične svinje vzele gozd in njive, zdaj pa da mu spet podmladek tistih tovarišev hoče vzeti še kos zemlje. Najel je advokata, pa sta pogorela, ker so na občini najeli še boljšega. Podrli so jablano in zakoličili pločnik in razširili glavno cesto. Zdaj smo res imenitni, osem stebrov javne razsvetljave, pokrito avtobusno postajališče, nov parkirni prostor pred gostilno, majhna trgovina, ki je žal zaprta, pa poštni nabiralnik, telefonska govorilnica, pa pred cerkvijo je lep parkirni prostor, lepo urejena oklica spomenika ... Ja, imenitni smo. »Kaj si tiho, kaj ti ni prav?« ga je iz zamišljive prebudila Andreja. »Nič, nič, malo sem premišljal, kako smo se kregali za vaško ulico. Ja, eni so res za stare cajte, so. Madona, če se spomnim, kako

smo včasih gazili blato na jesen, ko je voda drla po cesti iz zgornjega konca. Ob nalivih je nosilo zemljo iz vrtov in je bilo vse blatno. Pa živina se je ponečejala po cesti, ja, ja ... V vaši hribovski vasi ste pa lepo vsak na svojem koncu bili, pa razrite klance ste imeli. O moj bog, kakšen je bil gor do vaše kmetije. Po vsakem neurju je bila tista pot samo graben. Madona, ko sem se hodil ženit, ja Madona no. Kolo sem rinil pred sabo, dol se pa nisem upal zmeraj spustiti, o ne. A sem ti že povedal, kako sem enkrat padel v koprive, menda sem ti,« se je Tone razgovoril. »Ja, pa veš, da se ne spomnim,« je Andreja rekla in se zamaknila k njemu. Popravila mu je ovratnik volnene majice z zadrگو – to je zadnje časa najraje nosil, ker mu jo je kupila vnukinja, ko je bila na norveškem. Ponosen je bil nanjo, doktorica znanosti ... »No, sedi, ti bom povedal, no,« jo je prepričeval. In je sedla na kavč poleg njega. Zasijala je v pričakovanju zgodbe. »Konec maja je bilo, po dežju. Doma smo se že napravljali na košnjo, nekaj malega sva z očetom že pokosila, pa me je pod noč gnalo gor k tebi. Vzel sem očetovo kolo pa grem. Do Podklanca je šlo, potem pa, saj veš, gor do vas je pet ovinkov in na enih koncih je prav strmo. Menila sva se zadaj za senikom, govoril sem ti o novem plugu, ki ga je oče kupil, pa o preši za sadje. Kako se vsega tega spomnim, kaj sem pa včeraj jedel, pa ne vem. No vidiš. In potem sem ti še razlagal, da bom mogoče šel v tovarno, ko bom vojsko odslužil pa take ... Ko so se zvezde namnožile na nebu, malo pred polnočjo, sem pa šel domov. In ker sva se tisti večer valjala v travi in se poljubljala, sem bil ves pijan od

tega, ja. Kolo sem zajahal in se pogнал v dolino. Skozi dva ovinka je še šlo, pri tretjem, tam, kjer je majhna škarpa, pod njo pa star gnojnik, tam me je pa vrglo v zrak in bum v tiste koprive. Ves mehurjast sem prišel domov. Oče so se mi smejali, mati pa tudi. In še danes vem, da so mi mati rekli: Madona Tonač, ta tvoja ima pa res vroče poljube, ja, ja. Pri tem so se mati kar tolkli po kolenih od meha. Močil sem si tiste fleke z mrzlo vodo. Zato me ni potem bilo nekaj dni tja gor. Tvoja mlajša sestra me je videl pred trgovino, pa sem ji dal pozdrave zate in ji naročil, naj ti pove, da sem se oparil, da imam bolna lica. Ja, potem je pa tebe skrbelo in si pod noč prišla dol. Znala si oponašati sovo, hudiča, dobro si jo oponašal, pa sem vedel, da si ti. A tega se pa ne spomniš?« jo je vprašal in jo vroče pogledal. Andreja je odmahnila z roko in odkimavala. Potem pa je nenadoma zastala in široko odprla usta. »O, zdaj mi je blisknilo, o ja, ja. Po sovje sem te klicala, ja. Pa sem te le zbezala. Prišel si zadaj za kozolec. Dolgo v noč sva sedela na vozu in se menila. Kar grdo so te koprive opekle, se spomnim, se spomnim. Zdaj pa se. Vidiš, ko sta bila fanta majhna in sta nagajala, si jih pa rad strašil s koprivami. A tega se pa ne spomniš, kaj?« je zavrtala vanj. »Ja, pa se, seveda se. Kopriva je bila zmeraj pri roki, tam pri svinjakih so hudičevo odganjale, tam, kjer je rasel stari bezeg, še zdaj je tam. Tam so bile visoke. Mulca sta se jih bala, ja. Enkrat sem Simona po nogah. Madona je skakal, o ... Takrat je ukradel nekaj steklenic, da so bile za tarčo spodaj ob reki. Mulci so se šli, kdo jih razbije z večje razdalje. Tiste flaše sem

šparal za šnops, pa mi jih je zamaknil v shrambi. Pa je pela kopriva. Ja, ja,« je Tone pokimala in si ogledovala škornje. »Ja, živa sta bila, sta. No, hvala bogu, zrasla sta v poštena moža, lepi družini imata, midva pa kup vnučkov, no, kaj še češ,« je Andreja zavzdihnila. »Klobaso k mineštri,« je Tone zanergal in tlesknil s petama skupaj. »O, Madona no. V hladilniku jih imam, domače, Francka jih je poslala. No, pa bova vsak malo, bova, ampak samo malo, prav. A si ne bi dal dol teh škornjev. Saj ne greva zdaj ven. Popoldan bom tudi jaz šla. Veš, rada gledam, kako se luči prižgejo v mrak,« je razneženo rekla Andreja. Tone je samo prikimal in se vzravnal.

Ko je mrak raztegnil zastor na zahodu in je rdečkasto zimsko sonce mrknilo za blagim gričevjem, sta stopala po očiščenem pločniku, držeč se za orokavičeni roki. Njuni dolgi senci sta plesali po posameznih golih lesenih plotovih vrtov in se tu in tam oddihali na pročelju hiše. Preden sta prišla na zgornji konec, so se luči začele prižigati, čisto počasi, kakor da bi rasel skrivnostni električni plamen. Andreja se je ob stebru ustavila in dolgo gledala v vrsto luči, ki so zacvetevale v zgoščujočo mračino. »Pa je lepa naša vaška ulica, je,« je rekla in močno stisnila Tonetovo roko.

PRENOČIŠČE VETRA

Pes se je zavlekel pod klop in sanjal svoje daljne prednike za lovom v drhalasti skupini, ko je uboga divjad jeknila v mrak gozda in so drobne kapljice krvi bile kašipot v onstranstvo. Pajčevina dneva pa se je komajda načipkala na trhel okvir okna. Sopara iznad starega štedilnika je risala čuden steber gor proti črnkastemu stropu, kjer so razmočene saje risale zemljevid neke pradavne pokrajine, morda sanjane samo zato, da bi vanjo poselili sanje, tako trpke kot tisto na pol zrelo sadje, ki ni nikoli obrodilo dovolj, da bi nasitilo usta, ovlažena z molitvijo za plaho srce, trepetajoče v ribniku solz. Obsedel sem na klopi in prekrižal nogi, ki sta prej mleli nov sneg, ko sem nesel mleko v mlekarno. Dom, dom, je odzvanjalo skozi zvok hreščavega radia, ki ni napovedal novih časov. In kuhalnica zableše v star sajast lonec, ki je nekoč bil moder, zdaj pa je ves opasan s črnino, z neko žalobo, morda za tistimi poletji, ko so bele pentlje krotile dolge rjave lase in so grablje letele skozi svežino poletnega dne ... da, letele, kot lahke peruti nasmejanih skrivnostnih angelov. Zadišalo je po zabeli in moki, pripravljalo se je prežganje, ki naj bi dalo mineštri še zadnji blagoslov. V drugem loncu nizkem in črnem, se je voda vzpenjala in brbotala. Mati pa strese vanj dobre slivove

cmoke, da kar poskakujejo v vrelini. In potem jih kroti druga bela kuhalnica, ki kot taktirka zapleše in kroži, da bi pričarala čudovito simfonijo slastne nasitnosti. Jaz in pes pa kar sediva in čakava na potešitev. Dolga pot je bila za nama in mimogrede sva se ustavila v gostilni, kjer je osorni lovec rekel, da je že tak čas, da se psi gonijo, da ga je že videl ob njihovi psici, in če ga bo še, da ga bo kar ustrelil ... Pes pa, kot da bi razumel te besede, se je stisnil pod klop in sanjal svojo psičko, plemenito lovsko terierko. Mama pa je še naprej izvajala dirigiranje in rekla: »So taki, ja, ti lovci, so ...« Ja, moj Runo je imel navado, da me je ob jutrih spremljal do zbiralnice mleka. Vsako drugo jutro sva šla po zlizani gazi in si umišljala, da sva na nekem čudnem pradavnem potovanju skozi rezek hlad, da sva pralovca, ki iščeta dnevni obrok preživetja. In tisti dan je potem skrit pod klopjo čakal, da se mu da običajen obrok na star aluminijast krožnik. Seveda se je morala mineštra primerno ohladiti, pa še kakšna kost se je našla in jaz sem mu vedno daroval košček klobase, mesa, karkoli. Na ta način sva si dopovedovala, da sva si sousojena, da naju povezuje neka nevidna sila, ki razume drugačne vibracije ljubezni. Ko sva takole čakala, je mama trudna sedla na stol ob štedilniku in počakala, da se mineštra nekoliko dokuha. Začela je pripoved, kakšne so bile zime pri njih doma ... Na obraz ji je sedla medena svetloba davnih dni. Kar videl sem jo, mlado, rdečelično, v tisti obcestni gostilni. In zasople čistilce cest s konjsko vprego, s posebnim trikotnim plugom. Snega več kot pol metra ... Konji prhajo in meljejo

sneg pod seboj, za njimi pa se odpira cesta. Po več parov jih je šlo skozi molčečo pokrajino, ki se je pregrnila s snegom, v tisti notranjski tišini, tam v okolici Svetega Vida in dol proti Cajnarjem, da ... In mama, takrat dekle, streže kuhano vino, ki ga je gospodarica gostilne brezplačno delila. Gostilna je polna smeha in ščetinastih možakarjev, ki so si otrkali sneg in so si ogrevali oči na mladenki, tako zardeli, tako lepi v svoji naivnosti dočutevanja drugačnih energij ... In ko so odšli, gre mladenka na prag in gleda za njimi v široko spluženo cestišče, v kupe snega ob straneh, v močne hrbte, ki izginjajo za ovinkom in se od daleč zasliši pok biča, kakšna kletvica in smeh ... Pripoved se zameša z vonjem po razpuščenem maslu, ki bo obliznilo debele cmoke. Ampak najprej dobra mineštra. Zdaj tudi pes že ve, da je čas kosila. Poklapano in ne s pravo radostjo pride izpod klopi in se usede poleg svojega krožnika blizu vrat. Ve, da bo moral počakati, da se mineštra ohladi. V njegovih očeh je nenavadna otožnost. Mar je to tista zasanjana sladkoba ženitve, sem se takrat spraševal, ko sem že srebnil mineštro. Sopara mi je zagrnila pogled skozi zamegljena očala. Odložili sem jih na star časopis, kjer je bila slika neke lepotice, najbrž ujete v hoteno poziranje, da bi dobro prodali neko iluzijo. »Pes ni ta pravi,« mama navrže in podrži žlico v zraku. »Ah, ženi se, pa ga je utrudilo, zljahan je,« sem navrgel, čeprav me je nekje v globini nekaj zbodlo. Tisti lovec, tiste grožnje. Je to slutnja, je to ...!? Oparek mineštre mi je oplaknil usta, da sem

vendarle zmogel tišino, ampak peklo me je nekje drugje, ne v ustih, tam ne ...

Nad planoto se je usedla debela plast megle, ki je vase posrkala hiše in ljudi. Ogolele drevesa so mirno stezale svoje roke skozi vlažen trebuh megle. Tu in tam se je zaslišal samotni bevska psa. Sedel sem v kuhinji in bral, mama pa je pletla. Tišina, vanjo pozvanjajo pletilke. Psa ni bilo doma. Njegov čas je bil. Vedel sem, da je šel k sosedovim, kjer so imeli psičko, pa sta si imela najbrž veliko povedati. Malce nejevoljno sem mamu vprašal, zakaj je po kosilu spustila psa ven, ker da je njegov čas, da se bo klatil, in tisti lovec ... me je zmrzilo. Pa mi je rekla, da je bilo lani z njim tudi tako, da pa vsak večer pride nazaj, da bo že popraskal po vratih, ker da ve, kje ima krožnik. Potolažen sem se spet usločil nad knjigo, da bi v besedah našel tisti drugi svet. Pletilke so nenadoma obstale v njenem naročju. Določila je drva na ogenj in rekla »Veš, pri nas smo tudi imeli psa, bel mešanec je bil, pa pameten in zvest. No, tiso poletje pa, tisti julij ... to že veš, ko so našega očeta Italijani odpeljali tja dol v globel, kjer si je moral sam skopati grob ... Tam so ga ustrelili in zagrebli. No, naš Belko pa je potem tulil na tisti gomili še ves dan in vso noč. Nikakor ga nismo mogli spraviti domov. Tulil je in tulil, da nas je bilo še bolj groza. Pa se je mama odločila in rekla sosedovemu lovcu, naj še njega pokonča, da tega tuljenja ni več moč poslušati. In ga je res ustrelil. Zagrebli smo ga tam blizu. Še danes me je groza, če pomislim na tisto prvo noč. Poletje, okna so bila odprta, pa sem slišala tisto tuljenje ...

Trinajst let mi je bilo takrat, ja ...« Tišina se je zgostila skupaj z meglo tam zunaj, ki je še bolj pritislila na okno. Slišalo se je drobno tonklanje vode v žleb, ker je sneg na strehi začel rojevati solze ... Velikokrat sem že slišal tisto zgodbo o italijanskih vojakih, ki so tistega usodnega poletnega dne zgodaj zjutraj potrkali na vrata in zahtevali gospodarja. Ampak to o psu, ne, te mi še ni povedala ... Z branjem je bilo konec. Slike belega psa na gomili so me begale in nisem se mogel zbrati. Tuleča bela bolečina v globeli ... Zvečer je Runo le prišel. In res je praskal po vratih in se zavlekel pod klop, ne da bi pojedel. To je naju čudilo. Spogledala sva se in mama je rekla. »Preveč se je nalajhal, zdaj pa mu ni do hrane. Bo že pojedel, pa zjutraj. Pusti ga. Čudno pa je, to pa,« je še dodala in svojo skrb odvrгла na ogenj, ki je zacvetel čez njen obraz, ko se je sklonila nad štedilnik, privzdignila pokrov in določila debelo poleno, da bi še nekaj časa bilo toplo v kuhinji, in bi lahko opravila večerne pomenke o časih, ki so za vedno presahnili. Nikoli prej nisva imela časa, da bi se pomenkovala, kako je bilo, ko je bila še doma. Z neko posebno slastjo sem poslušal te zgodbe, ki so bile tako oddaljene, tako različne od tistih, ki sem jih doživljal v Ljubljani. In mi je pripovedovala, kakšne probleme je imela že takrat z zobmi. Do prvega zobozdravnika je bilo skoraj petindvajset kilometrov. Ampak nič ni pomagalo, ne stanje v mrzli vodi, oparki s kamilico in senenim drobirjem, nič. Pa je šla peš do zobozdravnika, ki ji je brez injekcije izdrl zagnojen zob in potem še toliko kilometrov peš v slabih

čevljih in po prašni, od sonca razbeljeni makadamski cesti. Vedela je, da sem zanemaril zobe, zato mi je najbrž to zgodbo povedala, da ... Njena trudnost se je razpasla. Kar jemalo jo je tam ob toplem štedilniku. Jaz pa sem še malo bral, vsaj poskušal sem. Nekajkrat sem skušal psa zvabiti h krožniku, pa me je samo pogledal, ampak tisti pogled ... Zbudil sem kinkajočo mamo in ji pomagal do spalnice. Odložil sem knjigo, ugasnil luč, odprl vratca štedilnika in gledal plamene ognja. Užival sem ob gledanju ognja, ves tisti ples in spreminjanje barv. Zunaj je megla še kar vztrajala, čeprav je bila vremenska napoved že takšna, da bi se lahko prikradla tudi burja. Ampak kadar je takšen močan južnik, ni pričakovati, da bi se burja kar nenadoma zagnala v stare smreke za hišo in nažvižgala svojo značilno pesem. Drobc spanca so tudi meni posuli zavest. Pred spanjem sem šel še enkrat ven, kjer je pred vrati čakal mačkon, večni potepin. Zanimivo, čez noč sta s psom rada legla skupaj na stari bundi pod klopjo, vsaj pozimi. Pa sem ga spustil noter. Najprej je seveda šel do krožnika, ga nekajkrat previdno obhodil in čakal, če se bo Runo kaj jezil. Ampak nič, Runo je sanjal svoje sanje. Maček je le malo pojedel, se pretegnil in se prav previdno splazi k psu. Stal sem in poslušal. Prav kmalu se je zaslišalo razkošno mačje predenje in težak vzdih psa. Ugasil sem luč in še sam šel v hladno sobo, ker tam ni bilo nobene peči. Že prej sem si nesel ogret kos opeke, da je bilo vsaj malo toplote v postelji. Dolgo v noč so skozme šle slike: kopanje groba, vojaki, strel, tišina – in potem bevskajoči pes ...

Megla je zjutraj še zmeraj oblivala hišo. Z neko dodatno težo sem si oprtal posodo z mlekom, vzel smučarsko palico in šel. Runo je poklapano skakal ob meni. In začuden sem bil, ker se tudi zjutraj ni dotaknil jedi. In preden je šel, je zavil še v hlev, ovohal kravo, bikca, zalajal proti prašiču, tudi pred kurnikom je čudno bevsknil. Kaj mu je, sem se čudil. In tudi na poti se je čudno obnašal. Po navadi je tekkel pred menoj in me počakal, takrat pa ne. Plazil se je za menoj in kar naprej nekaj ovohaval v meglo. Kdaj pa kdaj je celo malo zaostal. Nisem se več menil zanj, ker je bila pot ponekod zlizana z ledenimi zdrski in sem moral gledati pod noge. Ko sem prišel do zbiralnice, psa ni bilo. Nekajkrat sem zaklical v meglo, a je moj glas obvisel na starih izmučenih jablanah. Poklepetal sem z ostalimi prinašalci mleka, oddal mleko in se nervozno odpravil nazaj skozi meglo. V gostilni sem si privoščil kavo, misleč, da je Runo spet skočil do svoje ljubice in me bo veselo oblajal, ko bom stopil iz gostilne – tako je že bilo nekaj juter. Takrat pa nič. Pred gostilno sem ga klical, ampak nič ... Trpko me je stisnilo. Kako je bila težka tista pot ... Tudi doma ga ni bilo. Pa tudi zvečer ne. Z mamó sva menila, da se je pač odločil za nekoliko podaljšano snubljenje, ampak ... Ne, mama je vedela, zagotovo je vedela, saj sem razbral iz njenih zadržanih gibov in komaj slutelih vzdihov, da psa ne bo več. Moj Runo ... !? me je grenilo. Povečerjala sva polento in kislo mleko in se pozno v večer pogovarjala o starih časih, o njenem stricu, ki je prihajal na poletne počitnice iz daljnega Sarajeva, kjer je bil sodni nameščenec v času stare

Jugoslavije, še prej pa je delal za Cesarja, nekaj časa celo v Celovcu. Med prvo svetovno vojno, da je imel lepo uniformo, sabljo, nekakšen vojaški sodnik, nekaj takega ... Še preden sva se spravila k počitku, se je zunaj že oglasilo butanje vetra, kar je pomenilo, da se bo megli mudilo dol čez vrh. Šel sem ven in videl, da vleče južnik in da meglo samo še bolj tišči v hišo. Naslednji dan bi že moral nazaj v Ljubljano. Kratek zimski dopust se mi je tako iztekal in to me je še bolj stiskalo za vrat.

Zjutraj se je naredila prava burja, ki je raztrgala težke megle in se je modrina odpirala. Kot nor sem vpil zadaj za hišo, Runo, Runo, Runo, a veselega bevska nisem priklical. Zdaj je tudi meni že postalo jasno, da sva se razšla – zato tisti težki pogledi, zato omahljiva hoja skozi meglo ... Da bi lažje počakal na avtobus, sem šel v gostilno na čaj z rumom, kajti jutro se je iz južnika spreminjalo v ledenost prineseno z jezo severnika. Ob mizi je sedel tisti lovec in z neko neprizadetostjo kadir in prisrknil kavo. Voščil sem dobro jutro in si naročil čaj. Lovec se je odkašljal in mi v hrbet vrgel izpoved: »Sem ti rekel, da tvoj pes hodi k moji psici, ki ima rodovnik in se ne sme vozlati s takimi cucki, sem ti rekel. Včeraj zjutraj je spet prišel in sem ga kar z balkona potegnil. Nesel sem ga gor na škarpe, tam je, če ga hočeš. Najbrž so ga že lisice raznesle. Sem te opozarjal, taka je ta reč,« je hladno zaključil. Obrnil sem se k njemu in videl, kako jezno zatiskuje cigareto v pepelnik in noče dvigniti obraza, da bi si odkrito pogledala v oči. Najbrž bi bilo dovolj, če bi psa samo zapodil,

ali pa ga pridržal, kot je to naredil z nekim drugim psom, pa je potem poiskal lastnika, da je prišel po psa, ki ga je prav tako tja pripeljala ženitna sla. Zmogel sem mu reči: »Upam, da boste do vseh psov v vasi tako dosledni, upam ...« Tišina je bila dolga in mučna. Drugi, ki so bili še v gostilni, so zadregno pokašljevali, natararica pa me je samo sočutno pogledala. Komaj sem čakal, da pride avtobus, da se odpeljem od tu, od te bolečine ... Nič več ne bo dolgih sprehodov po gozdu s psom, nič več, veselega bevskanja, ko sem prihajal domov in mi je pritekel naproti vse dol do kalu. Da, nič več ... Odšel je tja, kjer ima veter prenočišče ...

ZVONČEK

Danes sonce že liže odmrznine, že, premišlja Andrej in se lenivo raztegne po novem kavču. Zdi se mu, da je toplota, ki je puhtela od radiatorja premočna. Vstane in preveri ventil. Vse je v redu, pomisli. Pa vendar mi je danes toplo, zelo toplo. Kako to. Še včeraj me je zeblo, da sem moral obrniti ventil, danes pa ... Konec februarja je, jutri grem na izlet ... Kako dolgo že nisem nikamor šel. Zaprl sem se v ta svoj podeželski domek in samujem med vaščani. Ah, kje je čas, ko sem se preselil sem gor, kje? Zapisoval sem si v dnevnik, vse imam v zvezkih, vse, v tistem lesenem kovčku, ki mi je ostal še od služenja vojaščine. Pa če bi danes malo brskal po teh spominih? Do kosila je še veliko časa, skoraj tri ure. Prijazna Ivanka se je sama ponudila, da bi kuhala tudi zame, če že kuha za moža. Tone je bil včasih hišnik v šoli, pa je že kar nekaj let v pokoju, jaz pa deseto leto. Kar ostal sem v tej hribovski pokrajini, kar ostal. Tu so bile pomladi pozne, spodaj v dolini cel mesec prej, najmanj pa tri tedne. Ja, ja, si pokimuje Andrej in se pretegne. Jutri torej na izlet s tukajšnjim društvom. Na Dolenjsko gremo, vse do Krškega. Šele pozno zvečer pridemo domov. Škoda, ker imam še vedno lahko dieto, škoda. Pa se bom že znašel. Majhne prekrške še vedno lahko naredim, ne

bo sile. Madona no, ne dam se, saj sem bil v mladih letih natreniran. Vse tukajšnje gozdove sem oblazil na smučeh, poleti pa s kolesom, pa v hribe sem hodil. Nič, po kovček grem pa bom malo prebiral, se odloči. Na podstrešju je vse prašno in zanemarjeno. Ogleduje si nekaj parov smučí, pa zastarele smučarske čevlje, tudi tiste za tek na smučeh, palice, staro bundo, teniške loparje, kupe zvezanih časopisov, tri omare, napolnjene z razno šaro, star pralni stroj, na njem pa star, še črnobel televizor. Ob njem se spomni, koliko plač je takrat stal. Pa še dva radijska sprejemnika. Stopi do sivozelenega kovčka ob omari. S prstom potegne čez pokrov in se prikaže napis JNA. Za trenutek mu v glavi poskočijo slike visokih topolov ob kasarni in lene reke. Ravnina onkraj mesta, opuščena tovarna ... Konjski hlevi ... Korakanje po blatnih stezah Vojvodine, zimski mraz, led in oster veter ... Pa barantanje za cigarete ... In jurišanje skozi pomladni naliv ... Pljučnica, vojaška bolnica ... In odhod domov, najprej z majhne železniške postaje do Novega Sada, potem pa v Beograd in od tam v Ljubljano. Dva dni voženj, presedanj, pokinkavanj na vlakih. Obrne kljukici, ki zapirata pokrov in ga privzdigne. Z zanesenim nasmeškom pogleda stare zvezke, ki so vestno oštevilčeni in z napisanimi letnicami. Zadnja letnica je 2005, potem pa jih ni več pisal. Debelejši zvezki so združevali več let, ker ni bil ravno zagnan za vestno popisovanje vseh dnevo. Hotel je prebrati prvi dnevniški zapis, ko se je nastanil pri neki družini v vasi kot nov učitelj zgodovine in zemljepisa, če je bilo treba, je poučeval tudi

slovenščino, ker je pač oboje doštudiral. Najprej je dokončal študij na pedagoški akademiji, potem je šel k vojakom, po vojski pa v Ljubljani ni dobil mesta učitelja, pa se je vpisal še na slavistiko in primerjalno književnost, misleč, da bi dobil mesto srednješolskega profesorja. Ker ni bil ravno politično aktiven, nikakor ni dobil službe v večjih mestih, vsi obeti so bili le puhlice ... Potem je našel razpis za učitelja na tej prenovljeni vaški šoli, ki je bila na oddaljeni planoti - v razpisu je pisalo, da je možnost nastanitve v bližini šole. Pozanimal se je. Avtobusne zveze z dolino so bile ugodne, telefon je bil v župnišču in v gostilni, na šoli še ne, ampak so ga obetali. Trgovina je bila, gostilna tudi, župnik v župnišču ... Lepa narava ... Ko sem se odločil, je mama zajokala, oče pa je rekel, da grem v deželo, kjer so ljudje obdarjeni z voljo in trmo. Malo jih je že poznal, saj je tam hodil kot botanik ... mu je navrevalo skozi spomine. Njegove zbirke rožic ... In če se spomnim svojega prihoda v avgustu leta 1965. Z dvema kovčkoma in naramno torbo, v gizdalinski obleki ... Z avtobusom malo čez poldan. Takrat je še bila makadamska cesta ... Pred gostilno je posedalo nekaj domačinov. Predsednik krajevne skupnosti in ravnateljica šole sta me čakala, ker so mi tako obljubili v pismu. Predsednik je bil mlad komunist, zagnan in zagorel, močan človek, sicer gradbeni inženir, ravnateljica pa postavna srednjeletnica z milim obrazom in v brezhibnem kostumu. Sedli smo v hlad gostilne. Razlagala sta mi, da imajo velik vpis, da v šolo hodijo iz treh vasi, kjer imajo še podružnice do četrtega

razreda. In takoj sem bil seznanjen z dejstvom, da bom najbrž moral učiti tudi slovenščino, ker je mlada učiteljica zanosila in bo na porodniškem dopustu. To me je skremžilo, ker nisem bil pripravljen na takšno obremenitev, takrat še ne. No, pa je steklo, dve leti sem učil slovenščino, zgodovino in zemljepis. Kar nekako šlo mi je. Kje je zdaj tisti zvezek, ki popisuje nek prav poseben dan v marcu ... Čakaj, leta 1972, ja, ja ... Preložil je kup zvezkov in zaradi prahu pokašljaj. Končno je našel debel zelen zvezek, ki je vseboval zapise štirih let, od 1970 do 1974. Ta, ta, si je pošepetal. Zvezke je skrbno preložil, da bi jih kasneje urejeno spravil, tistega pa je vzel in se odpravil nazaj dol. Pogrel si je vodo, da jo naliže v sok, ni maral hladnih pijač. Sadne sokove si je redčil z vodo. Potem je listal in listal. Končno je našel strani, ki jih je iskal. In še vedno je bil tam posušen zvonček, zdaj že kar drobljiv. Skrbno ga je privzdignil in ga nastavil soncu, da ga je rentgensko presvetlilo. Ta zvonček, je pomislil. Pa je bral: Torek 2. marec 1972. Tukaj zgoraj je še veliko snega v zametih. V februarju smo bili štiri dni nedosegljivi, ker je bila cesta zaprta. Šele prejšnji teden so jo z močnim buldožerjem uspeli povsem očistiti, da je zdaj spet redna avtobusna linija. Moj namen ni, da bi popisoval te banalije, kajti v šoli se že čuti pomladno mrgolenje, še posebej v mojem osmem razredu. Letos jih je dvaindvajset, kar je za to hribovsko pokrajino veliko. Malo jih bo šlo v srednje šole, malo, samo osem, nekaj deklet se bo kar zaposlilo spodaj v mestu, dva fanta, ki nista ravno učljiva pa v gozdarstvu. Ampak kar se je primerilo

včeraj, je vredno zapisa. Ko sem prišel zjutraj v razred, je bila neka slovesna tišina. Vpeljal sem navado, da reditelj pride v zbornico in prinese potrebne zemljevide in dnevnik z redovalnico - s tem se ni strinjala ravnateljica. Jaz sem jih hotel na ta način navajati na spoštljivo odgovornost do uradne šolske dokumentacije. Seveda so radovedili in kukali v redovalnico, so. Kolegica, ki je učila kemijo in biologijo, je tudi preizkušala svoj sedmi razred, ampak tam se je primeril škandalček, ker je učenec, ki bi že moral končati šolanje, popravil nekaj svojih ocen. Ponavljal je že peti razred, sedmega pa tudi. No, ravnateljica se je potem odločila, da bo privilegij nošenja dnevnika ostal osmemu razredu. In tisto jutro je na dnevniku ležal en sam zvonček, lep, velik ... Ko sem vstopil, ga še nisem videl, šele ko sem se postavil za kateder, je ležal na rjavem dnevniku, rožnata redovalnica se je skrbno skrivala znotraj, le robovi so silili ven. Zvonček pa je bil pod uradnim napisom. Prijel sem ga in ga vzdignil. Vprašal sem jih, kdo je bil tako ljubezniv in mi prinesel košček pomladi. Vse obraze sem poznal, vse njihove odtenke. Sprehodil sem se med njimi in jim zrl v živahne oči. In pri Majdi, za svoja leta zelo razviti mladenki, sem se najdlje pomudil. Zardela je. Njeni svetli lasje so tisti hip zagrnili sivomodre oči, polne sanj. Čutil sem, da se z njo nekaj dogaja, vedel sem. Prihajala si je k meni izposojat knjige, pogovarjala sva se o literaturi, o smislu našega jezika, o pisateljih ... Pripravljala se je, da bo šla na gimnazijo. Odlično ji je šlo, le matematika, tam se je borila s slabo trojko. Njena sosedka,

debelušna Mojca, je rekla: »Tovariš učitelj, a ni prijazna naša Majda. Včeraj je šla čez zamete dol v dolino in je nabrala prve zvončke, enega vam je prinesla.« Na glas sem rekel: »Majda, najlepša hvala. Res, lep simbol pomladi, tukaj imamo pa še na kupe snega. Vidite, to je prava simbolika upanja. Tudi ko je še hudo, obstaja neka svetla iskra, neko upanje. In ta zvonček dokazuje, da se tam spodaj življenje že začinja, tu se bo pa razmahnilo, če ne prej, ob koncu aprila. Majda hvala za ta simbol, hvala,« in sem se sklonil nad njo. Dišala je po nečem skrivnostnem, ne znam razložiti. Zakrivala se je za gostoto las in rdela. Fantje so se posmehovali in se drezali med seboj. Eden je celo na glas rekel, da je zaljubljena vame ... Takrat sem pa jaz prebledel in se hitro umaknil za kateder. Pa sem Ivana vprašal: »Kaj pa ti veš o zaljubljenosti, kaj?« Namesto njega je odgovoril njegov sosed, prebrisani Branko: »On je zaljubljen v konje, on je kavboj,« to je šele vzbudilo zdrav razposajen smeh. »Majda je samo pokazala neko mero spoštljivosti, kar naj vam bo za vzgled, kajti zavedati se morate, da čez nekaj mesecev vstopate v povsem drugačno življenje. O zaljubljenosti se bomo pogovorili šesto uro pri razredni uri. Danes pa gremo s snovjo naprej. Vzemite zvezke, da si boste lahko naredili zapiske,« tudi to je bilo novo zanje, delanje zapiskov, namenoma jim nisem vsega diktiral. Tisti zvonček sem začasno dal v navaden kozarec z vodo in je kraljeval na katedru. Seveda sem ga po uri odnesel s seboj v zbornico, potem pa domov. Doma sem ga spravil v debelo knjigo ... Prenehal je z branjem. Tisti zvonček, Majda,

Majdica ... Pisala je pesmi ... Saj jih še, menda še ... Končala je študij, zaposlila se je na neki srednji šoli v Ljubljani, jaz pa sem ostal med temi klenimi ljudmi, si zgradil hišico, si omislil vrt, le ženske ... Ah drugi zvončki, druga zgodba, druga, v drugem dnevniku, je domislil in skrbno spravil zvonček med strani.

OKNO

Pa sem si rekla, dve kavi dopoldan, ena po kosilu, tale ... tale je preveč, pri Zini sem jo pila. Moj bog, tako pa ne bo šlo. Potem pa si tipam žilo in preverjam bitje srca, razbija mi. Pa ne da bom spet letala k omari in pila tiste kapljice, ne vem, naj verjamem, da me res umirijo ... Če verjamem, potem deluje ... Naj bi bile povsem naravne, zelišča, no ... Jožica jih pije že pet let, prej je bila na tabletah, in moj Rajko, on, ah ... On bi spil pivo in bi bilo, pivce za živce. Maj, lep, oh ... Morala bom presaditi nekaj rož, vrt, no ... Tista nova solata, ne vem, nekam se obotavlja, radič, redkvice, čebula, grah, fižol ... Vse sem postorila, roki me bolita, ja ... Včasih, ko sem bila še dekle, oh takrat, dolga njiva pa motika, ki se je kar naprej snemala. Oče jo je zvečer popravil in jo dal močiti. Rekel je, da se mora les napiti, da potem drži. In je res držal, ni se več snemala, ne. Sem pa enkrat mami zlomila njeno najljubšo motiko, oh Bog. Hotela sem ji prihraniti večno sklanjanje na vrtu. Šla je na romanje, pa sem si rekla, da ji bom oplela gredice na vrtu. Saj takrat nismo imeli veliko tega, ne, čeprav pomislim: čebula, česen, grah, fižol, korenček, lehica solate in leha radiča, pa nič drugega. Hitela sem s pletjem in nerodno zadela ob kamen, skrit v travi, nekakšen zidec iz

kamna okrog vrta, pa je počilo ... Motika je zacvetela, počila, kos se je odlomil. Ko je mama prišla ponoči domov, tega še ni videla, potem, čez dva dni pa se je razvedelo. In sem jih slišala ... Petnajst let mi je takrat bilo, oh ... Maj, čez tri dni jih bom imela 75 ... Sama, mojega ni več, že dolgo ne ... Rajko, šel je, šel k drugi, mlajši, ko je imel 60 let. Pivce za živce, ja ... Tak trebuh je že imel, potem pa je začel telovaditi, pa podjetje mu je raslo, skupaj s trebuhom ... Kupil si je trisobno stanovanje, meni je pustil to hišico in vrt v predmestju. Pa sva jo skupaj gradila, češ ... Vnuki, no ... Dva, Anže in Jakica ... Popoldan grem gor, sama, v vas grem, še se lahko peljem. Deset let te samote. Saj bi morala vedeti, pet let sem bila starejša od njega, ko sva ... Kaj mi je danes, da sem tako cmerava, tako zavita v te preklete spomine, ki me tako žgejo. To je mimo, s tem sem se sprijaznila. Vem, vem, hvalil se je s tem, da ima za ženo učiteljico, to bo. Ponosen je bil, ker sam ni imel kaj dosti šol, samo kovinarsko, zadosti, da si je iz delavnice naredil podjetje. Prodajati je znal, jezik mu je tekel, pa ... Nisem se vtikala v njegove goljufije, samo svarila sem ga. In se je naveličal mojega teženja, kot je on temu rekel. Velik otrok je bil, vedno, zato ... Na nek način je potreboval rezervno mamo. Ob mlajši je pa moral igrati pravega moškega, ja ... In ta plastična okna, glej. Pred veliko nočjo sem jih lani umila, namazala tesnila, prej, o ... Ko so bila še lesena, to, v kuhinji, barvanje. Sneli smo ga, ponavadi v juniju in ga na vrtu barvali, ostala tudi, ampak to je najbolj trpelo zaradi vlage v kuhinji, se razume. Pa sem rada stala s čopičem

v roki, celo barva mi je dišala ... bela, vedno bela ... In ta plastika je tudi bela. Saj ne rečem, obrišeš in je ... Letos jih še nisem, sam dež, celo pomlad dež. Malo pred veliko nočjo sem se namenila, da bom pomila vsa okna, kupila sem nove krpe, čistila, pa ... Spet me je prijelo, hrbet. In tablete ... Sin je hodil sem, mi vozil hrano, kosila, ah ... No, pa je prešlo. Saj vem, psiha, živci zategnejo mišice in potem ... Verjamem, da je tako. Malo se je hrbtenica sesedla, to že, a sem iz trdnega rodu, ne dam se. Moj oče bi rekel, če te kaj boli, te pripravljaja na to, da boš kaj naredil zase. In smo vse opustili, pet nas je bilo, pet ... Razleteli smo se kot regratove lučke, odneslo nas je, domačija pa ... Dokler sva z Rajkom še hodila in popravljala je še bilo, celo obnoviti sva nameravala, potem ... Potem, ta potem, in tista, ah ... In zunaj je lep dan, okvir okna, lepa slika, v daljavi jelše ob potoku, njiva, tam daleč kozolec, pot, še naprej daljnovod, malo na desni spet njiva, letos bo najbrž koruza, mogoče krompir, kadar je pšenica, o ... Rada grem med njive in poslušam, kako poletni veter šumi ... Lani sem zalotila mladega fotografa, stal je v pšenici, celo klečal in fotografiral mak, oh, mak. Saj je lep, a je le plevel, najlepši plevel. Ne pa tisti naš tam gor, kurja črevca, kar navijal se je na motiko. In mlad fotograf, ves navdušen nad nihajočo rdečino. Ko me je zagledal, mu je bilo nerodno. Jaz sem take nerodnosti vajena, sama sem imela priliko videti veliko mladeniških obrazov, vse sorte jih je bilo, zardelih, jeznih, skremženih, bledih, predrznih, objokanih. Fantovski obrazi, mozoljasti, zardeli, včasih nerodno zardeli ... odpluli so. In

potem se je fotograf dvignil, se mi odsmehnil ... Malo sva klepetala, hotel je, da me portretira, mene, gubasto, s slamnikom in rutko s šopkom poljskega cvetja, mene ... Postavil me je tako, da je bilo za menoj valujoče zlato žito, napikano z rdečimi cvetovi. Obračala in nagibala sem glavo, on je pa pritiskal. Popravila sem si slamnik, da je svetloba drugače padla na obraz. Držal je besedo, poslal mi je na elektronski naslov fotografije, no ... Bila sem si všeč, res, tiste bele pike sonca izpod slamnika, pa šopek pred obrazom in žito v ozadju, ja ... Vnukinja je na kratko rekla, da sem kul. Joj ti mladi, kul, ful, mega. In sprehodu rečejo wokati se med njivami, moj bog. Pa je umazano to okno je, slika ni lepa, pikice, prah, umazan dež pada. Vsa leta je bilo pred veliko nočjo čisto, letos ... Prav, bom pa poletju pustila, da slovesno vstopi v kuhinjo. Preden bo prvi poletni dan, bo čisto, bo ... Najprej bom vse postorila na vrtu, potem pa okna. Letos bo pač tako, večja sila je tako odločila. Zadosti tuhtanja ... V trgovino moram, popoldan pa gor. Letos še nisem bila, vsa leta sem že v marcu šla, takoj ko se je sneg umaknil na slabi cesti, ki pelje do glavne. Nad nami ima vikend en zidar, ne zmeni se za kolovoz, ja, to je samo kolovoz, ne pa cesta. Vsako leto me je strah, da bom poškodovala avto, ker ta moj citroen, ta bo dočakal moj konec, osem let je star, o, še mlad. Pazim nanj, malo vozim, pa tako lepo prede, pa barva, prav tako sem čakala. Ja, popoldan grem gor.

O, glej sosed je popravil kolovoz, nasul ga je, zdaj gre lepše. No, pa so se res malo zmigali. Že pred tremi leti me je

vprašal, če bom kaj prispevala, da pa bo s strojem prišel sin ... Saj sem dala, pa se kar ni zmigal, pil je, zdravil se je, no ... Pa trava, o, lepa ratuje, lepa. Količki od paše so pa še. No, pametno, da jih najemnik ne bo menjal vsako leto, končno ... In niso plastični, pravi, leseni so kot nekdanj. Pazi, pazi, ne glej, tu je brežina strma, ha ... kar pod divjimi češnjami bom parkirala, zdaj so šele v cvetju. Tu zgoraj je pomlad na začetku maja, spodaj pa že mine. In kako so razcvetele letos, o ... se čudi in počasi zapelje na ozelenel kolovoz do hiše, kjer je trava že zdavnaj prerasla gruščnate kolesnice; samo še drobna sled je, nekaj vdolbinic. Pritisne na gumb, odpre okno in globoko vdihne. Domača zrak, oh ... Prepojen je z vonjem cvetočih češenj in s težko gozdno vlažno dehtino, ki se plazi pri tleh. Nekaj časa kar sedi in gleda snopje sonca, kako se razliva skozi bel pajčolan divjih češenj. Smreke so že posekali, bukovje pa je komaj zdaj dobilo zagon in se odganja v milost pomladne svetlobe. Kar gleda in gleda, kako se nežni zeleni listi zibljejo v lahnini sape, ki tu zgoraj vedno malo povleče iz zaledja, iz tistih skrivnostih skalnatih grap, kjer so doma veliki strahci. Za trenutek vidi očeta na stezi, ki na pomlad čisti brežino, grabi, pobira veje ... Vozi grušč v kotanje, škripa s staro samokolnico z železnim kolesom, se naslanja na lopato, pokadi cigareto, si zaviha rokav in spet ravna grušč, ga potolče, da odzvanja, da splaši ptiče. Ta naša cesta, bolj kolovoz, no. Po njej smo odšli, po njej so se pomaknile truge, tiho, slovesno, v dokončnost. Odpre vrata in z neko tesnino v zaprsju gre do vogala hiše. Zahodna fasada je

že vsa omahovljena, kos strehe pušča, eno okno je razpadlo, tisto na hodniku in v stari mali kuhinji, zdaj so tam kar deske, in spredaj, kako so zimo prestale spredaj, jo zaskrbi. Stopi na betonsko ploščo pred hišo ... drobci stekla, hrskne, stopi naprej, škripa, se zablešči ... Steklo, steklo, ozre se gor, ah ... Še eno okno je odletelo, v naši sobi, v tisti, kjer smo se rojevali ... No, pa je šlo, še tisto, samo še dve celi. Nekaj bo treba narediti, sicer bo dež nosilo noter in potem, tramovje je staro, vse se bo sesulo samo vase. Ne vem, zakaj sem v enih sanjah videla, da iz oken žene cvetoč bezeg, ne vem ... Velik grm bezga, o bog. Pa je šlo. Ob tistem oknu sem dostikrat sedela in se učila, zeblo me je pa kaj. Tam je bil mir in tak lep pogled na travnik, na glavno cesto, na hribe ... In zdaj bo tam tulil veter, strgal bo spomine, vzdihne, solze, smeh, kletvice, vse bo odnesel. Stara zavesa je nacefran, kos je visi ven. Kako vse propada, pa pet nas je, pet regratovih prhutavčkov, odvrženih v mestna korita, kjer smo odgnali v nečimrnost. Zakaj, zakaj, ne moremo se domeniti, kdo bi gospodaril, kdo bi popravil, kdo bi ... Otrokom ne bo mar, vnukom še manj, morda pa, kateri le ... Za katerim oknom bo moj srečni obraz, za katerim ... Kje ga bom zagledala, v tem ni več slike mojih kit in mojih pačenj.

GREVICE

Sem preštela prav? Še enkrat, osem paradižnikov, tamle kumarice, pet sadik, grah, radič, solata, še ena solata. In na drugi strani česen že odganja, jagode, vse sem, čakaj, a ... Seveda tudi redkvice pa čebula, tamle, ja. Tako, za danes sem končala, rama me boli. Pa sem kar zadovoljna, da sem našla to krpo zemlje. Mama bo zadovoljna, oče bi najbrž tudi bil ... Janko pa, on se mi samo smeje, on, mestni otrok ... Pravi, da se zapelje mimo tržnice in zmeče v vrečke, kar bova rabila, ne pa to poklekanje po zemlji, kot kakšna kmetica, je rekel. Saj ne vem, če v šali, to ne vem. Mogoče je to mislil kot posmehovanje, kaj pa vem, šele leto dni sva skupaj, mislim ... se dobivava. Prej, prej je bil oženjen, nista mogla imeti otrok, no ... Meni je vseeno, nič ne pazim stara sem petintrideset let in, ja ... On, štirideset jih ima, saj ... Lep, mislim, bradica, malo trebuščka, zna pa igrati na orglice, to ... Saj to je bilo krivo lanskega maja, to, te njegove orglice. Šef je organiziral majski piknik, pa je Janko potegnil orglice in igral, ja ... In pele so orglice v maj ... Potem ... Pa kaj zdaj to ... Pospraviti moram orodje, zakleniti uto, potem pa pod tuš in popoldan gor k mami. Najbrž je že vse postorila na vrtu, ona to bolj obvlada, pa še kar močna je, junija jih bo imela 72 ... Orglice,

ja ... Takole, še enkrat, ena, dve, tri ... ja, ja prav sem skopala, prav. Vse gredice so pripravljene. Samo še palice za paradižnik kupim, mrežo za kumarice, pa bo. Janko je bil samo dvakrat tu, marca, ko mi je en vrtičkar s strojčkom prekopal vrt, pa še potem v aprilu, ko sem že začela oblikovati gredice, prve dni aprila, potem je pa bil dež in blato ... Skrbelo ga je, da ne bi blatna sedla v njegov nov avto. O, kako je zaljubljen vanj, se mi zdi, da bolj kot vame. Pa kar naprej rine k mami, mamin sinček ... Na kosila še vedno hodi k njej, no, hvala bogu, se mi ni treba ukvarjati s tem. Zvečer pa pride v mojo garsonjero in ... Mislim, da je malo zapit, vedno ga mora čakati hladno pivo in čips. Takega moškega bom torej imela, gospoda, ki se obuje v copate, sede na kavč pije pivo in gleda tisti trapasti športni program, tiste nore dedce, ki se tepejo znotraj neke mreže, kot da bi bili v velikem kurniku. Naša mama ima tako veliko mrežo za kure, zdaj jih ima trideset. Sosedom prodaja jajčka. Smešna je, ko se pogovarja z njimi, prav smešna. Ko je bolehal, me je kar naprej spraševala, če imajo kurice vodo, če jim dam zadosti hrane, če pobiram jajčka, če ... Bolj jo je skrbelo za kure kot pa za brata in mene. Brat, oh ... Pije, službe spet nima, družina pa ... Včasih je igral na harmoniko, tisto dobro je prodal, zapil ... Oče, naš oče je tudi igral na harmoniko, pa kako. In na orglice ob večerih, zunaj pod jablano, staro in vso v mahu. Mama je le dovolila, da jo je sosed malo obrezal, ker so veje že silile nad balkon in delale svinjarijo, listje pa to ... Pa tako lepo cveti, ne vsako leto, ne. Lani je, letos ne bo. O lani, tisti lepi rožnati cvetovi.

Če sem počivala v sobi, sem slišala brenčanje čebel. Kje bi tu to slišala. V svoji garsonjeri slišim samo bližnjo avtocesto, pa hrup okrog marketa spodaj. No, vsaj to, trgovino imam blizu, to tudi šteje. V naši vasi je ni že, ah, čakaj, seveda že 25 let. Nazadnje jo je imela mlada gospa, pa je hitro obupala. Zdaj si ljudje vse pripeljejo spotoma, ko gredo iz službe. Ko sem hodila v osnovno šolo, pa je še bila. Kupovala sem si čips, kakšno čokoladico, včasih samo žvečilne gumije, pa za babico kakšno reč, no ... to je mimo, to je mrtev čas. Tako, vse sem preverila, še enkrat, aha, uta je zaklenjena, cev sem spravila, rokavice so, ključi, ja vse je. Še enkrat pogledam gredice. Smešno, ne vem, zakaj me zdaj spominjajo na majhne grobove, takole v vrsti. Ne maram pokopališč, res ne. Nič, domov moram, Janko pride šele v sredo. Šli so nekam v Bosno, kjer montirajo prodane stroje ... Del proizvodnje je lastnik firme preselil in odprodal dol. No ja ... Mami pa še nisem povedala, da se zdaj dobivam z moškim. Ne vem, kako bo to sprejela, ne vem. Po moje bo ljubosumna. Ona po tihem računa, da se bom počasi naveličala mesta in bom prišla živet nazaj domov. Saj je zdaj lažje priti v dolino, ko so naredili novo cesto. Veliko se jih vozi dol. Kaj pa je, dvajset minut pa si v mestu ... Lahko bi, ja ... In Janko ... Kako sem trapasta, da ga že stavim v skupen okvir. Ti najini večeri, hoja po parku, kavarne, kino, izlet v Poreč, Bled, Bohinj ... Stroške sva si delila. On zdaj živi pri mami, spet ... Ženi je pustil stanovanje, odplačala mu bo delež. Z mamó živita v starem meščanskem stanovanju ob občini. Spraševala sem ga, kako to, da so mu

všech orglice. Pa mi je rekel, da jih je dobil od strica, ki je glasbenik in ga je naučil igrati. Saj, orglice ... Zasanjano sem gledala, kako se je šobil, kako je z močnimi rokami oklepal blesketajoče se orglice, kako je nihal z glavo, in ko se je obrnil in me pogledal, sem bila pečena. Na nek način je zazvenel oče, res ... Pod jablano v majskih dneh, po košnji, na jesen ... Potem so orglice utihnile, bolezen ... Nočem se tega spominjati, nočem. Mama ga je dobila pod jablano, orglice so ležale na tleh in čez so hodile mravlje ... Pred petimi leti ... Junij mesec ... Tako, zdaj pa v avto in domov.

Mamine roke so spet med plevjem ob robu, kjer so rože. Vse gredice ima že narejene, rahlje za fižol so strogo poravnane, vse je odmerila, kje bo kaj, čisto po njeno ... In lase si je pobarvala, bravo ... Spete ima v rep - tako mladostna je videti, malo smešna v tej kričeče modri trenirki na vrtu ... Najbrž je samo tako, da malo pošari, tam so sprehajalne palice, seveda. Popoldan rada gre po novi gozdni cesti, da se razhodi. Ne vidi me še, seveda. Avta pa ni slišala, mogoče pa ga je in se dela, kakor da ni nič. Tudi to bi bilo po njeno. Vse je že v cvetju, slive ob svinjakih, o glej, kako letos cvetijo, jablana pa ne, saj sem vedela. Pa stare hruške, glej, glej ... Zaprem oči in prisluhnem. Slišijo se čebele, kot nekdanj ... in potem pok motike ... Mama trebi plevel ob rožah, krči travo ob vrtu ... Najbrž tam, kjer je oče hotel narediti betonski rob, pa ... Počasi grem do žičnate ograje. Stopam po odkošeni travi, zdaj ji sosed pokosi, za pivo ... Ne opazi me. Sklanja se in jezno tolče po grivinah trave. Oh, tole, tole je pa čisto brez

zveze, kar zdaj dela. Pa sem ji rekla, da bomo dali kar leseno prečko, pa bo. Ne, ona mora trpeti, potem je prav. Glej si jo zdaj, udarja in udarja ... Oprimem se kovinskega stebra in rečem:

»Mama, oj Mama?«

Dvigne zardel, nemara jezen obraz. Le kaj jo je danes tako razjezilo? Nekaj jo jezi, vidim. »O, Mojca, no. Rekla si, da bo te dni porabila za vrt, ne. V petek si mislila priti, tako si mi rekla po telefonu. No, prav prav. Trebim travo, da se mi ne zaleze med rože. Saj vidiš, kako raste. In ti, kako gre tvoj vrt. Zdaj bi morala že kaj rasti, ne?« je nekoliko osorno rekla.

»Nekaj že odganja. Jaz se še učim, saj veš. Pa veliko dežja je bilo v aprilu, nisem zmogla vsega, pa še druge reči so, veš,« sem jo skušala zaplesti v pomenek kar na vrtu. Ne vem, kako naj ji povem, ne vem, me začne stresati. Joj no, saj sem že krepko odrasla, to ni tako kot takrat po plesu, ko ... ne, ne ...

»Kaj, a je spet kaj v službi, zdaj, ko imate novega šefa?« jo je zaskrbelo. Odložila je motiko in si s hrbtno roke obrisala potno čelo.

»Ne, ne ni to. Veš, zdaj, zdaj, nisem več sama,« le iztresem. »Spoznala sem prijetnega moškega, Janko mu je ime. Sodelavca sva,« drhtljivo dorečem. Kar trese me, čeprav je vroče, menda 25 stopinj.

»Moškega!?« mama zateglo reče in se prestopi med gredicami, da kar malo zatelovadi. »Moškega praviš, no ... Ja,

tvoja stvar, stara si zadosti, le da ne boš pozabila, kje si shodila, to, to te prosim. Ostalo pa boš sama prenašala. Nič mi ne hodi jamrat. Nočem poslušat tega. Če si zato prišla, potem, no ... V hišo stopi, enega kratkega bom, pa ti tudi, potem se pa pomenimo. Glej, kakšne gredice sem naredila, vse sama,« nenadoma obrne pogovor.

»Lepe so kot zmeraj. Pa se ti ne zdi, da jih je le preveč, šestnajst. Ta vrt je cela njiva. Kako boš zmogla vse to?«

»Tako kot do zdaj. A misliš, da bom čakal nate in na Ivana, ki je samo še v gostilnah, moj bog. In ti imaš zdaj moškega, praviš, no ... Meni bodo za uteho te gredice, nikogar ne potrebujem, nič nočem poslušati teh vaših oslarij. Ženili bi se, ko je bil čas za to, ne pa ...« odkima in se naprezne v trpko bolečino. Privzdigne glavo, solze ji mezijo čez rdino na obrazu. »No saj ni važno, nič me ne briga. Le stopi v hišo, le,« je mamam razburjena in še bolj rdeča kot prej.

Večerni hlad počiva nad njivami, ko se peljem nazaj v mesto. Mamine besede so zdaj razrasli kaktusi v duši - in naenkrat se mi prikažejo gredice polne kaktusov ...

GRENKA NJIVA

Planota je drhtela v maju, ko je Boris stopal čez senošet in si ogledoval kupe gnoja na njivi, še neraztrosene; za trenutek so se mu zazdeli kot privzdignjeni grobovi, iz katerih lezejo predniki ... Roki je zatačil v ponošeno bundo, kajti od severa je še vedno mrzlo potegnilo in pogladilo mlado travo, iz katere so žarele rumene oči regrata. Za trenutek se je spomnil pokojne matere, še pred letom dni ... Z nožičem in z oranžno skledo se je sklanjala nad travnik in nabirala regrat, da ga je potem zvečer zabelila s slanino - tisti vonj, ga je obšlo. Potem pa, ah ... In zdaj so tam dol kupi gnoja, ki sva jih pozimi navozila s hleva. Še več ga je na velikem kupu ob njivi. Baj bo stric letos oral in si prioral še eno njivo, da bo imel krompir. Nekako se ne more odtrgati od teh griv, ne, on ne! Zdaj bi pa kar gospodaril, ja ... Sekal bi smreke, prodajal hlode, vse bi, če bi mu dovolil, temu ... ah. Sedem let je nosil plačilo za tiste hlode, sedem let ... No, če bo letos pomagal pri trošnji gnoja in če bo oral s traktorjem, no ... je Boris domislil in se premaknil v zavetno kotanjo, kjer dolgo gledal bukova drevesa zadaj za starim zidom, ki so ga predniki bržkone mukoma delali cele jeseni in pomladi. Trebili so kamenje iz travnikov, da so pridobili košenice. Ta kamen, povsod kamen,

še v ljudeh ... Koliko sem ga speljal kot mulc, o ... Oče je klečal na tleh in ga tolkel za betonsko ploščo v hlevu, jaz pa sem vlačil kamenje s starega kolovoza ... Toliko in toliko peljajev v šolskih počitnicah ... Takrat sem že končal osmi razred ... Še zdaj ga vidim, kako kleči na starem suknjiču in tolče kamenje, kako vali večje kamne in jih najprej razbije z glasnim krikom, potem pa jih razporeja in jih zatolče. Človek in kamen, da ... In ta večna pripoved, kako so tudi ženske tolkle kamen, da so dobili drobir za krpanje gozdnih cest. Kamen, kamen ... Pogladi je velik kamen v zidu in si zamišljal, kako so ga spravili sem, kolikokrat so ga močni možje prevalili in ga dali na to mesto. In iz takih kamnov so grajene vse hiše na planoti. Tu in tam so vidne razvaline, kjer se grejejo modrasi in odganja grmovje. Opran spominov je šel skozi gozd in se ustavil na ovinku. Gledal je steber dima nad domačo streho. Videl je, da se dim vrtinči in spreminja smer, kar je res napovedovalo spremembo. Hudega ne bo, si je dajal poguma. Kako bo letos, kako bo ...!? Prašiča bom že še vzredil, kravo sem prodal, bik je ostal in tri kokoške in maček, se je nasmehnil. Kaj bom rabil celo njivo krompirja? Stric me je nagovoril, da bi vendar še letos sadil krompir, češ, da ga bo tudi on, da ... Ja, potem na jesen krompir pokrmim ... Zima bo spet dolga in pusta, ker ... Ja, no ... Od daleč je pogrmeval zvok tovornjaka. Takoj za njim pa glas traktorja. V gozdu se je že začelo, je premišljal in si zapenjal bundo, ker je spet močno potegnilo in povsem potisnilo dim nad streho. Veter se je spremenil, zdaj je potegoval južnik, ki bo prinesel pršnjava.

No, če pomislim, kam bi z gnojem, kam bi s semenskim krompirjem, ki je že pripravljen. Prašiček je res še majhen, a bi ga pojedel - a ni škoda!? No, bom imel celo poletje delo, bom, vrt, njiva - košnje pa letos ne bo, oddal sem, hvala bogu. Nič več ne bo opletanje suhe mame v črnini, nič več. Kako jo je lansko poletje odnašala v ograbkih, vsa suha, izžeta ... Pa je vendar vztrajala, dokler ni bilo vse prigrabljeno in pripravljeno za spravilo ... Vsega je enkrat konec, tak je zakon narave, se je Boris tolažil in zasmrkal v južnik, ki je kodral listje bukovih dreves za hrbtom. Kar sključil se je, kakor da nese težko breme usode. Ta naša mala kmetija, za dve kravici vsega skupaj pa malo gozda ... Kaj je to za današnji čas, nič ... samo trpljenje. Potem mi pa govorijo, ja pa boš imel vsega, pa krompir, pa zelje, pa vrtnine ... Delaš, da se lahko userješ ... Mar je to resnično življenje, da si prideláš hrano in čakaš na ... Saj ne vem, kaj čakam na tej planoti, ne vem ... Vse domače, vse dobro ... Ja, ja, življenje pa teče na valovih vetra Prazna hiša poje pesem tišine, vlaga srka suhost domišljije ... Vse je ena sama rutina, kuri, kuhaj, napoji živino, daj prašiču jest, kidaj gnoj, vozi ga dol na njivo, očisti samokolnico, sezuj škornje in vohaj smrad starih nogavic ... Še pralnega stroja ni v hiši - ne, saj je, a ne dela več. Televizija je, telefon tudi že, a kaj mi bo vse to, kaj, ko pa ... ah!!! se mu je zasvedralo iz prsi in se razgubilo v vlažne južne sape, ki so s seboj nosile drobno pršnjavico. Pogledal je na uro, pol dveh. Še malo, pa bo prišel stric, da se zmeniva, kako bova zasnovala obe njivi. Količke sem že pripravil. Nič, domov grem, določim ogenj v štedilnik

in ga počakam, čeprav nič kaj rad. Kolikokrat sta se sprla z očetom, pa midva. Kaj le hoče, ta, kaj ... Vse bi požrl, vse bi imel. Slišalo se je, da ... Kaj bi to zdaj pogreval. No, bomo videli, kako bo nama šlo, bomo videli. Že zdaj vem, da me bo hotel opijaniti - to je njegova priljubljena taktika. Iz doline navleče vino in z njim mami ljudi, da mu naredijo kakšno uslugo ... Jaz bom pil svoje pivo, ne njegovega vina, pa niti ne vedno dobrega, najcenejšega kupi, takega, ki se ga hočejo pretkani vinarji rešiti.

Dan je bil oblačen, težak. Boris in stric sta razmetavala uležan gnoj in se le malo pomenkovala, še najraje o politiki. Borisu so se besede nekako polegale in zavozlale. V prsih je čutil silno potlačenost - težak kamen mu je vlekel telo v zemljo. Roke so ga že bolele od kupov gnoja. Ko je gledal, kako je njiva lepo založena in se mastno sveti od gnoja, mu je nekaj zadovoljstva prepikalo zavest. Tam, kjer naj bi stric sadil krompir, je bila novina in je skozi gnoj prištrlela kakšna trava. Preostanek gnoja sta razvozila na novino in skrbno zapolnila zelene vrzeli. Pred nočjo je bilo delo končano, traktorska prikolica oprana, škornji tudi, le v duši je bila teža, ki ni hotela pojenjati, kot nekakšna slutnja, da nekaj ne bo prav. Povečerjala sta suho salamo in sir pa nekaj kislih kumaric. Stric je pripival vino, Boris pa pivo. Menila sta se, kako bosta sadila - Boris na stari, torej lanski njivi, ker je bila bolj gnojena, stric pa na novini ... Zmenjeno, zmenjeno ... Oral naj bi v naslednjih dneh, ker je napoved vremena ugodna. Spet naj bi potegnil severnik in bi se zemlja hitro sušila. Ko je stric

odšel, si je Boris ogledoval dva velika žulja. Na levi roki je bil večji in skeleč. Minilo bo, se je tolažil in kar ždel v temoti. Štedilnik je sicer zakuril, le toliko, da razžene vlažnost, ki se je lepila na star kamnit zid. Dolgo je gledal gor na strop, kjer se je rjavkast madež razvlekel in risal čudne pokrajine. Kar obsedel je in sanjal neke druge pokrajine, kjer so drugačni vetrovi. Zmogel je še toliko moči, da si je pripravil toplo vodo, da se umije.

Lepi njiv sta čakali, da vanju zarije plug in pripravi ugodno ležišče za semenski krompir. Maj se je darežljivo poklonil planoti s toplim in suhim vremenom. Boris je stal in gledal globoko sredinsko brazdo, ki je ločevala njiv. Na levi naj bi sadil stric, na desni, večji pa Boris. Stric je rekel, da bo jutri prišel še z njegovim bratrancem in bodo najprej njemu nametali krompir v brazde, popoldan pa še sebi. Zmenjeno. Ampak ... A ni poštar prinesel priporočene pošte že v petek. Pa je še nisem odprl. Toliko vsega je bilo ... Nič, zdaj grem v hišo in pogledam, kaj hudiča hoče sodnija ... Z umazanimi prsti je grobo odprl ovojnico in ... Ja, jutri moram dol, da podpišem vknjižbo v zemljiško knjigo, dediščina ... Ah, pa ravno jutri. Nič, telefoniral bom stricu, da bomo popoldan nametali krompir meni, ona dva pa naj kar sebi namečeta ... In ga je poklical. Zmenjeno, zmenjeno, mu je poodmevalo v glavi, ko je sedel za mizo in grizel ostanke suhe klobase.

Malo pred eno uro popoldan je prišel domov. Stric in njegov bratranec sta ravno končala na njegovi njivi ... Kaj pa

to pomeni!? ga je zaskalelo. Ko je prišel bliže, mu je stric hladnokrvno rekel »Poba, jutri bo lep dan pa bomo še tebi posadili na novino. Novina je boljša, je spočita in manjša je. Kaj boš pa ti rabil toliko krompirja?« Boris se je zaklenil v črn tresljav molk. Plaho je rekel: »Nismo se tako zmenili.« Stric pa je vzdigni glas, da je itak vseeno, da je kar je in da je zdaj tako. Boris je pogledal v tla in šel. Barba pokvarjena, baraba, je kipelo v njem, a ni imel moči, saj je šele dva meseca od pogreba mame ... Seveda, stara njiva je bolj gnojena, je ... Ne morem, nič ne morem ... Lahko bi ga s sekiro ... mu je zavrtelo pamet, lahko bi ga, tega ... Zamera se je ugnezdila ... Rasla bo ...

Na jesen, ko je bil krompir že spravljen, je Boris hodil dol na njivo in si šepetal: »Ah te grenke njive, kdo vas še potrebuje. Ne jaz in ne stric ne bo več tu oral, konec! Prepovedal sem mu. Nazaj v mesto bom šel, nazaj. Naslednjo pomlad grem. Te grenke njive naj preraste trava!« Kar stal je na robu njive in mečkal med prsti ogreto zemljo. Iz neke čudne radovednosti se je z jezikom dotaknil kepic na dlani - res je grenka, je ugotavljal.

PTICE IN STARKA

Vrt je že oživel. Češnja na levi se je odela v belino in vabila pogled starke, ki je vsako jutro molila svojega Boga, da bi ji naklonil še nekaj takih pomladi in bi smela krmiti ptice, ki so, tako je ona trdila, nosilke duš k njemu. Vedela je za vse ptice, ki so prihajale na njen vrt, bili so vrabčki, kosi, tu in tam golob, a še najbolj je bila vesela bojevite taščice, ki je gnezdila nekje v bližini, pa ni nikoli odkrila kje. In smejala se je njeni bojevitosti. Neko pomlad je naredila majčkeno lutkico v podobi ptička z rdeče pobarvanim naprsjem. Kako se je smejala, ko se je taščica zaganjala v tisti kupček cunj in jih razcefrala. In takrat se je zagledala v starko in ji z drobnim glaskom rekla: Ti, ti si mi to nastavila, kajne, samo da bi me dražila. Pa ni lepo, veš, da me tako dražiš. Že prav, da mi nastavljaš raznovrstno hrano, ampak, da me tako dražiš, to pa ne, tega nočem! Da mi tega ne narediš več, prav! In tisti dan je bilo starki zelo hudo. Molila je k Bogu, da bi se jo usmilil in ji oprostil to nagajivost. In zgodil se je majhen čudež. Njen mili Bog je popoldan sedel v beli krošnji češnje, še sam ves v belem, le obraz je imel zagorel in jezen. Starka pa je obstrmela v svojem ležalniku. Dolgo časa je trajalo, da je doumela, kaj se dogaja. Potem je pokleknila pod češnjo, tiho molila in

obljubila, da taščici ne bo več nagajala, nikoli več. Bog pa ji je takole rekel: O, moja ljuba Monina, lepo skrbiš za ptičke, lepo. To sem videl, in veliko jih prihaja v tvoj vrt. Taščica je sila prijazna, razen kadar brani svoj dom, takrat je pa neusmiljena. Tako je pač, tako sem ustvaril, z namenom, ki ti bi ga težko pojasnil. Dovolj je, da veš, da bo odslej tvoja zvesta prijateljica in bo pozobala vse tvoje grenke solze, ki jih včasih pretakaš v žalosti, ko se spominjaš svojega pokojnega moža in svojih odseljenih hčera in vseh vnučkov, ki te tako poredko obiskujejo. In celo name so pozabili, pa čeprav si jih ti učila, da me morejo ljubiti in spoštovati. Vidiš, odvrnili so se od mene in se oprijeli nove vere; zdaj verujejo v tistega, ki da gospodari nad vsem, denar mu rečejo. Pa bodo spoznali zmoto in uvideli, da je tisti samo moj služabnik in nič drugega, kajti jaz gospodarim nad svetlobo in nad temo. Tako, vidiš, se svet pogreza v laž, ki jo bo treba spet izžgati ali pa z vodo zaliti, nisem se še odločil, res ne. No, ti pa kar lepo skrbi za svoje ptičke. Ko bo prišla tvoja ura, bom poslal belo golobico nad streho, da bo ponesla tvojo dušo v moje kraljestvo, kjer je že tvoj mož in vsi tvoji, ki so goreče čistili moja dela na zemlji. Močan veter je otrešel nekaj cvetja in potem se je ulila ploha. Starka je morala prav na hitro v hišo. Tisti večer je zgodaj legla s starim molitvenikom na prsih v posteljo. Dolgo v večer je ponavljala molitvice in poslušala pozno večerno ptičje petje, tisto, ki še pozvanja v pomladni mrak.

Naslednje dni je starka skrbno urejala svoj vrt, skrbela za zgodnje rože, preverjala krmilnice in dosuvala hrano. Taščice pa ni bilo, nikjer je ni bilo. To jo je tako žalostilo, da je cele dopoldneve vzdihovala in pretaknila kar nekaj grmov, da bi jo morda kje le odkrila. In nek popoldan je spet sedela pod češnjo in se spominjala svojih otroških let, ko je z očetom hodila dol do studenca, kjer so imeli poletno ovalno hišico in sta z bratom morala celo poletje pomagati pri čiščenju okolice. Mama jim je prinesla veliko jagod za nagrado, a bi jih smela pojesti šele popoldan, ko bi bilo delo končano. Pa se je zgodilo, da je brat šel pred njo v hišo in pojedel njen delež, iz njene skledice. In potem se je usedla na kamnito klop in jokala in jokala, prav kakor zdaj. Solze so se ji same usuvale po uvelem licu in ji padale na tla. Tam pa je zdaj stala taščica in jih prestrezala. Potem je skočila starki na ramo, ji preletavala glavo in ji spretno in nežno odkljunila vse solze, ki so ji navrevale čez lica. In ji je čivkaje govorila: »Nič ne jokaj, nič ne pomaga. Kar je bilo, lahko da bo še, a zdaj je kar je. Veseli se sonca in poletja, ki prihaja. No, poglej, češnje so že skoraj zrele in krošnja bo polna požrešnežev. Nekaj češenj boš tudi ti pozobala, to pa, in naslednjo pomlad tudi še, pa še naslednjo. Zdaj pa se cmeriš kot takrat, zaradi tistih jagod, daj no, nasmehni se. In se je starka umirila, stegnila roko, da je taščica lahko sedla na njeno suhotno dlan in jo gledala z živahnimi očesci. Vsakokrat, ko je starka padala v jokave spomine, je prišla taščica in ji popivnala solze. Dnevi so tekli, zime so minile. In vsako pomlad je prišla taščica in jo

razveseljevala z drznimi preleti in s kreganjem na vsiljivce. Enkrat se je celo zapodila nad sosedovega mačkona, ki je bil tako len in debel, da se je komaj premikal. Včasih je prišel posedet k starki, da mu je krajšala dolgočasne dopoldneve, ko je bila njegova lastnica v šoli, sosedova punčka, ki je rada poslušala starkine pravljice o ptičkih. In ni in ni mogla verjeti, da ji taščica res pije solze. Ampak neke nedelje, ko je punčka iskala svojega mačkona, je to videla. Čisto tiho je stala za velikim grmom dehtečih vrtnic. Starka je bila v svojem naslonjaču in spet nekaj objokovala. In taščica ji je res letala okrog glave, sedala na ramo, ji nežno, nežno odkljunčkala vsako solzo, ki jo je starka izpustila skozi vzdih. Deklica tega ni hotela zmotiti. Šla je domov in povedal svoji mami, ta pa ji je rekla: »Joj, ta babura, te bo čisto zmešala s svojimi pravljicami. Še čudno, da ne govori o njenem Bogu, s katerim se pogovarja kar tako.« Pa je dekllica rekla, da ona ni nora, da je videla in da je res videla. In še ji je govorila, da starka zelo dobro pozna ptičke, da jih krmi in jih kliče kar po imenih. Nekateri pridejo tudi v njeno hišo in ji delajo družbo. Povedala je tudi, da bo bela golobica odnesla njeno dušo k Bogu. Mama se je razjezila in ji za nekaj dni prepovedala hoditi k ostareli sosedi, ki je kar naprej govorila s ptičami, včasih pa po cele dneve preždeli v naslonjaču.

Tih jesenski dan je bil, ko so ljudje zehaje odhajali po opravkih. Punčka pa je čakala na avtobus, da jo pelje v šolo, potem pa, o joj! je na strehi starke videla snežno belo golobico. Ponosno je hodila sem in tja in grulila. Deklica je

stekla skozi vrt in trkala na vrta starke. Nič se ni zganilo. Pokukala je skozi okno in videla, da starkina roka visi s postelje, na tleh pa je molitvenik, star v usnje vezan, že razpadel. Zdelo se ji je, da se starka še premika, da se je celo poskuša vzdigniti. In res je nekoliko premaknila glavo, celo vzdignila jo je, da je videla zaprepaščeno deklico. Potem je omahnila v veliko blazino. Deklica se je odmaknila od okna in pogledala na streho. Golobica se je vzdignila in odletela ... Trenutki so postali ledeni kristali v dekličinem srcu. Stekla je domov, da bi še ujela mamico. In jo je. Skozi slabo zadržan jok ji povedala, da je bela golobica odletela ... Sosedje so poskrbeli, da so starko pripravili za zadnje potovanje. In pravili so, da so nad hišo še nekaj dni krožile vse ptice tistega kraja ...

BOSA JUTRA

Junijski dan me najde zaspano in tečno. Preležala sem celo dolgo jutro in brala novo knjigo, ki sem jo kupila, da bi se seznanila, kako zdaj pišejo ... pa ... ni to več tisto, ne, sem domislila in knjigo odložila na mizico pod starim oknom. V ponedeljek pridejo mojstri, no ... Naša stara domačija bo dobila plastična okna namesto lesenih, ki so že vsa razmajana in trhla. Najprej moramo popraviti okna, zamenjati streho, ki zamaka, žlebove, oh, koliko popravil. Tone se je odločil, da jo bova temeljito prenovila - noro! Se sploh zaveda, kakšen projekt je to. Zgornji sobi, omet odpada, del stropov tudi. Pohištvo, vse ven, razen tele moje sobe, ki sem jo že pred leti sama obnovila, moj tihi dom. To sobo je včasih uporabljala teta Ančka. Tamle v kotu je bil šivalni stroj, v drugem pa stara omara in postelja, pod njo pa nočna posoda, oh ... Velika, bela z modrim ročem ... In kako je smrdelo, joj. Pa ta naša teta je dobro šivala, zelo dobro. Za to je res imela smisel. Iz cele vasi in tudi od drugod so prinašali k njej cunje, moške hlače, suknjiče, ženska krila ... Vsega se je lotila, vsega. In meni je sešila lepo maturitetno obleko, za maturantski ples ... Joj, kako sem se ogledovala v velikem zrcalu, še je tam v kotu, še in šivalni stroj sem premaknila k omari. Vsak petek sem prišla

domov in komaj čakal, da bo konec šole, da bo matura za menoj. Tisti maturantski ples, koliko zavidanja sem bila deležna zaradi izjemne obleke. Teta se je res potrudila. Sama je šla po blago v Italijo, sama je obleko najprej narisala, krojila ... Ko sem se prvič oblekla, je naredila še nekaj popravkov. Morala sem stati tamle, da tamle. Oče je prišel na vrata in si gladil brado. Takrat je rekel: Saj boš kot Marija na oltarju ... Mami pa ni bilo všeč, da se trati toliko dragega blaga, ne ... Teta je pa vztrajala in vztrajala. Ta naša teta ... Včasih je sedela in brala tam ob oknu, kadar ni šivala. Na krožničku je imela pripravljene domače piškote, ki jih je med branjem rada grizla, namakala jih je v mleko ... Vem pa, da je rada srknila žganje, to pa vem ... In mislim, da jo je to z leti vedno bolj prevzemalo; zanemarjala se je, voda ji je uhajala in ta njena soba je čedalje bolj smrdela. Ko ji je začelo popuščati srce, pa so jo dali v dom. Hodila sem k njej na obiske, pa ... Tiste njene skaljene modre oči, tiste njene gube na obrazu. Na mizici v domu je še vedno bila kakšna knjiga poleg škatlice z zdravili - in pila je samo še sokove, tudi kavi se je odpovedala ... Uradno je zapisala, da daje to sobo meni ... To je bilo, ah vroč avgust. S pravnico sva prišli k njej, slaba je že bila, noge so ji zatekale, zdravila je pa začela odklanjati. In smo naredili oporoko ... Kako je vse hitro šlo, kar šla je. Takrat sem že bila poročena in v službi. Ta moja teta, ta naša tetka ... me stisne, ko si popravljam blazino, še staro, napolnjeno s kurjim perjem ... Tudi te je sešila teta, tudi ... In kako so pele njene velike škarje, kako hitro je urezala blago.

Smešna je bila, ko se je kremžila nad šivalnim strojem, čudne grimase je delala, kadar je vlačila blago. Ko je popravljala moške hlače, je bil na njenem obrazu drugačen izraz, o ja. In sem se dostikrat spraševala, zakaj je ostala kar sama, saj je bila čedna ženska, z veliko kito svetlih las, z modrimi očmi, vsa polna - prava baba, bi se reklo pri nas v vasi. No, saj je imela snubca, tako sem slišala, pa ga je vztrajno zavračala, ker ni hotela na tisto veliko kmetijo. Želela si je mestnega, da bi imela modni salon in šivalnico. To je menda zaupala prijateljici, njena hčerka pa meni, saj mi je bila sošolka. In skorja bi se ji uresničile sanje, ni dosti manjkalo, ne. Na dopust je hodil mlad učitelj, doma iz mesta, k sorodnikom v vas. Pa so se mu enkrat razparale hlače, in takrat ... Ob večerih je hodil gor k nam, posedal s teto pod lipo, včasih sta šla tudi na sprehod dol do studenca in po gozdu, včasih pa sta ostajala zgoraj v tej sobi. Kaj sta počela? Kaj vem ... ne vem, če je med njima kaj bilo. Takrat sem bila še punčka, nisem še dobro razumela, za kaj gre med moškim in žensko. In potem, nič ... Tisti učitelj je naslednje poletje pripeljal s seboj damo, mlado, lepo suhico, učiteljico likovne vzgoje. In od takrat, tako si mislim, je naša teta zaupala bolečino šnopčku ... Čisto slučajno sem sena nek deževen popoldan igrala zgoraj v sobi in iz trakcev delala cunjasto punčko. Pod kupom blaga sem odkrila steklenico žganja ... Skrivala ga je. Veliko stvari je popisala v dnevniku, ki ga ima brat Rado. Baje je pisala zelo lepo, z izbranimi besedami: popisala je ujme, toče, hude zime, pa tudi svoja čutenja - tako pravi brat. No ja, morda se bo le

omehčal, upam. Kolikokrat sem ga že prosila. On pa pravi, da je teti obljubil, da bo to njuna skrivnost. Ko je bil majhen, ga je vozila na dolge sprehode v gozd in se mu izmišljala pravljice. Včasih je prišel ves splašen nazaj, ker je verjel njenim izmišljijam. Ko je zvedela, da bo šel študirat pravo, ga je podpirala z denarjem, ki ga je zaslužila s šivanjem. Saj zapravila ni skoraj nič, morda za žganje. Hrano si je zaslužila z delom na kmetiji, se razume. Očetova sestra je bila, kako bi jo odgnal in ji ne dal jesti, kako!? Pa je bila pridna, na skrbi je imela pujske, lepo jih je poredila. Kadar so jih klali, je šla do oddaljenega sosedu, da ne bi poslušala in gledala. Šele pod večer se je vrnila domov. Razumela sem jo, pujske krmiš, jih ogovarjaš, potem pa ... S pogledom iščem veliko rdečo spužvasto gobo, ki je še vedno na mizici pod oknom. Tam je še velik šop, zdaj že zarjavelih bučik. In merilni trak, ves obledel, je tudi še poleg, glej no. In naprstnik je gotovo še v predalu, pa še ene manjše škarje, več jih je imela, več ... Vse drugo smo skurili, ko je umrla, vse njene obleke, ki si jih je sama sešila, cele kupe blaga, trakov ... Zbirka gumbov je ostala, sponke tudi, njena zlata verižica s križem, tisto sem vzela jaz, pravzaprav mi jo je dala v domu, ko je čutila, da bo odšla. Tisti avgust ... prišla sem k njej, slabo je zgedala, bleda s pomodrelimi ustnicami. Srce ji je popolnoma odpovedovalo, rešila bi jo samo presaditev. Prosila me je, da jo privzdignem. Čisto lahka je bila, shujšana. S tankimi uvelimi prsti si je šla pod belo bluzo in privzdignila verižico. Rekla mi je, naj ji pomagam, da jo bo snela. Potem je

zašepetala: Ti, Mimi, na, tebi jo dam, naj tebe varuje in tvojo družino. Veš, jaz ne bom več imela bosih juter, nič več, ne bo jih. Vse moje rose so se posušile, vse, še solz nimam več. Na, naj te varuje! Mene je! In mi ji dala verižico v dlan. Njena roka je bila hladna, v njenih očeh je bila neka silna izgubljenost. Spravila sme jo v torbico. Šele nekaj let po tetinem pogrebu, sem si jo upala obesiti okrog vratu, ne vem ... Pa je nisem dolgo nosila, ne vem, zakaj ne, saj ne vem. Doma je poleg ostalega nakita. Ta njena bosa jutra. V maju in juniju je res bosa hodila ob jutrih v roso trave. Govorila je, da to odganja revmo in te napolni z energijo, da je dobro za zdravje. Videvam jo, kako stopa dol proti njivi krompirja in gre čez mlade trave vse dol do studenca, kjer si je umila obraz. Njene noge so bile po taki hoji čisto rdeče, kar žarele so. Enkrat sem jo celo potipala, res so ji žarele. Mene so pa tiste rose jezile, ko sem šla dol do šolskega avtobusa. Nove superge niso vzdržale tiste vlage, zeblo me je v noge, dokler se nisem razhodila, potem pa so tudi meni zagorele ... In enkrat sem tudi jaz šla z njo v trave, v roso ... Najprej me je kar bodlo in peklo, potem so mi pa noge zagorele, kakšen prijeten občutek ... Ta njena bosa jutra ... Moja mama se je jezila, če jo je videla boso. Ona je trdila, da si bo tako nakopala revmo, in kdo da jo bo potem gledal. Nista se najbolj razumeli, ne. Morda tudi zato ne, ker je mama prišla za nevesto v hišo in je hotela stvari malo po svoje urejati. Če bi bilo po njeno, bi teto že prej spravili v dom za starejše ... Saj je bilo prav smešno, mama si je vse do poletja obuvala črne

gumijaste škornje, kadar je morala na travnik po svež odkos trave za kravo v hlevu, no, dve smo imeli, dve, vedno dve. Teta pa bosa za njo, da je pomagala prigrabiti. In mama je bila večkrat prehlajena ... Oče ni rekel nič, samo smejal se je, kadar sta se zbadali. No, če ji je pa sešila lepo obleko, je pa rada šla v njej k nedeljski maši. In ob vaškem prazniku, ob koncu septembra, na dan vseh angelov - angelska nedelja, je teta šla bosa v cerkev. Bosa, po tistem kamenju, šele kasneje je bil asfalt; po njem pa ni marala hoditi bosa, ne. Rekla je, da jo žgejo podplati, da je to hudičeva smola, tako je rekla. Ej, ta naša teta! zavzdihnem in se končno dvignem. Zunaj lije bleščeča svetloba dol po travniku - zdaj ni več rose. Jutri pa bo. O, pa če bi poskusila bosa v travo, če bi ... Kaj mi pa je, kaj me pa prijemlje. Pa bom, jutri bom poskusila, si dajem poguma. Spodviham si nočno spalno srajco in se gledam v ogledalu. No, spet si bom morala pobarvati lase, sivina leze, sivina. Zorim ... Nič, pripraviti moram kosilo, Tone pride in pripelje mojstra, da pregledata tramovje ... Jaz pa sanjarim, kako bi bosa nabirala energijo, dajmo, gremo! Kako je že rekel oče, ko je umrla teta: Pa so šla bosa jutra, menda je prav tako rekel ... Bosa jutra!?

VRTNICE

Mislila sem, da bo bolj toplo, pa ta vlaga. Saj sem se zadosti oblekla, no ... kolo teče. Po tej ulici še nisem šla, nisem je še vajena. Saj sem smešna, ko takole raziskujem predmestje. Po cele dopoldneve kolesarim, se nastavljam vetru. Sanjarim, sanjarim. Kaj pa naj, služba, moja zadnja ... Rekli so mi, da pač ni več prostora zame, no ne dobesedno. Šefica, saj je prijazna, mlajša od mene, študirana, vendar!?! Tisto jutro v pisarni, ko me je poklicala. Draga moja, takole. Lastnik se je odločil, da bo skrčil proizvodnjo, posledično bo ukinil naš sektor, dve sta odveč, mene bo poslal drugam, menda v Celje. Nimaš kaj, tako to je. Šla boš na zavod. Verjamem, da se boš znašla, saj si iz trdne kmetije doma. Vi ste se vedno znašli, pa se boš tudi ti. Tehnološki višek, nekaj takega ... Višek, višek ... Glej glej, tu so samo nove hiše, tam eno še gradijo. Ja no ... Taki časi, graditi hišo ... Moje stanovanje mi je čisto dovolj ... Sama, petdeset let, abrahamka ... Moj oče jih ima 92, mamam 83, sestra, brat, no ... Kmetija ... pet krav, zelnik, stolp za silažo propada ... Traktorja, dva sta, nič, oče ne more več, že deset let ne. Drugi kosijo, drugi orjejo, brat ... Lahko bi, pa ... Seveda, bolje se mu godi. Dobil je za ženo mestno gospodično, ta pa ... Saj je bila smešna, ko je enkrat

poskusila grabiti. Čakaj, joj, to je bil, oh, trideset let je že od tega. Malo si bom odpočila, noge me pečejo. Zavila bom med njive in pod brezo si bom oddahnila. Tista mi je postala prijateljica, njej se izpovem. Zdaj ona že ve, da sem ljubila Braneta, da sva hotela biti par, pa ... Ne vem, preveč je pil, premalo se je brigal za zdravje. Dvajset let sva se nekaj šla. In če bi zanosila? Vem, besnel bi, ker ni maral otrok. Pravzaprav, koga je pa on sploh maral? In sem bila naivna, zrelo naivna. Prišel je neko soboto, pozvonil, me povabil na kosilo, šla sva na Bled. Trapasta romantika. Kljunčkala sva in leta so se nanizala. Samo služba, inštrukcije angleščine, vsem nečakom ... Marija, saj boš, Marija, če ne bo imel popravca, mi je kar naprej težila sestra Andreja, poročena v vasi. Njen še malo kmetuje, saj vem, le zaradi ljubega miru, da naš oče ne tečnari. Tistih pet krav pa molzni stroj, no ja ... Ne vem, koliko časa se bo to še dogajalo. Verjetno, dokler bo oče. Nekaj besed je že bilo, nekaj že ... Ah junij, tak lep. Tu so že vse pokosili. Kako dišijo ti travniki, drugače kot pri nas, drugače ... Ni tistih rož, ni tistih gostih trav. Vse je drugače tukaj. Včasih sem peš prišla do svoje breze, zdaj se mi ne da. Včeraj je bil Lado smešen. Razlagal mi je, kako so tovorili nov divan gor v hribovsko vas, ko je bil še otrok. Kakšna zgodovina je to že. Lado, 65 jih ima ... Na avtobus so rinili nov divan, ki ga je oče kupil, da bi na njem počival, ko bi truden prišel iz gozda, gozdar je bil, sekač. In takrat so z avtobusi vse zvozili. Baj je imel na strehi prtljažni prostor in se je zadaj šlo gor. Celo fotografijo mi je pokazal. Sprevodnik v halji, njegov brat, pa

šofer v beli srajci, dva možakarja, gospa s slamnikom in vrtnico in on, otrok ob mami in očetu. Na strehi pa divan. Hec je bil, ko so ga dajali pred gostilno dol, in je divan padel, tako zelo nerodno jim je ušel iz rok, da se je zlomila ena noga, pa da je potem doma oče podstavil kar okroglo poleno. Nisem si znala predstavljati, kako je to zares bilo, divan na avtobusni strehi ... In ko sem ga vprašala, kdo je bila dama s slamnikom in vrtnico, mi je rekel, da je to bila ena izseljenka, ki je po dolgih letih prišla domov in se je v vas tisti dan peljala z avtobusom. Njen mož, Američan, da je naredil tisti posnetek, pa še veliko drugih. Po rodu je bil Irec, visok, močan, belih las. Malo je znal italijansko, ker je bila njegova mama Italijanka. Dama z vrtnico. Na fotografiji so bili vidni tudi kovčki, ki so prav tako romali na streho avtobusa, tudi o tem mi je razlagal. Spraševala sem ga, kako to, da nista najela avtomobila in se peljala v vas. Pa mi je razlagal, da ima Irec neko očesno bolezen, da pa še zadosti vidi za fotografiranje, izpita pa da mu ne dajo več. In kasneje se je izkazalo, da je tista dama celo očetova sorodnica, sestrična ... Lado rad vlačí te spomine, ne more brez svoje uborščine na tisti pozabljeni planoti, ki odmira. Saj vem, kje je to, vem. Peljala sem se tam čez, z Branetom sva križarila ... Kamen, gozd, slabe ceste, malo ljudi ... Zapuščенost. Lado je prišel študirat v Ljubljano in ostal. Ločen, zakaj ... O tem molčiva. Lani je kupil stanovanje v našem bloku, od takrat se poznavata. Popravlja mi kolo, če je treba. Imam kar dobre občutke, zaupam mu, le ... Ločenci ... Nisem ga še zares spoznala. Pije, kaj pa vem, lahko

rečem, da normalno, ni pa pijanec tako kot Brane, ki je hotel biti nekaj več, igralec bi bil, ja ja. Saj je igralec, kar naprej igra neke vloge, zdaj je pijanec, zdaj skesanec, še največkrat je pa mevža. Morda sem ga zato vsa ta leta prenašal, ker sem rabila nekoga, da bi ga tolažila. To imam po mami, ona je tolažila vse po vrsti, nas, sosedomi dekleti, Tonco, ki se ji je mož obesil, oh ... Našli so ga na skednju, v žepu je imel steklenico žganja, v drugem pa pismo. Napisal je, da ima zadosti tega skrivanja, da je on tisti, ki je zažgal skladišče kmetijske zadruge, pred, kaj vem kdaj ... Spomnim se, da je bila neka afera tista leta. Spomnim se tega, da se je govorilo, da je nekdo zažgal skladišče, ker da so mu zemljo vzeli ... Kje je že vse to ... Zemljo vzeli ... Vnuki so jo dobili nazaj, Tonca, stara Tonca pa ... Zanimarila je lep vrt, vrtnice so ušle visoko gor, da skoraj ni več videti oken, tudi zgornjih ne. Nihče jih ne obreže, malo rdečih, nekaj rumenih, nekaj blede rožnatih. Mislim, da so se kar skrižale, kaj vem. Na rože se slabo spoznam. Na mojem balkonu jih je malo. Kaj vem, nikoli si nisem vzela časa za take stvari. Ampak tiste vrtnice, kako so dehtele, kako sem jih hodila občudovat. Bog ne daj, da bi si upala katero vzeti. Stara Tona je prežala za oknom, njen beli obraz je vedno zasijal med vrtnicami, če si se približal hiši. In soseda, tista opravljivka, Francka, oh ... Je neko sobotno popoldne kar prišla s škarjami in jih nekaj odrezala. Uboga Tonca je vreščala skozi okno in preklinjala, da je bilo grozno. Franaca pa ji je odbrusila, da naj se neha repenčiti, da so vrtnice namenjene za Marijo v cerkvi, ker se bliža njen

praznik. Saj, saj, poletje je bilo ... Prepirl je privabil tudi našo mamo, najprej je oštela Franco, potem pa je skušala potolažiti Tono, ta pa kar ni odnehala, celo še več, vsebino nočne posode je pljusnila skozi vrtnice proti Franci, ki je odskočila in si pomagala proč. Kašen čuden vonj je bil po scalnini in vrtnicah. Vrtnice so še, hiša se kruši, vogali so že razpokani, okna potrta, vrtnice pa kar silijo gor do tramov in vsako leto cvetijo. Menda so vnuki hišo prodali in bo nekdo naredil vikend. So že bili tisti ljudje in najprej očistili šaro ob starem hlevu, skedenj se je pa že zdavnaj sesul in je tam samo še gomilica gnijočih desk in tramov, pa koliko kopriv raste tam, pa neke rože, kar same so se zasejale ... Naš oče pravi, da bodo koprive rasle po celi vasi, da so časi taki, da bodo vasi postale samo še stanovanjska naselja, da bo hudič vse vzela, ker nobeden ne ljubi zemlje. No, kdo pa ljubi trpljenje, kdo? Jaz si sebe ne znam predstavljati v vasi, zdaj ne več. Še pred leti, ko je Brane bil znosen, takrat. Na debelo mi je razlagal, kako bi imel svojo zidanico, kako bi gojil trto, jablane bi nasadil, hruške, živali pa ni maral. Samo sanjaril je, po cele popoldneve je preležal in noge so mu obupno smrdele. Morda se tudi zaradi tega nisem odločila, da bi zaživela z njim. In ležal je, prestlan s časopisi, trebuh mu je rasel, zobotrebec mu je obvisel na ustnicah, tak bi bil moj mož - ne, hvala. Breza, ti veš, da sem ga ljubila, no, srce je že vedelo, pamet pa ne. In Lado, kaj mi on kar naprej hodi v glavo, toliko starejši, spreten, še vedno močan, lep, siv, vedno lepo obrit, oblečen ... Zakaj se je ločil, veš, breza, veš? Ne upam si ga vprašati. Eno

soboto se je malo odkašljajal v to smer. Povedal mi je, da je njegova bila tajnica, da je hodila z direktorjem po svetu, da je bila lepa, pametna, da mu je dala dve lepi hčerki, obe že poročeni, en vnuček ... Da je ... Tajnica, potovanja, mlad direktor, poslovna srečanja, hoteli, Grčija, Nemčija, Turčija, Italija ... Saj si lahko mislim ... In Lado je rekel - vrtnica je zato, da se jo občuduje, da se jo ovoha, več metuljev hoče imeti, ne samo enega ... Kakšen stavek je to bil, več metuljev ... Saj si lahko mislim, kaj ga guli, ja ... Skrbel je za hčerki, ona pa ... No, kdo pa sem, da smem soditi, kdo? Nič, nazaj na kolo in domov. Jutri grem spet gor. Mama pravi, da so sosedje dovolili, da se lahko obrežejo vrtnice, da se jih lahko nareže, da ... Pa imajo res namen narediti vikend, baje je to kupil en bančni uslužbenec. Ne vem, ampak vrtnice, tiste, tiste dišijo. Pa si jih bom prinesla, naj dišijo, doma na mizi ... Travniški šopek je že v smeteh. Slamnik tudi imam, slamnik z vrtnico. No ja, Američanka ne bom. Počasi rinem skozi predmestje, še malo. Drugo nadstropje, mrak. Nočem prižigati luči. Kaj se beli na moji kljuki, bel papir, šopek, o ... in pripis. Draga sosedu, tale šopek vam poklanjam, ker imam danes rojstni dan in vas vabim na večerjo - se slišiva - Lado. Vrtnice, lepe ... Zakaj, Lado ... Naj ga kar takoj pokličem. Tako sem vznemirjena, da mi ključi padejo po tleh in z nogo tipam za njimi. Potem se na hodniku prižge luč. Lado ... Zdaj samo molčiva, vrtnice govorijo namesto naju. Zadrega ima prijeten vonj.

POPOTNIK

Zlizki sonca se počasi stapljajo z lužo, ležečo v kotanji starega asfalta pred gostilno ob stari cesti, že nekoliko pozabljeni, ker je avtocesta odvezla ves silni tok zlivajoč se na vzhod, kjer je polebdeval vonj morja. Čemerno sloniš ob mizi in se čudiš, da si tako nezaželeno sam v jutru, ko se je toliko sanj spremenilo v milo meglico nad njivo detelje, kjer si malo prej odtočil in si se zagledoval v velikega čmrlja. Počepnil si in gledal, kako seda v cvet detelje. Ni mu šlo najbolje, krmaril je, se spuščal in se ves težak spet dvignil. Kar čepel si in gledal, za trenutek si bil spet otrok med njivami, kjer si gonil dedkovo kolo in se poganjal z aprilskim vetrom, po tisti veliki noči, ko so luže ob jutrih še premogle zrcalast led, napokan in namrežen. Rad si zapeljal na te ledeninaste skorje, da si slišal hrsk ledu, da si imel občutek, kako se ti uresničujejo neke sanje ... Morda si se spet videl v krompirišču, ko si tolkel s palico in si delal škodo. Dedek te je povlekel ven in ti s tisto palico ošvrknil hrbet, da si prvič začutil bolečino. Pa nisi zajokal, le zašobil si se in si dopovedal, da ti pa že ne jočeš, da si junak, vsaj tak kot vsi tisti v stripih, ki si jih prebiral v senci kozolca. Tam si gojil videnja, da boš nekoč močan in velik junak. Kavboji in Indijanci. Kasneje, ko si dorastel, si se zaljubil v kavboje, v

mit drznih pištolarjev. Rokoval bi se s šerifom, pil bi v bifeju, streljal bi, najeli bi te, ti pa v črni opravi, ves tih, pripravljen nekoga ustreliti, revolveraš ... Sanje so se nanizale v čudno ogrlico zmožnosti in norosti. Pozabil si čmrlja in dedka, ki je sedel pod lipo in počasi vlekel pipo. Včasih ti je povedal, kako je bilo, ko so padale bombe, ti pa si hotel vedeti, kako je, ko nameriš puško na človeka, samo to te je zanimalo. Igral si se s kupljenimi igračastimi pištolami, pa tudi ponaredek puške si imel. Tekal si med kopami sena, se metal po tleh in streljal na nevidne sovražnike. Dedek se ti je smejal, oče pa ne. Morda je slutil, da te vleče v čudne sanje, da se odmikaš od realnega sveta. Brez pištol nisi šel spat ... In ko si šel v šolo, povsem novo, v novi soseski, si hitro našel prijatelje, ki so bili prav tako zaljubljeni v črne revolveraše, v neusmiljene pobijalce, v kavboja z rdečo ruto na črnem konju. Barantal si s sličicami o znamenitem Indijancu, čeprav si bolj navijal za kavboje, pa te je Vinetu očaral. Album se je dopolnil ... Čmrlj je odletel, ti si vstal in zdaj si tu. Kava se ti zdi znosno slaba, natararica pa, preklana z bolečino nedorečene ljubezni. Okrog oči ji visi neprespana noč, v bokih se ji koti drugačen smisel. Gledaš, kako jezno briše mize, najbrž je ponoči padal dež. Črne lesketave površine so polne lepo oblikovanih kapljic, ki jih njena pordela roka z rumeno krpo jezno ubija. Zastrmiš se v tisti kontrast, njeni rdeči nohti, rumena krpa in kapljice, en sam poteg in jih ni. Morda ne vidi, da za krpo ostajajo majhne, drobne, vendar to bo julijsko sonce hitro popivnalo. Kaj pa ona ve, kaj je to površinska napetost, zakaj so kapljice

kapljice, zakaj se delajo tako popolne oblike. Snov sili skupaj, noče biti sama, voda pa sploh ne, voda je kemijsko družabna, te obide. Fizika, stopinje do magisterija, potem ... Služba v podjetju, kjer se gredo bodočnost preteklosti, dopust ... dvajset dni, potep, s kolesom, ja, šestdesetletnik na kolesu, no ... te obide. Mrk pogled novega gosta te odpre v druge misli. Možakar je mlad, bahav, domač. Zdaj slišiš, da je natararici ime Sonja in možakar si je naročil kavo, saj, malo pred osmo je, prekleto zgodaj za alkohol, če tudi, no ja, v mrzlih Ljubljanskih jutrih, ko se je megla prikovala na stekla skromne garsonjere, takrat, ah, rum in čaj, čaj in rum in njene roke na tilniku, in njeni veliki škornji v predsobi, in njeno uročeno sanjanje, da bova imela vsaj pet otrok. Pa ja, dva sta dovolj, čisto dovolj. Pravljice ... Mija, veš, včasih je živel mož ... Boštjan, poslušaj, za goro je doma ... mrtve besede so odkrile v zrelejše dni, ko so se začele dogajati resne raziskave, ko sem padel v odstiranje božje mehanike ... Bog, pravica, križani in blaga Marija med polji, in njene solze na rožah v cerkvi. Maša v vasi. Nedelje, dedek diši po ceneni kolonjski vodici, pitralon, mislim da je bil, in čevlji so se mu svetili, tako zelo ... Babica, počesana, umita, z rjavim molitvenikom, ki je imel rdeč trak, mama in oče nista imela časa; mama zato ne, ker je delala nadure v podjetju, administracija in to, oče, projektant pri gradben podjetju pa je bil kar naprej na terenu - gradilo se je; zgradilo se je, da se zdaj lahko sesuva. To je večer cikel ... Kje sem ostal, aja, maše, maše ... Tista lepa svetloba, ki je lila skozi okno in se

ujela v dim kadila in na pozlačen kelih, pa petje. Po navadi sem zaprl oči in slišal ubrano petje žensk in vrstnikov ... Zanje sem bil frajer iz mesta ... S kavbojskim klobukom sem jim dal vedeti, da sem šerif vsem svojim domišljijam. Smejali so se mi, me tudi zafrkavali, češ, če sploh vem, kako je videti krava. In sosedov Jakec me je peljal v njihov hlev. Pet krav so imeli in konja z velikimi očmi, ritastega, težkega ... Nisem si znal predstavljati, da bi sedel na takem ogromnem konju. Po pravici povedano - bal sem se ga. Njihova stara mama, škrbasta starka, mi je rekla: Fantiček, nič ne hodi za konja, te lahko brcne, ne mara otrok, je hud. In od takrat se mi je v sanje pritikala tista starka, režeča, na konju. Jezdila je skozi visoko travo, primahovala s palico, s katero si je pomagala pri stopicanju okrog hiše in kričala, naj se skrijem pred konjem, ki je tolkel in tolkel s kopiti do obzorja, potem, potem sem stiskal debelo odejo pod brado in komaj čakal, da se je na križu okna naredil dan. Počitnice, vsako leto, počitnice pri dedku in babici, rojstna hiša mojega očeta. Vonj sena nad hlevom, vonj ocvirkov, vonj kislega zelja v stari kleti in smrad repe. Repa mi je smrdela, nisem je maral. Tista klet, obokana in polna skrivnosti, na desni strani so bile police, nekaj zabojev piva, flaškon vina, žganje, krompir, lesen sod kisle repe, prav tak za zelje, posode z zabelo, klobase v masti ... Dve linici, skozi je vdirala svetloba in se obešala na pajčevine, hlad ... Na jesen smo pomagali dol nositi krompir, kasneje jabolka, hruške, tiste velike, pozno zrele ... Ne vem, zakaj sem moral tolikokrat z babico dol v

klet, morda samo za to, da sem ji pridržal svetilko, ker se je električna nekaj pokvarila, kabel je počil, ni bilo stika. Kasneje, ko sem hodil v srednjo šolo, sem jima popravil, oh ... In strah, ko sem enkrat naletel na mačka v tisti temačnosti. Zagnal se mi je ob nogi, da me je kar preščipnilo od strahu. Pa nisem zakričal, ne, le treslo me je in na stranišče sem moral, ko sem prišel gor. Stranišče, tista lesena utica ob gnojniku in na žeblju nabiti kosi časopisa namesto toaletnega papirja. Lahko si prebiral, ko si sedel na leseni odprtini in poslušal globoko spodaj pod ritjo divje brenčanje muh; bogato pašo so imele na naših drekih. In ko si končal, si luknjo preprosto pokrili z lesenim pokrovom, ki je imel zarjavel ročaj. Še najraje sem prebiral šale, pa kakšno novičko, kaj vem ... Dedek je bil naročene na nedeljski dnevnik, babi, ona ... Prebiral je knjige. Smešna je bila z očali na koncu nosu in mrmranjem. Včasih si je besede mrmrala, včasih je malo zadremala. Še najraje ob peči, zimske počitnice ... Moje prve smuči, nerodne in čevelj me je žulil, do krvi, pa nisem odnehal. Tlačil sem sneg in oponašal smučarje, ki sem jih videval na televiziji. S srkom kave prekineš tok spominov in se popraskaš po slabo obriti bradi. Zjutraj, ko si sedel na kolo, si se pogledal v ogledalo in si videl sivo sršino, ki si jo tako rad bril, danes pa te je to minilo. Žena je šla na morje s sosedo, pomagala bo krotiti četico naraščaja, sončila se bo, kuhala, kartala in opravljala, kaj pa ... Jaz pa samotni volk na kolesu, popotnik v ničnost pričakovanja. Ne rečem, treniral sem, cel april, maj in junij, dva tisoč kilometrov sem že naredil, o ... te začudeva in se še

kar kremžiš. Na mobilcu preveriš vremensko napoved ... Popoldanske plohe na zahodu. Pa prav tja sem namenjen, čez Kras na morje, v tisti milobni vonj. In če bi spotoma zavil v vas, kjer sem doživljal otroka v sebi. Bi šel tja? Zdaj je tam vse drugače, bratranec je staro hišo prezidal, podrl peč, plastična okna, rože, nobenega gnoja, samo vrt in njiva, nobene krave. Iz hleva je nastala delavnica za predelavo plastičnih mas ... Kje je vonj dreka, kje je vonj svežega mleka, kje je vonj dedkovih škornjev, kje je vonj juter, vonj po senu, vonj po nevihti. Ja, dišalo je pred nevihtami, močno je dišalo, kaj vem po čem, a dišalo je. In dedek je vedno rekel, da diši po dežju. In na jesen, ko smo pobirali krompir na dolgi njivi, takrat ... Vedno je uganil, kdaj bo dež. Krompir, krompir, košara, prsti grebejo v zemljo. Ko sem našel velike, sem vriskal in sem bahavo tekkel k dedku, da mu pokažem krompir. Pobožal me je po glavi in vedno rekel: Ja, poba, v življenju moraš imeti debel krompir, ja. Oče, on, ah ... Na hitro je metal gomolje v košaro, pretresal v lesene gajbe, kadil, mama pa ... počasi, ni bila vajena takih del. Je pač meščanka ... In potem smo ga vozili v mesto z avtom, najprej je bil star hrošč, potem vse boljši in boljši avtomobili, dokler ni oče kupil rabljenega mercedesa. Ne vem, mogoče je hotel vasi dokazati, da je zdaj pa gospod inženir, zdaj pa res. Temno rdeč z rjavimi sedeži, čist, lep, še zavesice je imel, oh ... Kako ga je čistil. Ko smo šli na vas, takrat sem že hodil v srednjo šolo, smo morali s sabo nositi rezervno obuvalo, da se ja ne bi kaj umazalo. In dedek je rekel, da se bo zdaj dal peljati k maši kot general. Res

so ga peljali k nedeljski maši. Tisto nedeljsko jutro, junij, konec prvega letnika, jaz pa sem sanjal Majino pismo, grelo me je v žepu, ponoči sem ga prebiral na oknu, mesečina je lila na bel papir ... Zaljubljen mulc, Maja je bila osmošolka, jaz gimnazijec, ples ... Poljub, stisk rok in malo stiskanja potem, ah ... Pisala mi je in po sestrični poslala pismo. Dragi Dore, veš ... Nerodno izpovedovanje, neka najstniška romantika s kokto, kinom in otipavanjem ... prešlo je. Ampak v tistem jutru sem bil drugačen, počutil sem se letečega, vznemirjenega, kaj vem. Dedek pa v lepi srajci, v hlačah na črto in s palico, pa postrizen, babica vsa nadišavljena. Gledal sem ju, kako se spravljata v avto, kako jima oče pomaga ... Ta naš kmečki aristokrat, inženir, strokovnjak za tunele in mostove. Jaz nisem šel z njim, ne maše ... ostal sem na kmetiji, vzal psa in šel v gozd. Vedel sem, da se ne morem izgubiti, ker je bil pes zadosti pameten, da je znal domov. Kar prepustil sem se mu. Ko sem ugotovil, da je sonce že zadosti visoko, sem mu pa rekel, da greva domov, kar razumel je. Nekajkrat se je ustavil in gledal, če mu sledim. Varno me je pripeljal na kotanjasto cesto in potem domov. Vsi so bili že doma, pripravljali so pogrinjek za nedeljsko kosilo. Radio je grmel v kotu, oče je na listek nekaj pisal, menda osnutek za govor v podjetju, ker je postal oddelčni vodja v velikem gradbenem podjetju in se mu je tisti ponedeljek ponujal govor ob odprtju novega mostu v nekem mestu na Štajerskem. Ni bil dober govornik, ne ... Doma je po navadi stal v predsobi in vadil, vadil, govoril ... In še hišo smo dograjevali ... Noro ...

Nori čas leto 1975, takrat smo se preselili ... In če bi res zavil s poti v tisti hrib, da vidim vas, da vidim staro gostilno, kjer smo se tako dobro zabavali, fantje z vasi, predelani mopedi, jaz pa s starim prdcem od očeta, rabljen moped, dostikrat v okvari. Sam sem ga popravljaj in kakšno stvar zamočil. Bog vedi, kdo je zdaj lastnik gostilne; čakaj, a ni gostilničarjeva hčerka, menda je, ne ... O, pa bom zavil tja gor, bom, morda bom prespal pri bratrancu. Saj nismo skregani, le pristnih stikov ni med nami, ni ... Vsak ima svoje, vsak tiči v neki divjih ihti. Obsedeni smo od imetja, grabiti, grabiti, grabiti ... ne vem, ne razumem ... Predniki ... Bogati kmetje, potem je prišel socializem in jim vse pobral, zdaj pa, obrtniki, podjetniki, tajkuni ... Jaz pa fizika in prodajanje znanja za gospode iz velikih tujih podjetji, servis dobička ... Plača, no ja, spodobna za magistra fizike, spodobna ... Če bi takrat sprejel in šel v Ameriko, ah ... Morda bi bil kot Leo, on ... šel je tja z družino, pa ... Njegovi mejli, pa na skajpu mi jamra, da ga gonijo kot psa, sicer ga plačajo, a je noro. Silijo te, da si dobičkonosen, seveda, kaj pa drugega. Ko padeš v sistem, ne moreš ven. Zdaj ne more več, ker je vezan na projekt, pogodba je že taka, da bi bil ob vse, če bi samovoljno zapustil skupino, ki dela tisto sranje, ki ne bo koristilo ... Raje ne razmišljam, bolje, da ne. Jebemti na dopustu sem, prvi dan, kolo, jaz, svoboda, veter, jutro, v bifeju ob cesti, nekaj pred osmo je. Za menoj je že trideset kilometrov. »Gospodična, lahko plačam,« čivkneš v razredčen zrak, ko natararica prhne mimo. Mehansko ti pove ceno zapitka, kava in pomarančni

sok ... Pustiš ji spodobno napitnino. Nekaj časa cincariš okrog kolesa. Preverjaš popotni torbi, spalna vreča, vse je na svojem mestu. Na telefonu preveriš načrtovano pot, potem se v trenutku odločiš, da boš obiskal bratranca, kar tako, brez napovedi. Malo potelovadiš in se usedeš na kolo. Hitro se odpelješ. Cesta je najprej zelo ravna, potem se malo vzdigne, kar te zadiha, pa se spet poravna. Zaviješ na levo, najprej ob močnem potoku v dolino mimo starega mlina, ki je že ves omahovljen in propada, potem pa na desno na hrib, mimo kozolcev, mimo novih hiš, počasi, sopihaje. Ob stari lipi se ustaviš, oddihuješ si. Preveriš srčni pulz, sto dvajset, dobro je ... počitek. Do vrha, do znamenite gostilne je še dva kilometra, najprej so trije ovinki, potem se cesta poravna, lažje bo. In v gostilni imajo dobro kuhinjo, še lani so jo imeli, je rekel oče, ko sta z mamo šla na pokopališče urejat grob. Ti starci, kako radi lezejo na grobišča in se rokujejo, češ, ah, saj smo še zgoraj, še smo tu zgoraj. Zdaj se prerekajo o tem - pepel ali truplo, kaj vem, snov ali čistejša snov, koncentrat nič. Ko sem nazadnje bil dol v Valdoltri, hrbet ... Ah, gospa je razlagala, kako je mirno plavala ladjica, župnik je moli, pevci so peli, komu? Žaro s pepelom so potem slovesno stresli v morje, tako je govorila svoji sočakalki. Meni se je zdelo nekoliko morbidno pa sem vstal in šel ven. Gledal sem morje, polno premešanih mineralov, ki so del nas, mi smo del njega. Morje v meni ... Nisem si znal predstavljati, kako je to zares bilo, tisto trošenje ... Moj oče pravi, da hoče imeti cele kosti, mama pa ne, ona hoče v krematorij. Ja no ... Koliko še? Pa ne

bi zdaj o tem, jezno pomisliš in nekoliko bolj odločno pritisneš pedala. Cesta se vendar poravna tja proti gozdu, kjer je že senca. Ustaviš se ob počivališču, ki so ga tukaj namenili novi turistični taktiki. Od tu pelje peš pot po celotnem hribovju nad vasjo, šest ur hoje, lepi razgledi, senožeti, stari gozd, v grapah studenci, še medveda lahko srečaš, če imaš srečo. Kosil bom v gostilni, zagotovo. Pa saj je še zgodaj, komaj deset. Sem se pa kar obiral gor, no ja. Nisem na tekmovanju, dopust, dopust. Ko so bile še zime, smo se tam dol smučali, tam, na desni, zdaj pa je vse zaraščeno, neverjetno! Samo še dva zares kmetujeta, ostali, vikendi pa dva podjetnika v vasi, šolski avtobus, mlečna zbiralnica in gostilna, seveda cerkev in župnišče, še malo naprej stara osnovna šola, ki se podira. Otrok je premalo, vozijo jih dol v mesto, seveda. Prvič grem gor s kolesom, pri šestdesetih letih, prvič, popotnik na kolesu v vas mojega očeta. No, norec stari, bi rekla žena, si popravila lase in šla ... Kaj zdaj počne na morju? Uživa, jasno. Meni gre na živce morje, gneča, opekline, ne, ne, raje imam kolo, mir, to. V tišino butne grob glas velikega traktorja, ki pride iz vasi, vozi bale sena. Ti mladci, glej ga, sončna očala, pa kako sedi v kabini, kako se drži. Saj po svoje je to kar romantično, to kmetovanje. Na zraku si, delaš toliko, kolikor si sam naložiš, ne vem. Jaz to gledam kot meščan, ne vem, kako je zares. Moj dedek, on, on je bil še stara šola, čeprav je imel vse novotarije, obračalnik, puhalnik, kosilnico, nakladalko, do osemdesetega je kmetoval, ja. Znal pa je tudi pripraviti koso. Ko sem bil mulc, me je učil.

Ni mi šlo slabo, samo, ja seveda, kondicije ni bilo, ne. Pustiš spomine, da se razobesijo čez bukova drevesa, skozi katera vleče veter in dela šelest, ki ti ugaja. Napenjaš se, potelovadiš, spiješ malo vode in se pripraviš na zadnji manjši vzponček do gostilne, pa mimo pokopališča. Pa če bi šel na grob dedija in babice. Nobene sveče nimam, nobenega cvetja. Tega nisem planiral, ne, ne! se krha v tebi, ko se zaganjaš v klanec. Zdaj že vidiš zvonik, še malo, pa se ti bo odstrla župnija in naprej bo gostilna, na levi pa se sesuva šola, zdaj občinska stavba. Menda so jo imeli namen preurediti v mladinski dom, pa ... Saj se ve, kako je to z denarjem, se ve. No ja ... Globoko zadihaš, zaženeš se in si na vrhu. Zdaj se cesta malo spusti proti cerkvi, na levo pelje nova cesta do pokopališča, kjer so zgradili novo lepo mrliško vežico. To je fetiš, to, imeti lepo moderno mrliško vežico, ki premore celo sanitarije in priročno čajno kuhinjo, ja ... Mora biti pa res okusno kuhati kavice ob mrliču, no ja. Zdaj ni več navada, da bi mrliči ležali v hišah, lepo ovešeni s cvetjem, sveči ob vzglavju, molitve, jok, vzdihovanje, šepeti, kimanja in pitje, da, zadržano pitje, ki pa vendar nudi nek odmik, nek vpogled v minevanje. Vsak mrlič nas opomni, vsak. Ko smo pospravljali babico, najprej njo ... Ja, ja ... Zaviješ na pokopališče. Kolo prisloniš na steno mrliške veže in opaziš, da so postavili celo avtomat za sveče. No, podjetništvo je žilava reč, ni kaj. Pobrskaj za drobižem in kupiš dve sveči. Vžigalnik imaš med opremo na kolesu. Nekaj časa kar strmiš in gledaš, koliko cvetja je po grobovih, koliko predanosti pokojnikom, ki so razsnovljeni v eteriki veselja.

Dedek je bil star 91, ko je umrl, moj oče jih ima devetdeset, mama pa 86. Tu sta, dedek in babica, glej ju ... Zdi se mi, da se mi dedek nasmaha, ta šegavec. Vem, zameril nam je, da smo kmetovanje opustili, to vem. Kaj naj mu rečem. Dve leti me ni bilo tu, lani, projekt, potem Tokio in ... Ja, denar, ta norišnica ... Znamo, zmoremo, čemu ... Kdaj bom izklopil, kdaj? Dedek, ej, a se spomniš, kako sva šla na Javorjev vrh, se spomniš. Takrat mi je bilo kakšnih deset let. Spotoma si mi pravil, kako se je tja gor po vojni zaklatil en vojak z dolgo brado, baje Četnik, kaj vem. Streljal je nate, ti pa si se skrila za debelo bukev in čakal, kaj bo. Potem je lomastil po vejah in padel. Takrat pa si ti skočil in šel do ceste. Čakaj, a ni to bilo septembra 1945. Vojne je bilo že zdavnaj konec, ti si šel gor, da bi poiskal nek grob, tako si mi govoril. In tisti bradatež je tako nerodno padel, da se je udaril v glavo. Javkal je tam na tleh, ti pa si šel, kar pustil si ga. Povedal si nekemu v gostilni, ta pa je tja gor peljal vojaško policijo, nekaj takega. Reveža so hitro dobili. Ustrelili so ga kar za zidom pokopališča, tako se je odločil vodja tiste patrolje. Pa prav tam si mi to pravil, tam med drevesi, kjer sva malicala suho klobaso. Vidiš, vse tvoje zgodbe nosim s seboj, lepo berilo so. Knjige, babi, knjige, takih ne berem. Ti si jih požirala se temu reče. Pa veš, da ima moja hčerka to bolezen najbrž po tebi. Kar naprej knjižnica pa knjižnica, pa še elektronski bralnik, saj študira to, no, ne vem ... Sin, ne, ne, on je vragec, saj vesta ne ... No, svečko sem vama prižgal. Odhajam, na morje grem s kolesom, samo dol in jutri nazaj. Naslednje dni bom pa videl,

morda malo planinarit, pa ne vem, če bom zmogel. Hrbet me boli in čakam še na eno preiskavo. Vem, vem, preveč sedim in tudi predebel sem bil. Zdaj je v redu, shujšal sem za petnajst kilogramov, telovadim, kolesarim in pazim, kaj jem. Moderen svet prenažrtih ljudi, tako je dedek, tako. Ti si vedno govoril, da ljudje pojemo več kot rabimo, da žival ve, kdaj ima zadosti, le človek ne. Lepo se imejta, grem. Sonce se dviguje in močno bo peklo, Dvomim, da bom danes naredil resen premik, dvomim. Kam zdaj, a naj najprej grem do bratranca, dva kilometra je do tja. Stric Tone ima novo hišo, k njemu, ne, ne, k njemu pa ne. Tečen starec, trden ... Vedno sem se ga bal, ker me je kar naprej strašil in mi ukazoval. Prihajal je pomagat na kmetijo, v bistvu komandirat. Nikoli ni bilo prav, kako grabim, kako kosim s kosilnico, kako mečem seno v puhalnik, nič ni bilo prav narejeno po njegovo. Mamo je vedno zbadal, da je mestna frajla in da nima tu kaj iskati. Norca se je delal iz nje, oče je bil pa tiho, le zakaj? Ko je v novem hrošču navil neko lahko glasbo, je rekel: Ej, gospa iz Ljubljane, tole je muzika za vas, malo lahke glasbe, da bodo grablje bolj letele in bodo žulji manj skeleli. Takrat pa je oče šel do njegovega avtomobila in ugasnil radio. Samo spogledala sta se, brata, slovenska brata, ah. Ta naša podeželska patetika. Menda smo res bratomorni, programirani za take ekscese, za samoiztrebljanje. Julij 2017 pa razmišljam take neumnosti, bratomorstvo in to. Te fore, nikoli se nisem goreče zanimal za politiko. Silili so me, da sem bil v mladinski organizaciji, celo predsednik enkrat četrtno konference ali

kaj že. Butasti sestanki, pikniki, tabori, politični govori funkcionarjev, mahanje z zastavami, prostovoljno urejanja igrišč, barvanje konstrukcij za košarkarsko tablo. Kar naprej neke akcije, kar naprej, za svetlejšo prihodnost. In potem ... Nič, nič, veliki nič, mrtve sence v glavah brkatih generalov, ki so preizkušali svoje vojne teorije. Tako, grem do gostilne, petek je ... Kaj naj naročim, čakaj, ob pol enajstih dopoldan, ja, zgodaj je. Ne, ne. Zapeljal se bom še malo po gozdni cesti, po novi, ki pelje globoko v gozd. Hočem videti vse tiste jase in napajališča za živali. Dedek mi je razlagal, da so jih lovci veliko naredili, ker so studenci v grapah včasih presahnili in je divjad begala čez senožeti, ko je iskala vodo. Tako, tja grem, dobrih dvanajst kilometrov gozdne ceste, niti ne strme. Lastniki kar veliko sekajo, se vidi, zvožena je, ugotavljaš, ko opletaš in se izogibaš kotanjam, kjer je še nekaj rjavkaste vode. Pred dvema dnevoma je deževalo, pa še kako. Glej no, kakšna svežina, kako se tu diha, ah, gozd, gozd. Ko sem preučeval sisteme rastlinskih črpalk, sem se čudil, kako to vse popolno deluje, da zadnji list na visokem drevesu dobi zadosti hranil, kakšna božja mehanika. Interakcije ... In prepričan sem, da drevesa komunicirajo med seboj, da imajo svoj živčni sistem, celo svojo pamet, svoj krmilni mehanizem. Tega ne bi nikdar rekel na glas, ne ... Teorija je že daleč, dokazanega je pa bolj malo. Oh, kako to sede, ta hlad, ta dopoldan, dopust, gozd, cesta. Ko sem bil mulc, je to bila bolj traktorska vlaka, vedno razrita in polna okleščkov. Zdaj je pa kar spodobna cesta. Za seboj slišiš brenčeti terenca. Zapelješ v grušč in

skoraj padeš. Ko se ozreš nazaj, črn težak terenec, za volanom pa mlada ženska, z mobitelom na ušesu, odprta okna, sončna očala ... Kam hudiča rine ta ... Čisto počasi pelje mimo tebe in slišiš: Pizda no, a zdaj mi boš pa nakladal, da si se usral. Ej ne me jebat, štekaš, roba mora v Kranj ja ... Ne, ne ti moraš, ti. In zdrsi mimo. Samo malo je obrnila glavo, le toliko, da te je ošinila in te pustila v začudenju. Kaj jim je, tem, kako naj jih definiram, poslovneži, prodajalci sanj, roba ... se mi kar zdi, ja, kakšna roba ... nič, naprej moram. Čakaj, a niso to cesto speljali prav do Jelenove rebri, pa tam čez v zaselek spodaj, tista se pa naveže na glavno cesto proti ... Pa menda res. Nekaj let nazaj so rili, se spomnim, ko sem prišel nabirat jurčke. Meni so dobri v omakici, rižota ... A ne bi bilo fino, eno tako kosilce, srnjaček, golaž, polenta, nekaj od divjačine ... V gostilni to znajo, imajo ... Najprej konkretna vožnja po gozdu, potem pa golaž, no ... pomisliš in se zapodiš po izvoženih kolesnicah. Po kakšne pol ure prijetne vožnje prideš do križišča. Pa res, glej no, odcep za spodnji zaselek in potem naprej. Nekaj teh gozdov je bilo vrnjenih lastnikom, nekaj cerkvi, seveda, posekali so, bogateli. Gozd, harmonija, dihanje ... Kolo nasloniš na smreko. Tu zgoraj se začinja smrečnat gozd, ki se vleče po globeli na desni in vse gor do vrha, kjer se vidi lovska preža. Oddihuješ si. Skozi misli ti gredo spomini, ko si enkrat v megli zašel in si prišel do tiste preže. Pozna jesen, nabiral si gobe, vleklo je čez sedlo, malo je naletalo iz megle, drobna pršnja se ti je lepila na nerodno pelerino, pod katero te je močno kuhalo, malo od strahu malo

pa od hitre hoje. Prečil si severno stran in mislil, da boš prišel na kolovoz, pa te je zasukalo, da si šel na južno stran in si se vzpenjal, upajoč, da bo zgoraj cesta. Pa je ni bilo. Pristokal si do lovske preže, potem si se zavedal, kje si. Vedel si, da tam zgoraj vedno vleče severnik, zato si vedel, kam se moraš obrniti. Celo lovsko stezo si našel. In v pol ure si bil pri avtomobilu. Domov si prišel pozno popoldan. Pred leti, ah, še v bivši državi. Ni bilo kaj dosti priložnosti za gobarjenje, hišo sem obnavljal, žena ... Ona se je bala gozda, sploh pa na jesen, ko so tu zgoraj rade megle. Menda so bile krive pravljice, ki jih je kot otrok poslušala. Teta jo je pazila in ji govorila o spakah in divjih možeh, ki da prebivajo v gozdovih in se odlično znajdejo v megli, pravzaprav, da samo na tak dan pridejo iz svojih skrivališč in, bog ne daj, da se takrat človek znajde v gozdu, otrok pa sploh ne. Na barju da iz morosta prileze pol žaba pol človek, oh ... In seveda, fantazija je delovala ... pol žaba, pol človek, no ... Meni je pa dedek pravil bolj vesele, o medvedu, ki je nekomu ukradel kolo in se vozil, da zato še danes lahko v cirkusu vidiš medveda, ki vozi kolo, pa take. Pa o vevericah, ki so nekomu ukradle orglice in igrale v smrekah, da zato tako poje veter, kadar piha, zato taka pesem v smrekah. Oh no ... Glej ta gozd, ta mir, to, oh, saj ne znam povedati ... Tu se moja fizika konča. Če sem povsem banalen, potem je to samo prijetna zmes plinov in eteričnih olj, pa še malo vode in smo tam ... Kako bi naredil umetno tak vonj, no ... Spravil bi ga v jeklenke in počasi spuščal v dnevni sobi ob posnetkih iz gozda. Glej no ... Vse sorte si že

izmišljujajo, možgani delajo, roke vse manj, razen azijskih ... tekstilna industrija, elektronika, roboti na riž ... Ko sem videl, kako po dvanajst ur na dan delajo računalniške komponente kar na neki ladji, me je minilo ... Potem se čudimo, kako so cene padle v zadnjih desetih letih. Prvi računalniki, draga reč, na inštitutu, kakšna investicija je to bila. Danes nosiš sposobnejši računalnik kar v žepu, ja no ... Koliko sem zdaj oddaljen od gostilne, petnajst kilometrov, ja ... Pa bom res rinil na morje, ah, ne vem. Maja sem imel 60 let, no ... Mislil sem, da je v meni več zagona, pa me že zdaj vse boli in še cel popoldan naj bi gonil kolo, no, no ... Benjamin je lani šel, ja no, ampak on jih ima 50. Benjamin, politik ... Sosed, ah ... Koliko strank je že zamenjal, ja, menda tri. Povsod tam je, kjer sluti, da bo lahko še naprej odigral politično partijo pokra. Prilagaja se trenutni politični klimi. Je to normalno? Je to etično? Meni gre na živce njegovo nadležno prepričevanje, da smo intelektualci sokrivi, za karkoli, ker nismo šli v politiko, ker gojimo kult političnega brezbrizja. Ja, ko ima take, se raje kar poberem. Politično brezbrizje, kategorija nove vrste. Kaj pa on ve, koliko ur gre za študij, večni študij. Znanost se razvija, politika pa melje otrobe. Lažejo, se sprenevedajo, so fini, kadar je treba, so napadalni, če jim tako ukažejo, so dresirani ... Družba ... Država ... Samoupravljanje s temelji marksizma ... Kje je že vse to. Kapitalizem, delnice, denar, obresti, plača, učinkovitost, profit. Meni je vse to jasno, ta struktura, kapital nas je vpregel in mi smo poslušni konjički v lepi, svetli kočiji, notri pa sedijo posestniki kapitala, to je vse.

Mali politiki so pa psički, ki ljubko lajajo, da dobimo vtis demokratičnega soodločanja. Benjamin pa kar verjame, da je veliki soigralec, da je kreator sedanjosti in prihodnosti, dostikrat tudi preteklosti, ki je skrita v gozdovih. Doštudiral je politične vede. Prepričan je, da ima v zakupu vso družboslovno znanost, hja ... Sprla sva se okrog tega, da so fiziki krivi, da je padla atomska bomba, da se jih sploh dela, da smo mi tisti, ki smo spustili znanost v roke politiki. Ja no, kdor ti da jesti, tistemu si nekaj dolžan, zato je šlo. Nekdo je pač plačal poskuse in raziskave, pa tudi ljudi, potem je pa hotel to igrato. Če bi znanstveniki molčali; z molkom se ne nasitiš. Hotel mi je dopovedati, da niso politiki odgovorni, če si mi upamo delati take poskuse in se igramo boga. Kaj pa oni, kaj se gredo oni. To je zanimiv prepričanje, nedvomno. Kdo je kriv, da gre svet v maloro. Orožarska industrija, ja, ja ... kdo jo naroča, kdo jo plačuje ... če bi ves znanstveni potencial obrnili samo v dobro ljudi, potem ... nekateri bi bili ob privilegije in ob dobiček, tako to je. Delaš tisto, kar znaš, pa še veliko tistega, kar moraš. Takole gre ta gozdna meditacija na prvi dan dopusta. Morje, ja ja, se mi zdi, ja, da ga bom videl. Lepo počasi do gostilne pa bo ... Mojster lenobe postajam, mojster. Nadihan in osvežen se odločiš, da pokličeš ženo. Ura je že taka, da najbrž pomaga pri pripravi kosila. Poveš ji, da je s teboj vse v redu, da si v bližini dedkovega doma, v gozdu, v hladni senci. Napoved je že taka, da bo popoldan soparno in zvečer so spet možne nevihte. Julijske nevihte, te spreleti ... Ko sem bil deček, zgoraj v sobi, grmenje, bliskanje, naliv.

Lomilo je slive ob svinjakih, lomilo je veje jablan, vihar. Odrgalo je kos strehe, pa še toča je potem padala. Kako je bobnelo ... Razbilo je dve šipi, potolklo ves fižol, krompir, debela zrna ... Valjal sem jih po roki in se čudil, kakšni kristali, kakšen hlad. Božji ledomat, je rekel dedek - ledomat ... Pa se ni kaj dosti sekiral. O babi pa, ona je hodila po vrtu, popravljala, kar se je pač dalo, ruvala, zmajevala z glavo in momljala, da jih je bog kaznoval, ker nanj pozabljamo. Ne, take toče si ne bi želel, ne. Spet fizika, kristalizacija, hlad, gibanje zračnih mas, nenaden vdor zraka, meteorološka fizika ... Vse vemo, vese te zakone poznamo, deloma tudi to že vemo, kdaj in kje se bo to zgodilo, ampak zakaj, ta veliki pomemben, zakaj. Zakaj na sredini ceste ne zapiše miličnika policaj, nekaj takega je bila enkrat popevka, še kot otrok sem jo slišal na radiu pri dedku. Kar rad je slonel ob radiju in poslušal. Čakal je na vremenske napovedi in odkimaval. Včasih niso bile tako natančne kot danes, za hribovski svet pa sploh ne. Poročila ... Takrat smo pa morali dati mir. Bog ne daj, da je babi zaropotala s posodo, ki jo je pomivala v veliki temnordeči pocinkani skledi, vodo je uporabila za pomije ... Nobenih detergentov, pa ja. Samo topla voda in roke ... rdeče, žilnate, kako jih vidim ... Brodijo po sivkasto rjavi vodi, dvigujejo krožnike, zdaj vilice, skledo za solato, pa spet vilica, žlica, kuhalnica, vse se lepo potem še splakne s hladno vodo in preloži v drugo skledo, to pa potem nese ven, če je sonce. Meneč, da sonce pobije vse bakterije. Po svoje je imela prav, čeprav ni nič vedela o sevanju žarkov,

nič ... Nek pradavni instinkt. Koliko vemo že od prej, pa samo ozavestimo? In pepel, zbran v kovinskem sodu, gnojilo, minerali, prepotrebni minerali. Kmečka pamet. Še danes koga slišim - zdrava kmečka pamet. Ožet teh spominov, se dvigneš in zajahaš kolo. Čutiš, da ti je počitek ohladil mišice, da niso več tako prožne. K sreči bo šlo zdaj ves čas navzdol. Za seboj slišiš avto. Umakneš se v grušč, da skoraj padeš. Bolečina ti stopi v hrbet, ker nerodno sestopiš. Pretegneš se in ti je bolje. Nek star Ford odgrmi skozi gozd. Pogledaš na uro, še malo pa bo dvanajsta, ravno prav. Oblitek senc presahne. Zdaj si spet na žarini, kjer so pokošene senožeti in razmetane bale, ki jih niso še speljali domov. Od daleč se ti blešči cerkev, kriči s svojo novo belino in nekako pazi na vasico pod seboj; stražarka je. Te pot dobro poznaš, vsi kolovozi čez senožeti so ti znani, saj si se tu rad vozil z dedkovim kolesom. Take lepe vožnje so to bile, že v juniju, takoj po šoli. Visoke trave so se zgrinjale nad kolesnice, te tolkle po golih nogah, opletale po blatniku, ti pa si drvel po kolesnicah in gonil in gonil ... Enkrat pa, oh, tamle, te povleče v novo sliko iz otroštva. Tamle, na levi, tisti dolgi kolovoz, ki pelje na drugo stran hriba. Gonim in gonim in kar naenkrat dva velika vola na kolovozu in voz sena ... Kako sem se ustrašil ... Padel sem v travo, ker sem zadel ob brežino. Gospodar je vola ustavil, na senu pa je sedela deklica mojih let in gospodinja ... Kako se je deklica smejala in rekla: Kaj je ti Ljubljanski pobič, a so ti brenclji obžrli bicikel pa te je vrgel s hrbta, kaj? Brenclji, kaj pa sem jaz takrat vedel, kaj so brenclji. Doma sem dedka vprašal, kaj

so brenclji. Povedal sem mu za pripetljaj, zvil sem mu blatnik na kolesu. Ni me kregal, le rekel je: Fantek, goniš z glavo, ne z nogami, z glavo! O, in ko je tista smrklja dorasla, mislim, potem ko sem kot srednješolec hodil na počitnice. Nekajkrat sem šel v združni dom, nekakšen primitivni diskoteka so si tam uredili, gramofon, luči in nekaj hreščočih plošč, pa pilo se je. Takrat je bila v modi kokta s primešanim rumom - mrzel čaj so temu rekli. Kar veliko so tega spili, kar veliko, in tudi punce so pile. Pa kadilo se je, ja. In sem jo videval, prava lepotica je bila s kito svetlih las, z lepimi potezami obraza, prsi so ji narasle, v očeh pa je imela nekaj zaničljivega, vsaj do mene. Enkrat sva poskusila malo skakati, pa mi je hitro pošla sapa, najbrž je bil to njen namen, da me spet poniža pred vaškimi mulci. Veseli so bili, če sem jim prinesel kakšne boljše cigarete, dobil sem jih od prijatelja, ta pa jih je kradel očetu. Ja, tiste v črni škatlici, tiste so bile cenjene, pa originalen mallboro, pa HB, pa še druge, zdaj se ne spomnim vseh. Kadil sem, no ja, bolj tako za foro, bi rekli danes mladi. Tista, Janja pa ... ne, ne, ona ni kadila, spila je le malo tiste brozge, ampak plesala je kar naprej. In z mopedom se je vozila, kar je bilo za punco v tistih časih kar nenavadno. Pa še kako se je vozila, kar čudil sem se, da si upa po tistem makadamu tako hitro voziti. Enkrat, pozen avgust je bil, pa sem slišal strašen tresk spodaj na ovinku. Padla je. Oče je stekel dol, praznovali smo babičin rojstni dan, zunaj pod kostanji ... Pomagal ji je na noge, pritekel gor do avtomobila po prvo pomoč in punco obvezal. Nič hujšega, odrgnine na

rokah in nogah, k sreči si ni nič polomila. Mama ji je potem pomagala, da se je malo umila, malo z vodo, malo z žganjem. Oče je pririnil moped gor, punco smo posedli, ji dali košček torte, kavo ... Takrat sva klepetala, jaz sem bil v tretjem letniku gimnazije, ona v drugem. Rekla je, da bo šla študirat kemijo, da jo to strašno vleče, pa da si bo kupila pravi motor, ko bo to mogoče, da bo šla v svet, pa take sva mlela tam pod kostanji. In punca je bila res kmalu na čisto pravem motorju, kar je bilo v osemdesetih prejšnjega stoletja kar nekam čudno ... Ja, ja ... pokimaš in zajeziš tok silovitega spomina, ki udarja v začetju in te hoče odpreti za drugačen čas. Pa si spet v fiziki, čas, ki ga zdaj živim, in čas, ki živi v spominih, oba sta združena v isti točki, v meni, tisti je že bil, pa še vedno traja, ta je zdaj in hkratno traja s tistim od prej. Torej lahko rečemo, da obstaja sočasnost časov ... Pa ne že spet, dopust je ... Z neko ihto poženeš kolo in začutiš olajšanje, ko se pripelješ na asfalt. Kolo zdaj mirno teče, ti pa gledaš odlivek pokrajine. Na levi sta dve veliki njivi krompirja, zadaj so bale sena, še naprej je osamljen, nalomljen kozolec, in ko pogledaš proti severozahodu, vidiš, da se oblaki že spet nizajo in se zbirajo. Pa bodo res popoldanske nevihte, te nejevolji. Prav, prav, bom že vedril. Pred gostilno je vse mirno, le ena miza je zasedena pod lipo, očitno turista, star gospod s slamnikom, gospa ga je odložila na stol, malo naprej je parkiran novejši opel, pogledaš registracijo, Avstrija. Znotraj je več trušča, kar te preseneti. V levem krilu slišiš glasen smeh, pogledaš tja in vidiš možakarje v oranžnih

delovnih oblekah, nazdravljajo in se nečemu smejejo. Na steni vidiš slike Prešerna in Cankarja, še naprej pa Finžgarja. V tisti sobi so po navadi stregli le finim gostom, zdaj so pa tam ti razposajeni delavci. Saj je res zunaj parkiran kombi gradbenega podjetja. Menda popravljajo cesto na severno stran, rekonstrukcija in popravilo škarp, to bo. In zdaj imajo malico, pomisliš. Nekaj časa kar stojiš in poslušаш. Pa slišiš. Ti Joža, a veš kdo je ta gor na sliki, a veš? Potem se debel možakar zasuče in pogleda na steno. A ta, ta z brki? Ja, ta, ta ... Ja Madona, ta je naš prvi slovenski asfalter. Kakšen huronski smeh je zajel sobo, da se je vse treslo in se natakarica kar zdrzne, ko huškne mimo tebe. Ja no, a mu ni podoben, našemu Viliju, a mu ni. Glih take brke ma, naš edini asfalter, pa prvi je začel na tem stroju, ne. Potem so bili samo še oni z juga, jebemti no. A ste pozabili Vilija, no. Se je še slišalo. Nisi se več zmenil za te kvante. Obrnil si se na desno, v manjšo sobo, kjer so bile samo štiri mize. Vse je bilo lepo pregrnjeno, celo travniško cvetje je bilo v stekleničkah, kakšna pozornost, te je obšlo. Sedeš in čakaš. Preveriš, če imaš s seboj mobilca. Od tam se še pride val smeha. Cankar pa asfalter, joj! Kam gre ta narod, kam? In stari lastnik je spoštoval literate, saj jih je tudi rad gostil. Kadar so imeli nagrado v bližini Ilirske Bistrice srečanja, so sem radi prihajali na znameniti divjačinski golaž, v to odmaknjenost, ki je nekako na pol poti do Ljubljane. Gospodar je bil sam lovec. Spomnim se ga, vedno urejen v beli srajci, črn telovnik, ob nedeljah metuljček, zavihani rokavi in črn predpasnik.

Pomagal je nositi pijačo na mizo, krožnikov pa nikoli, ne, to pa ne ... In sam je tudi pripravljaj znamenito grenčico, tudi zato so prihajali. Slučajno smo enkrat popoldan prišli mimo, nedelja je bila, oče je hotel radensko z jabolčnim sokom, pa vidimo v tisti sobi, Zlobec, Pavček, ta dva sem poznal, ostalih pa ne ... Tudi oni so imeli nekaj zabavnega, smejali so se ... Odmevalo je, odmevalo. Koliko časa živi frekvenca smeha? Kaj se zgodi z zračno maso? Kako ti valovi vplivajo na pozitivne vibracije v svetu. Več smeha, več dobrih vibracij, ja ... Natararica te zmoti in te vpraša, če prinese jedilni list. Samo prikimaš. Dolgo bereš, potem pa se odločiš, da boš naročil divjačinski golaž s polento, to imajo sveže pripravljeno. Pa cocacolo, malo nora kombinacija, ampak alkohol si si prepovedal. Delavci so začeli odhajati, vsi so valjali zobotrebce v ustih, se suvali, se smejali in kvantali. Dobro, če dobijo plačo, je v redu, če ... Slišal sem, kako to gre, ko je delo, najamejo ljudi, potem pokasirajo od projektov, zaprejo podjetje, delavci pa ... Pa kaj nam je, sami sebe krademo, dostojanstvo, etika ... Kaj bi zdaj o tem, o golaž, diši, pa solata, domača, hrustljava, o ... Z velikim tekom se lotiš jedi. Resnično ti tekne. Popotnik, zdaj sem zadovoljen popotnik v nični čas. Če ga ne občutiš, ga ni. Tega časa ni ... Ves dremav in sit nekaj časa stojiš zunaj v senci, oblakov je že več in v lipi se zgane mrmrav veter. Kam zdaj? Dol do glavne ceste je petnajst kilometrov, lahek spust, potem, na zahod ... ne, ne, nazaj v Ljubljano bom šel. Nič ne bo s to avanturo, nimam volje, nimam pravih let. Zakaj bi si dokazoval, da še

zmorem, če mi ni tega treba. Ne, ne, nazaj bo treba, nazaj, pa na kavč in dober film si bom izbral ali bom pa gledal popotniški kanal na televiziji. Naj drugi sanjajo namesto mene. Da bi zdaj šel do bratranca, kar tako, nenapovedano. To ne gre, nismo tako ljubeznivi in gostoljubni, ne. Preveriš vremensko napoved. Ja, nevihte bodo. In če me ujame na poti!? Bo pa avantura kot takrat, ko sem šel na Madžarsko s kolesom. Kakšen divji ples, kakšen naliv, k sreči sem našel opuščeno kmetijo in se skrila v vegast senik. Nekaj ur je lilo in videl sem, kako se vse spreminja v težko blato. Ko sem rinil kolo nazaj na cesto, sem bil ves blaten kolo pa tudi. In ker sem vozil športno kolo, brez blatnikov, sem imel lepo blatno črto na hrbtu, oh no ... Kmalu po magisteriju ... Noro ... Nič, dol se spustim in obrnem proti Ljubljani. Zdaj bom popotnik vase, samo še to bom.

RUM

Visoki vrhovi smrek se nabadajo na tolstobne oblake. Gledam prdnevihtno nebo na severu. Oster blisk zaseče nekam v črne skrivnosti gozda. Šumenje oktobra se napoveduje. Poznam šum listja, poznam šum vod, spodaj v grapi, kadar deževje noče in noče presahnuti; takrat se zdi, da je nekdo tam zgoraj odprl zapornice in gleda, kako nas zaliva hladen bes. Utrujenost me je sfrknila v onemogleža. Pripravim si sok in sendvič, da bi lahko nadaljeval pospravljanje podstrešja stare hiše. Še enkrat se ozrem na sever, kjer se temači neka groza, na jugu je še bleščava oktobrskega sonca. Zlezem nazaj na podstrešje. Koliko predmetov, koliko šare, se čudim. Nekaj časa kar sedim in gledam, kako so pajčevine ovile star kolovrat in počen koš, malo naprej je velika modra skleda in še naprej cel gozd steklenic - nič niso zavrgli, prav nič. Kdaj bom vse to pospravil, vso to ropotijo. Zamislil sem si, da bi iz podstrešja naredil lepo sobo in sprejemnico, pa okna bi vgradil v streho in bi lahko gledal dol po dolini. Lep razgled se je obetal. Nekoliko pokrepčan zabrodim med steklenice. Žvenket stekla je tako glasen v tej samiji. Sprašujem se, zakaj niso teh steklenic zavrgli - ta moja teta in stric, zakaj nista zavrgla vse te šare. Dobro, kolovrat je verjetno teti še služil v mladosti, pa

tudi star šivalni stroj tamle ... O, se spomnim, kako ga je gonila v veliki izbi ob peči. Znala je marsikaj sešiti, sebi in drugim v vasi. Seveda je rada tudi prisrknila, če ji je kdo kaj ponudil. Z očetom sva enkrat prinesla v popravilo nove hlače, za neko poroko naj bi bile. Teta je vse premerila, si zapisala, potem ... Oče je šel v hlev, da si ogleda novo kravo, jaz pa sem kar sedel tam in gledal, kako teta šiva možu novo srajco. Pačila se je, ko se je blago zadevalo in se gubalo. Potem je nenadoma segla med cunjje in povlekla veliko zeleno steklenico, ki je imela zamašek na navoj. Menda sem hodil v četrti razred. Počasi je odvila, jo nagnila in se kremžila. Potem je nalila malo vina v zamašek in mi ga ponudila. Rekla je, da je za kri, da ga moram. Ubogal sem jo in tisti pljunek vina izpil. Kislo je bilo, da sem se ves kremžil in zasolzilo se mi je ... Pokašljaj sem, ampak kmalu sem začutil, da je dobro, da pogreje. Nalila mi je še dvakrat ali trikrat, ne vem. Potem se mi je rahlo vrtelo in bi kar brbotal. Ona je po tistem bolj vneto gonila pedal šivalne mašine, blago se ni več tako zatikalo. Rokav je bil kmalu zarobljen. Njen obraz je postal rdeč, gibi pa bolj živahni. In spet je dotipala steklenico in naredila nekaj dolgih požirkov. Rekla je, da si mora popravljati kri, ker da je pozimi prebolela hudo pljučnico. Takrat nisem nič razumel, kako je zares z njo, pravzaprav z njima, saj sta oba rada pila. Stric in oče sta ga cukala pred hlevom, žganje seveda, domače, ki ga je stric sam kuhal. Kotel je še spodaj v lopi, cevi so pa uničene in ležijo v koprivah - vse bo šlo na odpad. Drugi teden pripeljejo

kontejner - najbrž ne bo zadosti eden, dva bom naročil, dva, si priklimam in pripivam sok. Ves očaran gledam igro sonca v vseh tistih steklenicah. In ob omari je slika maršala, ki ga je stric malikovalsko spoštoval. Imel jo je spodaj v veliki izbi poleg razpela. Govoril je, da mu je dal Tito vse. Ko so mu po vojni vzeli lep kos gozda in nekaj travnikov, se je jezil, potem pa se je tolažil, da je treba dati maršalu, kar mu gre, da tako je ... Zdaj je to vse vrnjeno. Koliko površin, čakaj, koliko že, nad štirideset hektarjev vsega skupaj v teh hribih. Kaj bom s tem, kaj? Dobro, hišo bom že še popravil, ampak vse ostalo!? Najlepši travniki so že v najemu, njive so opuščene, veliko se zarašča ... Otresem se drobtinic in se premaknem do kupa rešet, starega strgalnika za zelje in repo, pa rezalka za slamo in še naprej nekaj obličev in polomljene sani. Tam ob steni sta dve vegasti omari. Prah se vzdiguje in mi leze v nos. Premaknem se. Ena vrata so vegasto obešena, pri drugi omari pa jih komaj odprem. Ven udari vonj po naftalinu. Vidim stare stričeve plašče in lovsko obleko pa še nekaj hlač in še kup cunj. V prvi omari pa so tetine cunje, stara krila; in eno je še posebej zanimivo, črno in nabrano v gube z globokim dekoltejem. Tistega si je sama sešila, da je z njim hodila na plese; spomnim se tega krila, spomnim. Oh, ko se je ona zvrтела na plesišču v tem krilu. Letela je s soplesalcem in tolkla s peto ob tla, da je pošteno zazvenelo. Po tem je bila prepoznavna. Ja, ko je bila mlada, ja. Potem pa je krilo končalo na tem podstrešju. No, glej, tu so še stare nočne posode. Zakaj sta pa to prinesla sem gor. Tega pa ne

razumem. In naprej so poličniki polni starih loncev, vseh vrst, vseh velikosti; eni so še celi, drugi pa obtolčeni. Tisti črn, v tistem je kuhala malinovec, v tistem nizkem pa sta cvrla ocvirke. Oh, kakšen čas je to bil. Prihajali smo na koline. Sedel sem ob štedilniku in gledal teto, kako z veliko kuhalnico meša penasto maščobo in previdno odriva ocvirke, kakšnega stisne ob rob, ga odcedi, si ponese kuhalnico pred usta in piha, da se ocvirek ohladi, potem mi ga pa ponudi. Kakšen okus je to bil, oh ... Ja, vse to bo šlo na odpad, vsi ti spomini. In tam je še kup starih krp, stara pregrinjala, polomljena metla, potrč lestenec, razbit velik flaškon, še eden ... Čez okno je napeta pajčevina polna muh. Ob kaminu se je vedno sušil les, ki ga je stric uporabljal za izdelavo ročajev za sekire in za nove grablje, pa še za vse ostalo. Sam si je naredil okna in vrata in tudi manjši sod. Enega prav posebnega - rekel mu je mornariški, ne vem, zakaj? Menda je bil med vojno tudi pri mornarici, menda. Vsaj hvalil se je s tem. In v tistem je staral rum - tega je najraje pil, rum ... Pa tudi teti je teknil, o ja. Trgovka v spodnji vasi je znala povedati, da je teta velikokrat pekla potico ... Nerodno ji je bilo, pa je steklenico ruma skrbno zavijala v prtič in vse skrbno dala v nahrbtnik. Razgledujem se, če bi kje našel tisti sodček. Tako lep je bil in obit s svetlečo medenino. In potem se nekaj zasveti v zakotju za omarami. Droban curek sonca je padel na medeninaste obroče in sem ga zagledal. Še je, še je! Prestopim čez kup cunj in glinene posode. Vzdignem ga. Kar z rokavom ga obrišem in ga postavim na svetlobo. Še je lep, še - letnica 1962 - in

spodaj piše - buči, buči morje adrijansko. Odprem ga in voham. Diši po starem rumu. Nekaj tekočine je še bilo na dnu. Prelijem jo v prvo posodo, ki jo najdem. Črnikasta tekočina je gosta in močnega vonja. Odločil sem se, da bom sodček opral in ga namenil za žganje. Rum, rum, se nasmiham. Oddahnem si in sedem na star stol, ki obupno zaškripa. Skozi spomin mi plane slika tistega oktobra ... Sosed ju je povabil, da bi mu nagrahila listje. V gozd ju je peljal, skupaj z malico in nekaj steklenic piva. Voz je pustil v gozdu, s traktorjem pa je šel na drugo stran vlačiti drva. Mislil je pač, da bosta do popoldneva nagrahila dovolj listja, da ga bo spotoma pripeljal domov. In popoldan, kaj je videl? Stric in teta sta sladko spala v majhnem kupu listja. Malico sta pojedla, pivo popila in med njima je počivala načeta steklenica ruma. Cela vas se je temu smejala. Po tistem ju ni nihče več povabil k delu. Da bi šla na zdravljenje, tega nista hotela slišati. Stric bi še morda pristal, teta pa nikakor. Enkrat je k njima prišla socialna delavka. Nagnala jo je z okleščkom. Tudi patronažno službo je odklanjala, ko je imela težave z žilami na nogah. V bolnico ni hotela, ne ... Zastrupila sta se z monoksidom, ko sta si kurila pečko v majhni sobi poleg kuhinje. In tudi takrat sta imela na mizi steklenico ruma pa nekaj narezanih suhih klobas. Malo pred prvim novembrom, tistega leta ... Hladno je že bilo, slane so bile ... Oče ju je našel ... Nerad se tega spominjam ... Dva sinova sta imela, moja bratranca, oba sta v Nemčiji. Nobeden se ne zmeni več za to domačijo - in oba sta že zdravljena alkoholika in invalida. Kam je vse poniknilo, kam? Me grabi

otožnina. S sodčkom pod pazduho se zrinem pod črnimi tramovi mimo omar do izhoda, do strmih stopnic. Spotaknem se ob steklenici za kupom časopisov. Vzdignem jo, jasno, Alko, domači rum, kaj pa drugega. Odkimam in grem dol, kjer je v veži gost mrak; oblačnost se je prerinila s severa, a nekaj sonca je kljub temu še v luknji na jugu. Napovedali so lokalne nevihte, to že ... Streha pušča ... to sem videl zgoraj, sem. In stene so črne, tam, kjer so voda prebija po zidovih. V veliki izbi je še razpelo, ovito v pajčevine. Peč ima veliko razpoko - tudi to bom dal popraviti, tudi. In pozimi, ah, na mizi bo sodček žganja pa domača salama, pa kruh pečen v peči ... Morda bom pa pil čaj z malo ruma, morda. Ja, ja, rum, domislil, ko prvi tresk strele udari zadaj za hišo med goste smreke.

OTAVA

Pojemajoča sopara se je narivala izpod gozda in bogato izcejala vlago, ki se je plazila po starih kamnitih zidovih, že nekoliko načetih, na nekaterih mestih oluščениh ometa, da je siv kamen zasijal v avgustovsko darežljivost sonca. Kokoške so zganjale otožno oglašanje in lovile majhne zelene kobilice, ki so se zaredile na travniku – ta si je že opomogel od pripeke in je narodil nekaj otave, ki je čakala, da jo kosa postrga. Martinu se ni mudilo. Sedel je tam pod kostanjem in gledala migetavo svetlobo, ki se je lomila skozi veje. Pomežiknil je v sonce in si mislil: če začnem jutri kositi, bom čez deset dni končal. Otava je velika, večja kot lani. In jo bom moral kar sam posušiti in znositi na senik, kaj pa drugega. Krava bo breja, no, saj najbrž je že. Ja, v ponedeljek bom sedel v starega hrošča in se zapeljal dol v mesto, da naznanim veterinarju. Obljubil mi je, da pride ta teden, pa ne vem, ne vem. Vsi me čudno gledajo, da še vztrajam s koso, samo s koso. Če pa hočem obdržati tradicijo! A, se mi je kar zdelo, da se mi bodo posmehovali. Hotel sem doživeti prejšnje čase. Že peto leto kmetujem, ni veliko, a dela je zadosti. Imam kravico, telička, prašiča, deset kokoši, mačka in psa. No, no ... je kimnil in si pogladil sršje siveče brade. Kaj pa je to zame, petinšestdeset

let imam in še čutim moč. Moj oče je še pri sedemdesetih kosil zgornje senožeti, pa ne bi jaz te ravnine, kaj ne bi. Prvo leto, joj. Mislil sem, da mi bodo roke odpadle, ko sem se s koso lotil velikega travnika, red za redjo, počasi. Tri tedne sem kosil, trosil, sušil ... Vse, tako kot so to delali nekoč. Celo kopice sem naredil, in to kakšne. Ja, kar hiteli so jih fotografirati, s telefoni, z digitalnimi aparati ... Saj sem se res potrudil. Po dolgem času so vaščani spet videli kopice, no, vsaj dvajset let jih ni bilo več. In mularija se je lovila med njimi, tudi moja Vanesa, ja ... Oh, v belem krilcu je bila in je letala med kopicami, pred petimi leti, zdaj jih ima že petnajst in je ta svet ne zanima več, samo še računalnik in mobitel, takrat pa, o ja. Kako živo se je spomnim. Dedi, zakaj pa tlačiš seno v te kupe? Zakaj jih moraš spet razmetati, a ni to brez zveze, je govorila. Vse sem ji moral razlagati, prav vse. Ubogi otrok, nič ni vedel. In kako se je čudila, ko sem molzel kravico. Gledala je bele curke, ki so se stekali v staro modro golido – še naša mama jo je uporabljala. Pa sem potem kupil novo, aluminijasto. In potem se ji je mleko zamerilo, ker da tako mučijo kravice in jih vlečejo s strojem za seske. Trdila je, da jih zagotovo boli. Komaj sem jo prepričal, da to pa res ni nič takega, da je to za kravico olajšanje, sicer jo mleko tišči v vimenu in potem muka in prosi, da bi se ga rešila. Kadar ima telička, ta posesa mleko, sem ji razlagal. In vsa navdušena je bila, ko sem imel prvega telička, po koliko letih, ja, dvajsetih ... Prihajala je z mamico gor in vedno šla najprej do telička v boks. Dovolil sem ji, da mu je podržala

veliko steklenico z dudo. Božala ga je in se mu dobrikala. Smejala se je, ko ga je prvič videla na paši, kako nerodno opleta, poskakuje in se zaletuje pod kravo. Spraševala me je, zakaj mamu kravico buta z glavo v vime, zakaj to počne. In spet je bila v skrbeh, da ne bi to kravice bolelo. In dala ji je ime – Marta, teličku pa Zvonček, ker je bil bikec. Zaradi nje sem potem kupil majhen zvonček in ga teličku obesil okrog vratu. Saj je bil res smešen, ko je opletal z glavo in pozvanjal, dokler se ni navadil nanj. Potem se je zvonček umirjeno oglašal v zgornji gmajni, kjer sem ju pasel. Čemerila se je, ko je zvedela, da bo mogel teliček pod dveh zimah v klavnico ... Če bi bilo po njeno, bi bil za vedno ob kravici. Sanjarila je o tem, da bi mu potem izkopali velik grob in bi mu tja nosila rožice, take, ki jih je rad popasel. Otroška naivnost, ja ... Pa saj je bila njena mama prav tako občutljiva kot otrok, ja ... Maček, ki je umrl, ker se je prenaedel in se očitno z nečim zastrupil, je bil njen ljubljenec. In tudi doma je imel mačka, tudi dol v stanovanju, tisti je končal pod avtomobilom in so ga komunalni delavci pospravili. Naš domač, in tudi tistemu je dala ime – Zorko je bil, je pa takole končal, ves napihnen. Oče ga je našel na podstrešju, tja se je zavlekel. Sobotno jutro je bilo, prišli smo pomagat pospraviti otavo, glej no ... Tisto leto jo je bilo, o. In ona je klicarila in klicarila mačkona. Povedali so ji, da se že dva dni ni dotaknil mleka, da ga ni bilo. In ker je oče potreboval dodatne grablje, ki je imel spravljene na podstrešju, je šel gor in ga našel, vsega napihnjenegega. Na lopati ga je prinesel dol, klavnega,

nabuhlega ... Naša Jana pa v jok. Stekla je v avto in ni hotela ven. Cel dopoldan se je cmerila – trinajst let ji je bilo, ja ... Popoldan sem moral skopati jamo pod gozdom, da sva ga pokopala. Sama je nabrala kamne in jih lepo razvrstila okrog grobka. Še celo križ je naredila iz vej in rože mu je nabrala. Še kašno leto je skrbela za grobek, potem, potem so prišle druge skrbi, gimnazija, zaljubljenost in druge mestne muhe. No, vse se ponavlja, vse ... V stišane premisleke, v te slike, je vstopilo sopihanje. Sosed, stari Vinko, je prisopihal gor do njega, ker je vedel, da bo dobil šilce žganja – najbrž mu je samo še to ostalo, ta peklina, ki zaneti besede in ubije zaprsno tiščobo.

»Ja, hudimano soparco kuhajo peklenščki. Če Bog da, bo še malo dežja, pa pravijo, da bo drug teden cel lep, ja. Sem se namenil dol do Nazerce, da mi da nekaj knjig. Ona jih ima dve polni kišti. Bere baba, bere. Ja, saj tudi jaz še, še zmorem, ja. Zdaj imam nove špegle, zdaj mi ne plešejo črke. No, ti pa kar v senčki lepo, no,« je skozi sopihanje namlel.

»Kaj pa drugega. Otavo bom drugi teden začel kositi, krompir še ni za ven, drugo pa lahko čaka,« je rekel in se živčno presedel. »Pridi, usedi se. Bom šel po ta zeleno ...«

»Ja hudič, ne vem, ne vem, v tej sopari. Sem zjutraj že doma ubijal gliste, sem, me bolj žeja, veš. Če imaš kakšno pivce, to bi šlo, v senčki, to ja. Saj ti ga bom vrnil. Sin mi bo popoldan pripeljal iz mesta, kar nucam. Boš pa ti zvečer prišel dol, no,« je rekel in se le primaknil. Od njega zavel oster vonj po potu in po scalnini – voda mu je uhajal, menda problemi s

prostato, a ni hotel k zdravniku. Saj drugače je že še skrbel zase, a ta uhajanja, ta smrad ... Če si sedel poleg njega, je bilo neprijetno. Že nekaj let je vdovec, sinovi pa, trije so, so vsi zelo zaposleni in nobeden nima časa za kmetijo, ki propada; morda najmlajši, tisti sanja o tem, da bo imel konja in bi pokosil lepe senožeti zadaj za hišo. Mogoče pa bo res, kaj vem.

»Prav, ti prinesem pivo. Veš kaj, pod večer ti prinesem še vse tri kose, da mi jih skleplješ. Edini si še, ki to zna, in to dobro znaš. Kadar jo ti skleplješ, reže ko hudič, žvižga. Moj oče jih je znal, to že, a ti si vedno slovel po tem,« mu je priznaval. »Saj sem poskusil, malo mi že gre, a bom moral še vaditi.«

»Ja, klepati koso, ja. Madona je to eno tako natančno delo, veš, ja. Že kot fantiča so me učili. O, kje so časi, ko je šlo v senožeti po deset koscev in sem za vse klepal kose, o kje je to. Ja, potem so pa zaropotale kosilnice in konec. Dokler nisi ti prišel, sem sklepal samo svojo, da malo pomaham okrog bajturine, drugi imajo že vsi tiste nahrbtne prdulje pa mahajo in mahajo in smradijo. Moj sin je eno tako privlekel domov, on kosi s tistim, jaz ne, ne. Si pa možak, da si upaš nakositi za kravo in telička, Madona Bog, da ja. Klobuk dol. No ja, včasih smo vsi kosili, pa ne za eno kravo, tudi za deset ta veliki, ja. Taki cajti so mimo,« je rekel in pljunil v zrastek trav ob deblu – tam kosa ni prijela.

Pokimal je in mu stopil po pločevinko hladnega piva.

Po nekaj požirkih si je Vinko obrisal močne sive brke in rekel:

»Pa ne bi rekel Lojzu, da ti s traktorjem pomlati, dve uri pa bi bilo vsega fertik, pa v bale bi ti dal. Ne pa da se mučiš ko Kristus, pa vlačiš vse v senik. Vsaj speljal bi ti s traktorjem.«

»No, saj bi lahko. Samo trmast sem, zadosti trmast. Ne boš verjel, v tem uživam, v košnji, grabljenju. Saj vidiš, delam počasi, nič ne trpim, ne skrbi. In potem ko bo otava na seniku, potem se bom pa ulegel v tisti vonj, in to bo počivanje, to!« je pokimaval in še sam pripival pivo.

»Ja, otava pa res diši, ko hudič diši. Veš da sem tudi jaz rad hodil polegat na otavo, kar omami te, ja. Pa še deklino sem v mladih letih vozil na otavo, o ja. In ne tisto s katero sem se oženil, ne,« se je zasmeljal in popljunkal pivo v pločevinki.

»Ja, taki časi, kaj. Luštno je bilo, danes pa vse sama naglica, otava pa še zmeraj lepo diši.«»Ja, ja, otava ... No, ne bom te motil. Zvečer prinesi kose, da bo otava zadišala, tako kot mora,« se je Vinko zasmeljal in se vzdignil – droban curek mu je najbrž spet ušel ...

OREH

Pljuska sonca skozi pajčevine me preseneti, ko pogledam v trhlino starega okna. Vsak april je tak - takrat ima sonce pot mimo okna in me pride pozdravit. Pa je trinajsti april, še sreča, da ni petek. Moj star oče je naredil to okno, pa se še kar drži, no, spodaj je že črnikasto in nagnito; bog vedi, če bo zdržalo še eno zimo, jaz jih mislim še kar nekaj vzdržati - ne tu, spodaj v mestnem stanovanju. Najprej sem mislil, da bi dal popraviti to staro hišo, ampak za koga? No, ja. Prisknem kavo, ki se je že ohladila, naslonim se na zid in se kar čudim, kako se sonce razasuva skozi pajčevino. Mogočne veje starega oreha grabijo nekam v daljavo, senca debele veje se zariše čez skodelico in naravnost v vogal mize. Nasmehnem se tej simetriji. Poiščem majhen kozarček, iz katerega je še oče rad pil žganje, navadno zjutraj, ko je vse postoril v hlevu - kar vidim ga; stopil je k oknu, vzel steklenico iz policičnika v zidu, natočil, nekaj časa gledal skozi okno, potem pa hitro nagnil in otresel z glavo. Včasih je spil dva. Ah, takega žganja ni več. Tega sem kupil pri Jožetu, on še zna narediti pravi slivovec, ja, on še. Počasi si natočim in se mehčam. Taka jutra tu zgoraj ... Srknem, o, močna zver. Saj me je opozoril, da je ta nekoliko močnejši. No, no! Natočim si

še enega in se mi misli prejasto mehčajo. Stopim do okna in gledam star oreh. Mama je bdela nad njim. Vsak odpadli oreh je pobrala, jih klatila in pobirala. Še s sestro sva ji pomagala, Jaka se je pa temu izmikal, čeprav jih je rad jedel. O, tisti tihi večeri, ko smo trli orehe in jih prigrizovali h kruhu. To so bile naše jesenske večerje, ne vedno, a so bile. Oče je rad pripil kozarec rdečega vina, mama pa skodelico mleka. Stara mama ni imela več zob pa je samo kruh namakala v mleko in se nam smehljala iz svojega kota pod križanim. Včasih jo je zaneslo in nam je namlela kakšno zgodbo. Le kje jih je jemala? Res je rada brala, ampak, zgodbe si je pa izmišljala. Sestra jo je posnela na magnetofon, potem jih je prenesla v računalnik in na ključek. Saj ga imam, o, imam. Pa če bi zdajle to poslušal, vsaj eno, tisto, o zlatem orehu. Pohitim v sobo po prenosni računalnik in slušalke. Najdem ključek, ga vtaknem in poiščem zgodbo. Skozi misli vidim zanesenjaško sestro, kako je na mizi prekladala težak magnetofon, tam v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. In koliko smeha je bilo, ko se je stara mama prvič slišala. Do solz se je smejala in rekla, da ima zagotovo hudič prste vmes. Sestrica, ta moja sestrica, zdaj že upokojena novinarka ... Še dobro, da je ohranila in digitalizirala nekaj zgodb. Menda jih bo izdala v knjižni obliki, no, no ... Čakaj, kje je zdaj tista, o zlatem orehu. No, tu je:

Pa je bilo hudo deževje in veter je vlekel dol z Mrzlega vrha, da je kar stresalo drevje, tudi oreh se je priklanjal, tej severni sapi, ja. In reven fantič je pasel koze pri debelem

skopuškem kmetu. Bos je bil fantič, bos, pa revne hlače je imel, kar s špago zavezane čez ramo. Tisti dan so bile koze v staji in so se prerivale in meketale, da fantič ni mogel mirno spati na otepu slame v kotu kozjega hleva. Skozi razsušene late je vleklo in tudi dež je pahnilo notri, da se je ves zagrnil v slamo. Malo pred poldan, pa se je le nehal bogec jeziti in je sapa pojenjala. Nek glas je dečku rekel, naj gre hitro pod oreh in pobere, kar je padlo dol, ker je bil že september. Bog ne daj, da bi gospodinja zalotila pastirčka pod orehom, bog ne daj. Še jabolka si ni smel utrgati, če mu ni rekla, ja. Taka je bila jezna baba, ki svojih otrok ni mogla imeti, Bog jih ni hotel dati, ne. On že ve, komu jih da in komu ne. Fante pa se je skobacalo in šlo do vegastih vrat. Koze so rinile za njim, a jih je odganjal. Zunaj je še zmeraj malo curkalo, a ne hudo. Bos je stekel v mrzlo travo, kar pod oreh, ker je vedel, da v takem vremenu jezne gospodinje ne bo ven, gospodar pa je smrčal za pečjo, kakor je bila njegova navada v takem vremenu. Skakal je in pobiral orehe. Nekaj se jih je skotalilo tudi dol proti gnojniku. Tudi tiste je pobiral in jih tlačil v malho, vrženo čez rame. No, potlej pa, se je za trenutek pokazalo tudi že sonce. Ravno zadosti, da so se ob gnoju pokazali trije zlati orehi. Kar ni mogel verjeti. In spet mu je neki glas rekel, naj jih hitro pobere. In jih je. Stekel je nazaj med koze in se spet zakopal v slamo. Delal se je, kakor da spi, ker je vedel, da bo kmalu prišla gospodinja s kosom kruha in obtolčenim jabolkom. Ni dolgo čakal. Baba je zakričala nanj, da ga ne bo redila zato, da bo spal v slami. Vrgla mu je culico s kruhom in jabolkom.

Rekla mu je naj koze žene pod Leskov hrib, da je dež pojenjal. Fante pa si je delalo v glavi načrte. Imam zlate orehe, v mesto pojdem in najdem koga, ki bi en oreh kupil, potem bo že kako. In res odgnal je koze, potem hajd čez hrib v dolino in na cesto, ki ob reki pelje v mesto. Spotoma je naletel na gospoda župnika, ki se je sam peljal s konjem. Povabil ga je naj prisede. Gospod so malo nergali zaradi smradu, ki je puhtel od fanta. Povpraševala ga je, od kod je, pri katerem gospodarju služi in kam gre. In fante mu je zaupalo zgodbo o glasu in orehih. Gospod kar niso verjeli, dokler mu fant ni pokazal enega oreha, ki se je kar bleščal na njegov umazani dlani. Gospod je zaustavil konja in si dolgo ogledoval nenavadno reč - zlat oreh. Sklenil je, da bo fanta vzel k sebi v župnišče. In tako se je tudi zgodilo. Fant je ubogljivo pomagal v župniji, se pridno učil, branja in pisanja. Na jesen drugo leto so ga gospod poslali v šolo. Minila so leta in fante je zraslo v mladeniča. Ta pa je šel v visoke šole gor na Dunaj in postal advokat v velikem mestu. Staršema je kupil posestvo, da sta na starost lahko najemala hlapce, nič jima ni bilo treba dnin in stradanja. Tudi petim bratom je pomagal. Huda gospodinja je umrla, gospodar pa je vse prodal in šel v drug kraj. No, govorili so, da je bivši pastirček v mestu imel lepo vilo in drevored kostanjev. Bog ima svojo resnico, ja.

Take nam je natrosila. Oče se je tem zgodbam samo nasmihal, mama je po navadi pletla in kar iz navade prikimavala, jaz pa sem se čudil. Le kje je pobrala to zgodbo? Orehi, orehi. Pri spodnjem sosedu so imeli pet velikih, a jih je

dal starejši sin posekati in si naredil pohištvo, tudi za pisarno podjetja, ki ga ima. Če bi stari Franc vedel, kaj je naredil sin, bi se zagotovo zjokal. On jih je podedoval od očeta in jih je vestno obiral. Orehe je prodajal, tega se še spomnim. Največ so jih imeli v vasi. Če smo šli mimo in kakšen oreh zbrcali iz trave se niso nikoli jezili. Stara Joža jih je na jesen tolkla na klopi pred hišo - ona je že imela protezo. Kako hecna je bila, ko jih je nekaj pogrizla in so ji najverjetneje zrnca ušla pod protezo, da jo je potem dala ven in pljuvala. Z robcem je obrisala umetno zobovje, pa spet začela tretji orehe. Oluščene je iz črnega predpasnika usovala v belo platneno vrečo. Kako se vsega tega spomnim, moj bog. In če sem šel mimo, mi je zmeraj ponudila prgišče oluščenih orehov, rekoč: »Na, fante, da boš močno kot oreh, na!« Pa ni nikjer nobenega več, le naš oreh še stoji, najstarejši v vasi. Nič, ven grem in se lotim pomladnega čiščenja okrog hiše, saj zato sem pa prišel sem gor, no!

Z roko drsim čez lubje oreha in gledam rumenkast lišaj, ki se nabira v brazdah lubja. Takole te najedajo, kaj, mu rečem. Gledam veje in vidim, da sta v zimi dve odpadli. Tam pri hlevu sta. Čas te lomi, čas, pomislim. Ta nas vse. Poiščem železne grablje in samokolnico. Veliko listja je pred hišo in odpadlih vejic. Tam, kjer je bil včasih vrt, je zdaj gomilasta zatravna. Ograja je že zdavnaj sprhnela, le dva vogalna kola nakazujeta, do kod je segal vrt. Delo mi kar gre. Malo pred poldnevom si privoščim pivo zunaj na klopi, že povsem načeti. In potem se spomnim, kako je bilo, ko je prišla mama

prvič dol v našo novo stanovanje. Moj bog, spet orehi. Oktober je bil, meglen dan. Mama je prišla z jutranjim delavskim avtobusom. Žena je že šla delat, jaz pa sem šel iskat mamo na postajo. In potem, ko sva prišla v stanovanje, je na mizo odložila poln cekar orehov, rekoč: »Letos jih je Bog veliko natresel. No, pa jih boste trli.« Seveda je prinesla tudi steklenico žganja, nekaj domačih jajc in še druge malenkosti. Tisti orehi, dolgo so se prašili v shrambi. Žena jih ni marala, jaz pa sem tu pa tam katerega strl in pojedel. Neko soboto pa je žena pospravljala shrambo in je orehe preprosto odnesla v smeti, češ, da se bodo črvi zaredili. Kaj pa je ona vedela, mestna dama. Takrat pa mi je zajokalo srce. Nič nisem rekel. Zaprl sem se v kabinet in niti na trkanje hčerke se nisem odzval. Da bi bila stvar še hujša, je hčerka zvečer rekla, da bi se igrala z orehi. Rada jih je kotalila v dnevni sobi po preprogi. Izmisllila si je svojo igrico, z orehi je ciljala majhnega cunjastega pajacka. Jezno je potem vzela pajacka in šla v svojo sobo. Ja, moj oreh, dokler sem jaz živ, boš tudi ti, boš, šepnem nekam vase.

KOTEL

Že nekaj dni dež vztrajno izmiva pokrajino, ki se je kar nekako skrčila v jesenski barviti odevici. Sedim pod napuščem in poslušam klokotec v starem žlebu, ki je že naluknjan in pušča: top curek udarja na betonski pločnik pred hišo. Kar zastrmljeno gledam, kako se voda razbija v drobne kapljice, ki se zaganjajo na krušečo se fasado in v pravilnem krogu rišejo mokro sled. Žleb bom moral na pomlad popraviti. Dotlevek cigarete vržem v travo in zazdeham. V hlevu slišim krulkanje obeh prašičev, nemirna sta, kadar je tako vreme. Še včeraj sem jima postregel s travo in kuho, se pravi obtolčen krompir in moka. Danes tega nimam več. Nastaviti bo treba velik kotel, ni druge, ugotavljam. Vremenska napoved je takšna, da naj bi popoldan prenehalo. No, no ... V drvarnici je suhih drv dovolj, netivo imam, le vodo bom moral nanositi gor za hišo. Scedek vode je vse tanjši, s strehe ne teče več, tudi dežja ni več. Pa se le niso zmotili. Pogledam po ravnini pred hišo in se mi nasmeje, ker sem tako lepo pokosil, vsa otava je na skednju, na pomlad kupim kravo ... Nekoliko pretegovanja mi ne škodi. Zdaj spet lahko delam, pa tudi diete nima več, oh spet ocvirki na krompirju, oh, se mi nasmeje, ko se vzdignem, da bi pristavil za kuhan krompir. Iz žepa izbrskam mobilni telefon

in pokličem sina v mesto. Obljubil mi je, da mi bo popoldan pripeljal moko za prasca. No, saj priskoči na pomoč, če je treba, prašička pa tudi rad odpelje, boljše kose seveda, klobase, prata, rebrca. Masti pa ne, nekaj ocvirkov že še. Pravi, da je holesterol in to. Ja, če bi tolkel s koso, ga ne bi imel. Pa če bi premetaval drva in kidal gnoj, o, potem ne bi bilo holesterola, ne. Tako pa samo sedi in sedi, v pisarni sedi, doma sedi, v trgovino z avtom, na izlete. Tu pa dela uro ali dve, pa je že ves gnil in brez sape. Njegov dva sinova pa, ah, tak rod. Še teči ne znata, komajda hoditi, pa samo tiste elektronske igrače, tablice ali kaj ... Po cele ure sedita tam pod skednjem in se fižita in smejita. Če ju povabiš v gozd, to pa ne. In da bi se naučila, kako se prav prime kosa, bog ne daj. Še nahrbtni kosilnice ne marata. Starejši, ki ima že trinajst let, se je poskusil in bi kmalu bila nesreča ... Od takrat jima ne zaupam. Pa ni prav, moral bi jih trdo prijeti in učiti. Mamica jima zdaj ne pusti, ta plašna mestna živalca, ki se vsega boji. Lani je stopila dol ob vrtu na slepiča, pa je kričala, da je kača. V gozd je pa ne spraviš, češ, da so medvedi. O, so, so ... In tisto jesen, čakaj, ja pred tremi leti, ja. Jaz lepo naredim kuho za prašiče, vse lepo pripravim, potem pa je ponoči vlekla močna južna sapa ... Nekaj je ropotalo. Mislil sem, da je dvignilo pokrov od kotla in da ga veter premetava po gozdiču za hišo. Ni se mi ljubilo, da bi šel pogledat, kaj se dogaja. Zjutraj pa grem jaz lepo gor in ... kotel, še star, je bil prevrnjen in prazen. Potem sem skrbno pregledal okolico in videl medvedje sledi. Izkazalo se je, da sta bila najmanj dva, se

pravi medvedka z mladičem, morda z dvema. Šel sem po Ceneta, on se spozna na sledi. In mi je prikimaval. Rekel je, ja Franc, medvedja družinica je bila na večerji. Dobro si skuhal, dobro, vse so pojedli ... Prašiča sta pa protestirala, seveda. Tisti dan sta dobila samo travo in moko. Se pa je primerilo, da je prašič, pred leti, ko sem imel samo enega, dvakrat, če ne celo trikrat večerjal. Naneslo je tako, da sem imel opravke dol v mestu. Poprosil sem soseda Marjana, da naj da ob štirih popoldan prascu jesti in telici, ki je takrat še bila v štali, naj vrže seno, napajalnik pa je imela. In sem šel. Pa brat je tisti dan prišel mimo, ker je vedel, da bom čez noč v mestu pri sinu, pa je mislil, da je treba porihtati živali - ni vedel, da sem se zmenil z Marjanom. In je še on naložil prašiču v korito in to dvakrat, da bo ja mir. Drugi dan jaz pridem z jutranjim avtobusom domov, ker me je skrbelo, kako bo v hiši in v štali. In grem do kotla, skoraj prazen, pa sem skuhal za tri dni. O bog! Postrgam, kar je ostalo in nesem prašiču. Nič, samo leno se je dvignil, dvakrat trcnil z rilcem v korito, malo pogodrnjal, se odmaknil, pa spet do korita in tako nekajkrat. Potem se je kar zvrnil na bok in krulkal. Videl sem, da je napihljen, prenažrt. Pa me ni skrbelo, ne. Malo večerne diete in naslednji dan je že jedel kot se spodobi. Telica pa je imela več sena pod seboj kot pa v jasliah. O, sem imel veselje s temi živalcami, imel. Pa bik ... mi blisne v spomin. Prižgem novo cigareto in vidim tiste slike ... Spet sem moral dol v mesto, opravki pač, in sem Marjanu zaupal pokladanje sena biku in kravi, ki sem jo takrat redil. No, malo po osmi zvečer pa Marjan kliče dol k

mojemu sinu, kjer sem imel namen prenočiti, pa pove, da je v štali poplava. Kako, zakaj!? me je vrglo pokonci. S sinom se takoj odpraviva gor v vas. In imela sva kaj videti. Bikec se je z repom ovil okrog pipe v steni. Ko se je skušal rešiti, je pa pipo odprl in voda iz zgornjega vodnjaka je veselo tekla. Kapnico smo speljali zadaj za hišo, da je tekla v štalno, v napajalnike in za drugo rabo. Kakšnih deset centimetrov je bilo že vode, ker so se odtoki zamašili z nastiljem in gnojem. Krava je mukala, bikec se je pa kar tresel od groze, prašič, on, oh. Veselo je skakal in se valjal po vodi, prhal je, krulil ... Ni bilo lahko, ne. Sin je menil, da bi bilo pametno poklicati gasilce. Pa ja, še kaj. Obula sva škornje in najprej rešila bikca. Kar z velikimi škarjami sva obrezala repno metlico, da sva ga nekako rešila. Nikjer ni bilo nobenega dodatnega ventila, neumnost ... Potem sva vodo zaprla, kravo nekako pomirila s porcijo krmila, prav tako bikca, prašič pa je še kar norel in naju zmedeno gledal. Našla sva mesto, kjer se je odtok zabil. Navrtala sva ga, ampak je voda počasi odtekala. Nič, stare posode in vedra sva uporabila in vodo nosila iz hleva. Do dveh zjutraj je bilo vendarle vse postorjeno. Sin je vzel dopust in prespal doma, ves je bil izmučen - ni več vaje trdega dela, ni. No, srečno se je končalo. Seveda so sosedje bili radovedni, luč so videli in ugibali, kaj je bilo. Pa sem moral vsakemu posebej razlagati, da sem imel plavalni tečaj za prasca in obvezno umivanje nog bika in krave pred spanjem ... Kar vsi po vrsti so trdili, da bi moral klicati gasilce, da bi bilo v pol ure vse urejeno. Najbrž res, ampak, tak sem, tak sem, trmast, do konca ... Ta zemlje

me je dala, ta me bo vzela. Od tega tuhtanja ne bom jedel, ne jaz in ne prasca v hlevu.

Sedim ob kotlu, novem, zelenem. Počasi dolagam drva in gledam, kako se plameni veselo dvigujejo. Kmalu bo čas, da dam notri tudi večja in debelejša drva. Steber dima se dviguje in se svedra pod mokre smreke. Za trenutek se mi pogled ujame v kapljice, ki visijo na koncu vej, skozi pika popoldansko sonce in dela lepe bisere. Tako so se svetili Betki uhani na tistem popoldanskem plesu ... Kje je že to, moja Betka ... me stisne. Ne vem, zakaj sem se tega spomnil prav zdaj. Če bi ona bila še živa, bi zdaj sedela tu na klopi ob kotlu in bi mi govorila o svoji materi, ki je bila v nemškem taborišču, tiste grozne zgodbe ... Njena mama, vsa splašena, takrat v sedemdesetih, je še bila pri nas. Takrat smo redili štiri prašiče in smo kotel nastavljali vsak večer. Njena mama. Dve leti sva bila poročena, ko se je k nam priselila njena mama. In tisti večer. Prav tak jesenski je bil, malo meglen ... Šel sem pogledat, kako je s kotlom, če zadosti gori. Skozi meglico sem videl, da je nekdo odprl vratca, ker se je ogenj za trenutek zableščal, pa spet mrakoba. In ko sem prišel do kotla, sem tam našel ubogo ženico v črni obleki in ruti. V rokah je trkljala obtolčen, najbrž že kuhan krompir, ki ga je vzela iz kotla. Nisem vedel, da to dela ... saj ne da bi stradala pri hiši, vsega je imela dovolj, vsega, ampak ... To je pač počela, ker da so na ta način preživeli, ko so jih razpustili iz taborišč in se je prebijala po nemških vaseh skupaj še z drugimi jetnicami - kradli so iz svinjskih kotlov ponoči ... Kar pustil sem jo tam in

varno skrit v megli gledal, kako je potem z lesenim okleščkom brodira po kotlu, nabadala repo in krompir in jedla. Moj bog! Povedal sem Betki, kaj počne njena mama. Pogovorila se je z njo, pa je starka samo molčala in še kar naprej tihoma zahajal h kotlu. Tega ji nismo več branili - kap jo je zadela prav pri kotlu, tam smo jo našli. Pozna jesen je že bila, mrzlo, ona pa je rinila h kotlu, kot vsak večer. Ležala je ob klopi z napol olupljenim nagnitim krompirjem v izpiti suhi roki. Ah, ah ... Nič, treba bo pripeljati moko, da jo dosujem v kotel.

V stišanem večeru sem spet pri kotlu. Nogi stezam pod kurišče, da me prijetno greje. Kadim. Poslušam, kako se tu in tam dvignejo mehurji pare v kuhi in kako para sika izpod velike težke pokrovke. V gozdu je slišati stekanje kapljic iz izmučenega listja, smreke so pa odete v skrivnostno tišino. Malo je začelo vleči od severa, kar je napovedovalo spremembo. Oktober je, zavzdihnem, odprem vratca in razgrebam žerjavico. Lepo dela ta nov kotel, lepo ... Še bo nekaj prašičkov zredil, še ... Kar gledam in gledam rdečino žerjavice.

OMARA

Spokojina, debela in težka, je obležala v stari veži. Sipek prah se je dvignil, ko je Vanda stopala proti stari kuhinji na desni strani. Za trenutek se ji je zdelo, da spet sliši pokašljevanje očeta na levi strani v veliki izbi, kjer je še vedno stara kmečka peč, zdaj mrzla in krušljiva. Namenoma je nekoliko postala in globoko dihala. Nek neprepoznaven strah ji je branil, da bi stopila naprej. Razgrnila si je lahek jesenski plašč, si odvezala ruto, ki ji jo je podarila prijateljica iz mestne soseske - ona zdaj riše vzorce na rute, prava umetnost, je pomislila. In potem ji je v spomin skočil oče, z mogočnimi belimi brki, ki si jih je na koncu šilil in svedral. Prav smešen je bil, kadar si jih je milil in urejal. Ponosen je bil nanje. Vsako nedeljo, pred jutranjo mašo, je sedel v izbi in si jih urejal. Če je bilo treba, si jih je z malimi škarjami, ki sem mu jih prinesla iz bolnice, pristrigel. Enkrat pa tistih škarij nenadoma ni bilo. Cela hišna revolucija. Tisto nedeljo me ni bilo domov, ker sem bila dežurna na kirurškem oddelku. Primanjkovalo nas je, pregorevale smo ... Še dobro, da so nam dodelili medicinskega tehnika tisto leto, če ne ... Joj, vsa tista dvigovanja ... No, mama me je klicala, da oče pogreša škarjice za brkače, pa če sem jih slučajno vzela. Obljubila sem, da pridem naslednji dan

... Pa nisem, ker so očeta pripeljali v bolnico, zapljučnica ... In po tistem je kar naprej pokašljeval na peči, celo pomlad in še dve leti, dokler ... Takrat ni bil dolgo v naši bolnici, pet dni, le toliko, da je prestal kuro z močnim antibiotikom, infuzije in potem driska ... No, 92 let je pa le učakal. Koliko jih bom jaz, jo je zaskrbelo, ko je šla v prazno kuhinjo in odložila plašč. Obesila ga je na kavelj kuhinjskih vrat, pa čeprav je bil v veži velik obešalnik poleg zrcala in pločevinastega umivalnika. Smešno, kljub temu, da smo dali narediti kopalnico, se je oče vedno bril pred tistim zrcalom in splakoval kocinje v plehnatem umivalniku. Kako ga vidim, tam stoji, se pači v zrcalo in vleče brivski aparat, tak starinski, na britvice ... Ko je končal, si je obraz oprhal kar z navadnim žganjem, ni maral vodit po britju. Trdil je, da so tisto kemični strupi, da to uničuje kožo. Brke pa, ja, ja, tisto je posebna zgodba. In mama, tamle je sedela poleg štedilnika na drva, ki sta ga pozimi še vedno kurila in kuhala, sicer pa na plinskega, redkokdaj na električni plošči, redko. Vidim jo, kako zdihuje in priskruje zeliščni čaj. Kavjo je rada pila, to že, ampak je trdila, da suši kri ... kakšnih vraž sta se navlekla v tem zakotju, kjer je samo še gozd in tišina. Pet kilometrov je do cerkve in gostilne, trgovine že trideset let ni več. Pa je bila, se je Vanda začela spominjati ... Punčka sem bila in sem s cekarjem opletala po bližnjici, čez hrib. Listek, kjer sem imela napisano, kaj vse moram prnesti, je bil na dnu cekarja. Po navadi sem prinašala najnujnejše, kis, margarino, sol, sladkor, kvas, vžigalice, olje, ne olja, ne. Nobene steklenice mi mama ni

zaupala, ker se je bala, da se razbije. Trdila je, da če se steklenica z oljem razbije, bo nekdo v sorodstvu umrl. Polna je bila vraž, moj bog, te njene vraže. Ko sem hotela očetu prinesiti v bolnico nove copate, je trdila, da se to ne sme, da s tem hočeš bolniku povedati, naj odide ... Le kje se je navlekla vseh teh vraževerji. Menda od njihove babice, ki se je rada zaklinjala in je imela veliko tega zapisanega v rjavem starem zvezku, ki ga ima sestra v Ljubljani ... Etnologinja, ampak, njena ločitev ... Ne bi zdaj razmišljala o tem, doma sem, spet doma v tišini. Naj zakurim v štedilniku? Morda bo tako prav, začetek novembra je in zunaj je meglen dan. Bi bilo kar prav, da malo preženem vlago. Za trenutek se je ozrla v strop in videla, da se kruši, saj, vlaga. Novo streho bo treba. Poleti začnemo s prenovo, nič prej. Oče je že kupil nove strešnike, a ni dočakal prenove, ni ... Mama pa, reva, zdaj je dol v domu in na vozičku ... Včeraj sem bila pri njej, no saj sem vsak popoldan, zdaj, ko imama samo še ambulantno delo pri specialistu ... Rekla je, da naj pregledam omaro v sobi, če je vse na svojem mestu. Naštevala mi je, kaj vse mora biti tam. Kar jezna sem bila, ker mi kar naprej naroča, kaj moram v hiši narediti in kaj zunaj, pa katere rože je treba prenesti v hišo, pa ... Toliko vsega je, jaz ne zmorem, ne zmorem več, draga mama, ne zmorem. Nisem več mlada, hrbet me boli in bojim se preiskave, ki me čaka. Vse vem, kako in kaj, vem, zato me je še bolj strah. Leon pravi, da sem ena tistih, ki zmaguje, da bom zmogla ... Kaj vse bi moralo biti v omari ... Nič, najprej zakurim, da se malo pogrejem. Na grobu sem

oplela, popravila rože, očistila okolico, umila marmor, prižgala svečo. Pospravila sem. Drugo leto moramo dosuti bel pesek, zmanjkuje ga. Grob se še vedno poseda. Ikebana se dobro drži ... Drugo leto bom dala popraviti spomenik. Mama pravi, naj kar počakamo, da še ona leže k očetu. Leže k očetu ... Poiskala je netivo in spretno priklicala ogenj. Počakala je, da se počeno razgreje. Pristavila si je za kavo. Iz torbe je vzela kifeljč s čokolado, ki ga je spotoma kupila spodaj v mestu. Prigriznila je in gledala skozi okno stare jablane in slive, ki so izginjale v megličovju, zdaj že nekoliko razredčenim s soncem, ki je prekapnilo med veje. Nihče ni več pobiral sadja, rumena jabolka so gnila v previsoki travi, še naprej so bila tista rdeča, ki so tako dišala, kadar je mama kuhala kompot. Pa krhlji, zgoraj na peči jih je sušila, obračala, mešala. Pa smo jih radi žvečili in kompot je kuhala, kako dober kompot iz suhih hrušk in jabolč, sliv je bilo manj - tiste je oče porabil za kuhanje žganja. Saj ga ni nakuhal veliko, ker so obrodile samo vsako drugo leto. O ja, še ga je nekaj v kleti, še ... Kar naj bo za hude čase. Priskrnila je kavo in še kar gledala opusteli sadovnjak. Leon pravi, da bi se dalo vse to malo pomladiti, obrezati ... Pa ne, dokler je mamam živa, ne. Če bi zvedela, da smo rezali drevje, o moj bog. Vedno je rekla, da se dreves ne sme po nepotrebem raniti, da jočejo. Bog ne daj, da je kdo odlomil vejo. In enkrat se je to meni zgodilo. Na slivi ... Stara sem bila okrog trinajst - štirinajst let, čakaj, ja zadnji razred osnovne šole. Od nekod sem pridivjala pa sem se zagnala k slivi in skakala gor do vej,

dokler nisem ene zgrabila, lepo obložene z zreliimi slivami, pa se mi je zlomila. Mama je bila tam blizu, grabila je travo za popoldansko krmljenje prašičev. Kako me je nadrla ... In očitno ji je bilo hudo, saj mi je po večerji dala na belem krožniku lepe oprane slive, ki jih je natolkla zame ... Tiste slive, mama ... jo je stisnilo. Na pomlad, ko je vse cvetelo, sem rada tekala med drevesi in se lovila. Sestra si je prinašala staro odejo, se ulegla in gledala cvetove. Smešna je bila, ko je tam ležala in študirala. In enkrat, zaspala je. Kakšna slika. Ležala je tam na odeji, knjige so bile razstlane po tleh, mravljinca so lezli čeznje, ona pa je tako spokojno spala. Njeni lepi rjavi dolgi lasje so bili razsuti v travi, in na čelu ji je počival lep hruškin cvet, ki ga je sapica prinesla dol. Kako lepa je bila v tistem spanju, tako zelo lepa, ta moja sestrica, starejša od mene ... Jaz sem rada poslušala šumenje čebel med cvetovi. In enkrat, ko sem si ravno umila lase, se mi je ena zapodila v glavo, ne ena, več jih je letalo za mano. Menda jih je privlačil vonj šampona, kaj vem. Vem, da sem cvilila in skakala, dokler ni mama vzela predpasnika in mi mahala okrog glave. Na srečo me je pičila samo ena v lice pod ušesom. Kako grda sem bila s tisto oteklino, kakšen obraz sem takrat imela. Oče se mi je smejal in mi rekel, da sem kot ena iz risanke na televiziji, ki smo jo takrat že imeli. Nič, v sobo moram in pregledati omaro, da bom lahko mamu potolažila, da je še vse tako kot si želi. Ne vem, kako bo z njo, zlomljen kolk, slaba krvna slika, ne vem ... Vzdignila se je in določila na ogenj. V veži jo je spet zadržal strah. Od nekod se je slišalo

zateglo mukanje, ker so sosedje še kar pasli na travniku nad hišo. Odprla je vrata v starševsko spalnico. Vse je še, tako kot je bilo. Poročna slika na sredini nad posteljo, nočni omarici, velika omara na levi strani in manjša na desni, ob njej pa mizica in ogledalo. Pa še en stol, zavese ... V mislih je naštevala, kaj vse mora videti: svečniki, dva kompleta belih mrtvaških prtov, obrobjenih s čipkami, majhen vzglavnik, pa še nekaj drobnarij. Vse mora biti tam, pripravljeno za mrtvaški oder v hiši - taka je njena želja. Moj bog, rekviziti za smrt, o ... jo je streslo, ko je škripaje odprla omaro. V njenem črnem trebuhu so se res belile rjuhe in medeninasta svečnika sta svetila v kotu ... Pretipala je tkanino, dolgo gledala vzorce na robu in spustila nekaj solz na rjuho ... Mama, mama, ni še čas, si je šepnila in zaprla omaro. V predalih je našla dva stara molitvenika, vžigalice, še nekaj navadnih sveč, rezervno žarnico in nekaj rut. Preiskala je še ostala predala, v enem je našla kupček pisem - za te je že vedela - sestra ji je pisala iz Amerike, zdaj že pokojna naša teta Ivanka ... pisma so še tam. Naj jih vzamem? Ne, zagotovo jih bo hotela sestra ... Ah, ta omara ... jo je stisnilo. Počasi in spet škripaje jo je zaprla. Ne še mama, še ne, naj bo zaprta!

USIHANJE LUČI

Porumenelo listje se komaj še vidi skozi koprenast zastor dneva. Megle se nenadoma tako hitro kopičijo, da bom moral odriniti pred nočjo, Nerad vozim v temi. Zdaj pa sploh, ko sem dobil nova očala. Saj ne rečem, lahka so in lepo mi pristojijo, ampak ostrina vida, no, boljša je, to že. Malo prej sem se namenil še do ostarele sosede, ki si še vedno sama zakuri v stari peči. Smešna je s pripravami za kurjenje, smešna. Včeraj sem jo navsezgodaj dobil v kuhinji, kako odbira stare časopise in pregleduje strani z osmrtnicami – teh nikoli ne skuri. Nisem si je dovolil vprašati, zakaj teh strani ne vrže stran. Še najraje kuri tiste, s slikami politikov. Čudno navado ima, res. Časopise ji prinašam, pa ne samo jaz, tudi še spodnji lastnik vikenda, upokojeni oficir. Cele kupe jih ji je nanesel. Ona pa spravlja samo strani z osmrtnicami. Danes jo bom vprašal. Verjetno je že nakrmila kokoške. Ženica ima že dvainosemdeset let, pa še kar skrbi za jatico kokošk, celo pogovarja se z njimi, slišal sem jo. Ne vem, če ve, kakšni so ti pogovori. Nekaj sem jih posnel celo na mobilni telefon. Pa je bilo to prav? me zajame moralističen popadek. Vzajem telefon in poslušam: Moje pridne, večer je blo pet jajčk, dons, bo pa praznik. Sm vam kupla pšeničke, lejte, lepa zrnca, taka

zlata, pa n mal koruze, pa ječmen, popoldan bom pa še druge reči nametala. Ja, na pašo pa ne dons, ne, se megle vlačjo, pa bo hudo, če se lisička kje skriva. O, to pa ne, da bi ble tej zverjadi za malco, vs ne dam, moje pridne pute. No grahka, kaj se zaganjaš, no, pa ti roža, kaj, no, no. Črnorepka, kaj si tok poklapana, na, jej. O, na pomlad vam bom pa petelinčka prpelala, mam že ogledanga, pr Jožici, ja. Lep, mlad, to bo dirika, kaj. Ja, ne se prerivat, Madona no, saj je za vse dost. No vidte, mene pa u tej fajhtobi revma u križu daje. Bom popoldan legla na peč, pa bo prec mim. Ko bom pa k Bogcu šla, me pa boste gor nesle, kaj. Ja, ja boste. No grem gor dat za ješprenovko. Še en n mal rebrc mam, pa bom sita, o ja. No, le papacat, le. Voda je. Tako, Jula gre zdej, opravke ma. Tako, zaprla vas bom, tako. Pridne, ja. Včeraj sem tole posnel, ko se je megla prikradla čez njive in ovila stara sadna drevesa in starko v kurniku. Naslonjen sem bil na staro jablano in snemal. Potem sem gledal veje v megli, kakor strašila so bila drevesa, tako se mi je zdelo. Ne vem, pred nočjo vsekakor moram še dol v mesto, nekaj reči manjka. Z delom okrog hiše je konec za to sezono. Drv je nekaj v drvarnici, zgornja soba je prebeljena, streha pokrpana, hlev pa ... podrl se bo, ni kaj. Nimam moči in volje, da bi vse obnovil. Še to mi je komaj zneslo. V kuhinji sem obdržal star štedilnik in ga prav rad zakurim. Jaz ne izbiram papirja, kar mi pride pod roke, zakurim. Včasih je preveč vlažen in se komaj da zakuriti. Poslušam šum ognja, to me tako zelo pomirja. Ob večerih prav rad namenoma ugasnem luč in gledam v plamen. Nekaj

starosvetnega je v tem, se mi zdi. Invalidska upokojitev, oh ... me zdrzne. Spet gledam tja proti zahodu in vidim, da so se rumeni listi na stari hruški zažarili. Skozi meglo je pricornilo nekaj sonca. Vremenska napoved je že takšna, da bi se moralo popoldan vedriti. Skremžen se pogledam v staro zrcalo v veži. Kaj pa kosilo? Ostala mi je še klobasa in malo rdeče pese – zadosti bo. Večerjal bom pa že v mestu. Lahko bi šel do sina, ne vem, njegova žena ... Ne mara me. In sin!? Kaj pa on ve, kakšna je kmečka duša. Nič ne ve o tem, prav nič. Kot otrok sem bil rojen na kmetih, tja do desetega leta smo živeli na vasi, potem pa je oče dobil delo v tovarni in smo se preselili v novo stanovanje. Jaz pa sem garal in garal, da sem postavil hišo v novi soseski. Zdaj sem si pa naložil novo garanje. Ne, ne, saj ni garanje, rad sem truden, rad videvam, kako tej hiši vračam življenje. Kmetoval ne bom, to ne. No, do sosede grem. S kosilom bom počakal.

Najdem jo v kuhinji za veliko mizo. Hlebec kruha je na prtiču, zraven nož, malo naprej je košara z jabolki, pa lonček iz katerega prisrkuje kavo. Povabi me, naj sedem. Vidim, da si danes pomaga s palico in za križ se prijemlje. Vonj po razpušчени zabeli polni prostor, pa še po nečem, ne vem natančno po čem. V njenih očeh je še vedno živa voda življenja. Gubnine na licu se ji obročkasto izgublajo proti bradi, pod očmi pa se ji kolobarijo. Ko se nasmehne, se ji gube nekoliko zgladijo. Na poročni sliki je bila videti izklesana lepotica, z veliko kito. Nek popoldan sva sedela za to mizo in mi je nanosila albume slik. Z ukrivljenim prstom je kazala na

osebe in mi pravila o njih, predme je razgrinjala življenja, ki so minevala. Njen pokojni mož je bil visok in močan – žal ga je pobrala kap, preveč je kadil, mi je potožila. Vseh pet otrok se je razteplo, dva sta ostala v Ljubljani, hčerke so omožile daleč proč. Ena od hčera bi jo vzela k sebi, če bi nanjo prepisala kmetijo, pa ni hotela. Rekla mi je, da naj se za grunt cukajo, ko nje ne bo več, zato je trmasto ostala doma. Sedem in odpahnem te zamišljije. Gledam jo, kako se premika k štedilniku in pomeša nekaj v loncu. Vprašam jo:

»Kaj se pa danes kuha?«

»Ah, kolerabo pa fižol in krompir, pa še hrenovko. Ne nucam dost.«

»Podpreti se pa je treba, a ne,« sem jo skušal zaplesti v pogovor, čeprav sem videl, da je danes bolj betežna in upognjena, na čuden način upognjena. Očitno jo močno boli križ.

»To pa. Veste, zjutraj, vsak jutri pojem en jajček. Enkrat ga ocvrem z ocvirki, drgač pa tudi z malo vina, šato, za moč, zvečer, pa najraje topu mleka pa malo kruha, al pa koruzne žgance, tiste ta hitre, kokr kdaj. Pa jabuk pa med, pa me nese skozi živlejnje. Delam malo, zato tudi nucam malo. No, zdej bo kmalu kuhan. Pa bi probal, kuga čmarm, sam probal bi. Vi mestni ste navajeni na fine rči. Moja ta starejša vnučka bi sam tiste podplate al kaj že, pice no. Men tega ne dajal, men mora biti vsak dan neki na žlico. Tko sem navajena. Sej včas si

skuham za več dni, če kuham zeles al repo. No al boste probu, a vam prštimam krožnik?» je ponujala.

»No, pa bom,« sem se odločil. Odpel sem si anorak in se razlezel po klopi. Tam na koncu sem videl strani z osmrtnicami. Očitno je že zjutraj naredila selekcijo. Malo sem polistal, iz obeh velikih dnevnikov so bile strani. Tisti oficir je očitno kupoval oba. Jaz vse preberem na internetu, časopise kupujem samo tu in tam.

Julka je šla proti omari, odložila palico ob zelenkast zid in vzela bel debel porcelanast krožnik. Obrisala ga je s papirnato brisačo, poiskala žlico in jo dala na krožnik. Pri tem je nekajkrat pozvonila – očitno se ji je roka tresla. Zbrala se je in prinesla krožnik na mizo. Potisnila ga je proti meni.

»Saj ne bo še prec. Še pol urce, pol bo fertik, pa tud n mal se mora ohladiti. Človk ne sme vroče jest, tud mrzlgla ne. No, kolk dni boste še tle. Dons je tork, a ne. Takle november je tle, takle, vidte. Megle se rade vlačjo po dolin, pa fajht se drži, da gre vse u kosti. Vi ste še maldi, jaz pa ne več tako zelo, gvišn za plesat ne več,« je rekla in se stokaje usedla na stol ob štedilniku.

»Popoldan bom šel. V tej megli ni kaj početi, res ne. Pa tudi doma bo še kaj dela. Vrtno ograjo moram popraviti, mrežo zamenjati in še nekaj drobnarij. V petek pa spet pridem. Če kaj rabite, kar recite, rad vam pripeljem,« sem se ji ponudil.

»Ne nč, na nucam. Sin pride v sredo, k doktorju me bo vleku. Spet me križ daje. Hudič pa doktorji, najbrž bo spet treba injekcije. Dve leti nazaj je že blo tko, ja,« je žalostno rekla. Zaslutil sem, da ni razpoložena za dolge odgovore.

»Zakaj pa teh osmrtnic ne skurite,« sem jo čez čas vprašal.

»Ja, veste, to pa ne. Žalost je v nih, žalost – ta pa ne zgori, ne. Pa slike so pr enih, kaj čm to kurt. Rajune politike, k nam kar naprej kradejo, tiste je za skurt, tiste, vidte,« je kar nekam razživljeno rekla in potolkla s palico po tleh.

Skoraj celo uro sem se zadržal pri njej. Pojedel sem mineštro, nekoliko neslano, sicer dobro. Če sem iskren, take hrane nisem več vaju. Ko sem šel, mi je rekla, da jo je strah presihanja svetlobe. Usihanje svetlobe ... me je otožilo, ko sem gledal oddaljen nalomljen kozolec, spet rahlo oviti z meglo, ki se je čisto počasi valila čez ravnino. Ah, svetloba res usiha, res ...

BOŽJE FRNIKOLE

Anica se je razgledovala po robu rumene rjuhe, nagubane, zatlačene pod brado. Medla jutranja svetloba se je lomila skozi žaluzije. Prisluškovala je zvokom zunaj. Nekje se je slišalo moško pokašljevanje, nekje je zaropotala opornica, drugje se je slišal radio, zelo dobro ga je slišala. Nekaj čez pet je šele ura, jo je zdrznilo. Avgust, moj bog, avgust. Že dve leti sme tu, dom starejših, doma pa ... Nikoli več ne bom šla dol med njive, do studenca, pod kozolec, ki se je zadnji zimi tako zelo nagnil. Sin ga je podprl, popravil ga pa ne bo, tako je rekel, ne bo. Kaj bo? Kaj bo? Nimam kaj preišljevat, propadlo bo, propadlo. Trije sinovi, nobeden ne bo kmet. Ta starejši, bi ... On, mogoče ... Samo ... Lepo hišo ima blizu mesta, kaj bi rinil nazaj na hrib, le zakaj? Mi smo se zadosti nagarali, zakaj bi se še oni. Je že Bog tako uredil, da je prav. Lej, devetdeset sem jih dočakala, julija sem jih bila ... Moj bog, devetdeset. Kdo bi si mislil. Mož jih je pa komaj 83 imel pa je šel. No, Bog mu daj mir in pokoj. Pa sem pristala, da sem šla sem dol, v to ... Saj ne vem, kako naj rečem tej hiši. Hiralnica, veliko jih je nepokretnih, veliko. Malo nas je še, ki sami tacamo naokrog. In zdaj imam novo v sobi, mestno, razvajeno. Smrči, pa kako! Le kako se bom privadila, šele en

teden je tu. Vnukinja se je poročila in je rabila stanovanje, pa so jo dali v dom. Ja no ... Rešuje križanke, bere in kar naprej telefonira. Toliko mi je le povedala, da je delala na banki, da je že dolgo v pokoju, da pa ima hudo sladkorno in malo da ji nagaja srce, nič hujšega, le včasih, da ji utrip zaniha, živci ... Moža je izgubila dve leti nazaj, tudi bančnika ... Gosposka sta bila, ja. Ni prostora, pa so jo dali k meni. Pa se premika, danes je zgodnja. In noče, da bi imela prižgan radio. Pogrešam ga. Še doma je bilo tako. Do zdaj tudi, zdaj pa ... Kar ne smem. Rekla mi je, da imam radio tudi na telefonu, pa da naj si dam slušalke in ga poslušam. Pa ja, komaj, da se znam oglasiti na telefon, pa poklicati vnukinjo, ki me največkrat obišče. Sinove tudi še znam, več pa ne. Pa da bi poslušala radio prek telefona, pa še kaj. Lahko njej, dvanajst lete je mlajša, spozna se na te reči. Mene je naučila vnukinja. Oh, ljubi Bog, kakšne kazni mi boš še naložil. Radio, zdaj še tega ne bom imela. Sin se je zavzel, da mi bo našel sobo, kjer bom sama, samo tista še ni prosta, ker ... A ni to grozno, čakamo se, kdo bo umrl, da bo drugi zasedel njegovo mesto. No, nekaj bodo doplačali, pa radi bodo, ker vedo, da sem vajena samote. Saj, tam zgoraj, na samem je bila kmetija, na samem. In kolikokrat sem bila čisto sama, zadnje zime ... Zdaj pa tale tam, ki se liči, si izmišlja frizure, po cele dneve nekaj brklja po omari in sitnari, nad vsem sitnari. Nihče ji ne ustreže. Prej je bila tu blaga ženska, s kmetov. Minka ... Nje moj radio ni motil. Ob petih sem ga prižgala, da sva lahko poslušali, poročila, vreme in vse drugo. Skupaj sva komentirali povedano, zdaj pa tišina. Takoj prvo

jutro, se je ta nova obrnila in rekla: Daj te no, ugasnite to škatlo. Hišni red je tak, da do šestih zjutraj mora biti tišina. Kar streslo me je, tišina ... Saj, tišina, tišina ... Doma je bila ... No, pa se je zbudila, preteguje se. Ah, obrnila se je, še bo dremala, še bo mir, saj ... Oh, če bi bila sama. Upam, da bom kmalu. Upravnica mi je rekla, da bom verjetno septembra že v tisti sobi, da sem prva na vrsti, da razume, da pri mojih letih težko prenašam sostanovalko, da ve, da sva se s prejšnjo ujeli ... Minka, ja, kar zaspala je, nič ni bilo odziva zjutraj, ko sem poslušala vremensko napoved. Napovedana je bila toča in nevihte. Minka pa je spala, za vedno. Klicala sem jo Minka, Minka, pa nič. Vstala sem in šla do dežurne na koncu hodnika ... Sestra je prišla in ... Tekale so, prišla je zdravnica. Začasno so me posedli v bivalnici in mi prinesli čaj ... Počakati sem moral tam, da so vse pospravili, odšla je, umrla je ... Videla sem njen obraz, bel, nasmehljan, srečna je bila, srečna v smrti. Poštena ženska, pet otrok, pa je nihče ni hotel imeti doma. Tudi ona je bila s kmetov, zgarana ... Dve leti mlajša od mene. Še visoko starost je učakala, ja. Velika kmetija, zadnja leta jo je obdeloval sin, ki pa ni imel časa, da bi še njo gledal po tistem, ko si je zlomila kolk in je komaj ostala živa. Strinjala se je, da gre v dom, ker je komaj še hodila z berglami; tamle so ostale v kotu ... Šele popoldan so jih odnesli, tisti dan ... Na začetku julija je bilo, ko so res prišle nevihte in za kratek čas tudi toča, pa ne prehuda, ne ... Ne kot takrat!? Oh ... Pa tako lepo solato sem imela, pa grah, pa redkvice, pa jagode. Čakaj, koliko let pa je

že od takrat. A se bom spomnila? Zdaj smo 2019, to se pravi, ja ... 2011 je bilo, vnučka je imela deset let, ena pa šele 6, no, še vem. Tisto soboto, tudi konec junija, ja, mislim, da ja. Saj šole niso več imeli, ne. Sin je obe pripeljal že zjutraj, da bosta malo na svežem zraku, zvečer jih je pa prišel iskat. Saj so mi pomagali na vrtu, sinova žena, s kmetov doma, od drugega tudi ... O, kakšen vrt smo imeli, o ... In rože ob ograji, tiste ... Na, zdaj bo pa samo plevel. Ja, tisti dan. Že zjutraj je kazalo slabo. Soparno je bilo. In kadar kokoške takole kokodakajo in se rinejo pod grmovje, se rado kaj naredi, se. Pa me je mlajša spraševala: Babi, kako pa Bog dela točo? A ima ledomat. Bog se usmili, kakšna vprašanja pa so to bila – če ima Bog ledomat? Pa sem rekla, da ima Bog točo kar v vrečah in da jo stresa. Starejša se je smejala in mi je rekla: Babi pa ne no, zrak se ohladi pa se voda spremni v ledena zrna, no. Oh tista je pa brihtna, pravi, da bo doktorica. Ne vem, ne vem ... Ledena zrna. In sem gledala, kako se črni, kako se zrak vrtinči. Čepela sem ob radiu in poslušala, tam je že nevihta, od severa gre mrzel in vlažen zrak. Malo pred deseto dopoldan pa se je začelo. Najprej zagrmelo, kokoške so se zagnale v senik ... Lipa je zatrepetala, potem ... Še enkrat je zagrmelo in še enkrat. Malo je bilo strah, stiskala se je k meni in vreščala. Potolažila sem jo, namočila sem jih žemljico v med ... Starejša je vzela knjigo in se usedla v star naslanjač, tam je rada brala, pa še maček je zlezal k njej, samo k njej, še k meni ne, no ... In se je začelo, najprej malo, potem pa debela zrna. Kako je tolklo, bobnelo. Mala je šla do okna in

vreščala. Nenadoma jo je to navduševalo, ta velika pa, Kaja, ha, nič! Ona se je delala, kakor da je to nič ne zanima, prav nič. In se je slišalo, kako se zrnja odbijajo od pločevinastega pokrova nad sodom pred hišo, kako je zvenelo, pa od strehe, pa od plastičnega soda ob vrtu ... Kakšnih deset minut je tolklo, bog se usmili. Ko je nehalo, je ta mala, Jakica, kar stekla ven, bosa, oh. Kako je cvilila, ko je stopala po zrnih v travi pred hišo. Pobrala je nekaj zrn in jih valila po rokah, cvilila, metala ... Prvič je videla točo, prvič, lep otrok ... Starejša je prišla za njo in jo nadrla, da kaj bosa hodi po travi, da bo spet smrkala, pa da bo mami njo nahrulila, ker da je ni pazila. Šla je v vežo in ji vrgla rdeče gumijaste škornje, ki so bili v kartonasti škatli. Prisilila jo je, da si jih je obula. Zdaj je bilo šele veselje. Tekala je po travi, zajemala zrnje, ga metala v zrak in se smejala. Starejša je prišla za njo, si nekaj časa ogledovala zrna, enega večjega podržala med prsti in gledal sivo svetlobo. Oh, te slike ... Mala je pa še kar skakala in si nekaj pela. Potem pa je ta velika resno rekla: Babi, to so božje frnikole. Ne vem, od kje ji to, božje frnikole. Pobožala sem jo po lepih rjavih laseh in ji rekla, da se z bogom ni šaliti, da naj se ne dela norca ... Pa se je samo zasmejala, stekla za malo in sta se obmetavali s frnikolami ... V vrtu je bilo nekaj škode, je. K sreči sem imela zadosti polivinila, da sem zjutraj večino gredic pregrnila. Velika mi je potem pomagala odstraniti polivinil, ta mala pa je še kar tekla, skakala na zrna, dokler ji ni spodrsnilo in je padla. Cmerila se je. Pa smo jo hitro potolažili, ni bilo hudega, ne. Po tistem se je le umirila in

pomagala otresati polivinile. Ja, ja, toča ... Kakšno bo danes, nič ne vem. Minka, ona ... O, tudi ona mi je pravila, kakšne toče so včasih imeli. In njihov sosed da je bil tako jezen, ker mu je stolklo krompir, da je nesel razpelo do njive, ga zapičil in rekel, na, zdaj pa ahtaj, če imaš moč. Pa ni bilo prav tisto norčevanje, ne. Pijanec da je bil ... No, no ... Nič, vstala bom, kaj pa hočem ... Anica se je le počasi do kraja izvila iz spominjanja, nataknila lahke copate in potihoma šla na hodnik. Najprej je šla do velikega okna in se razgledala. Na severu se je oblačilo. Vleklo jo je proti glasu radia iz priprtih vrat na številki 15. Naslonila se je na zid. Malo čez pol šesto zjutraj, prva jutranja kronika, je dognala. Kar slonela je tam in poslušala, kar taka v modri spalni srajci z rožicami ... In Vreme: danes bo deloma oblačno, možna so krajevna neurja s točo. Zaskrbljena je oddrsala nazaj do sobe. V mislih je mlela. Ja, ja, pa bodo spet padale božje frnikole in ljudem potolkle trud. Moj Bog, ne meči frnikol, ne. Usedla se je na posteljo in gledala, kako se soseda čisto počasi obrača in vzdihuje. Komaj da je zamrmrala skromen »dobro jutro,« komaj ...

MEHURJI NA KOŽI

Rahle megllice so liznile sivino blokov. Jutro se je jesensko spotegovalo. Od nekod se je slišalo pokašljevanje, najbrž spodnji sosed. Kadi na balkonu, danes je bolj zgoden kot po navadi, je Milena pomislila, ko si je primaknila kos kruha, namazanega z maslom. Iskala je žlico, da bi si maslo prelila z medom. Malo do petih. Kdaj so rekli, da začnemo, ob sedmih, ja ... Trgali bomo bele sorte, stari vinograd, potem pa še na drugem koncu. Kaj je že tam? Jaz se na te sorte ne spoznam. Popolnoma nič ne vem, nič. Tako je imel naš oče, pa ... Kaj zdaj, a bom, kar sanjala. Imama vse, vetrovka, če bo dež, škornji, še ena majica, cigarete, ključi, pol kile kave za teto, ja. Vse je. Mračina se trga, v globelih so še puhline megle, sonca še ni. Lina vozi počasi in se razgleduje, koliko je novih hiš ob poti. Vas se spreminja, novi ljudje, novi ... Trije veliki vinarji, glej ga, Janeza, kakšen traktor ima, nov, moder. Kdaj je pa to nabavil, spet krediti. Saj se spomnim, ko je letal pri nas po banki, se ... Kolegica dela na kreditih in na teh evropskih sredstvih. Janez pa ... Včasih ... se ji nasmehne. Ko smo trgali pri njem, imela sem komaj petnajst let, on pa, ja kakšnih deset več, no. Takrat še ni bil poročen. Kako so bliskale njegove oči med trtnimi listi, kako zelo. In ko so se njegove

kosmate roke dotaknile mojih, me je, takrat ... Takrat sem se najbrž prvič zavedala, da sem ženska. Nekaj me je oblilo, ena taka posebna vročina, kaj vem. In pri malici mi je nalival oranžado pa malo vina, da se mi je prijetno smejalo. Zvečer me je peljal domov, ker sem ostala, mama in oče sta že prej šla. Janez mi je govoril, da bo vozil tovornjak, da pa bo tudi še malo kmetoval, da mu je vinogradništvo v krvi. Njihovi so bili od nekdanj dobri vinogradniki. Najstarejšo klet so imeli v vasi. Včasih so pridelovali mašno vino, ja. Prvi so ga začeli točiti v buteljke, stroj so nabavili, pa kakšen. Moj oče se je takrat smejal, češ, kaj se igrajo in premetujejo tiste flaše, ko pa se vino po moškolahko pije kar iz soda. Ja, pri nas doma smo imeli samo petsto trt, pa še teh ni več, ne. Stric, o, naš stric Janko, on ... Noro, kreditov se je navlekel, širi, zdaj, ko je ob službo. Misli, da mu bo navrglo zadosti za preživetje. Pa ja. Žena še dela, to jih rešuje, to, ne pa vinogradi. V najemu jih ima že ... Ne vem, pa tudi katere sorte ne bi vedela. O, glej, glej, se čudi vstajanju doline. Povsod je trgatev, pripravljajo se. Avtomobili so parkirani po kolovozih, slišijo se traktorji ... Pa saj so nori, šele pol sedmih je. Počaka, da se velik traktor odziblje na kolovoz. Janez, ja, jo spet žgečkajo spomini. In tisti večer sta potem nekaj časa sedela v avtu in klepetala. Črne roke je imel, umazane, lepljive. Moje niso bile nič boljše. Škarje so se mi kar lepile na dlani, saj ... Sladko grozdje je bilo tisto leto, zelo sladko. In Janez mi je govoril, da bi lahko šla z njim na daljšo vožnjo v počitnicah, tako za družbo. O pa ja, jaz smrklja, pa ja. Doma se jim bi utrgalo ...

Moj pokojni oče ... Oh ... Kar vidim ga, kako bi pljunil in rekel: A z onim važnjakarjem, kaj si nora smrklja, saj si še smrklja, porka duš. Ne, Janeza ni maral, ker, se ve, bogati so bili, mi pa, siromaštvo, samo njegova delavska plača, stari starši samo neka podpora, kmetija mala, pa pet otrok. In vino, vino, pa ocvirki, mast. Kruha malo, solz veliko. Električna se je šparala, vse je bilo tako, kaj vem. No, pa sem šla v šole, srednja ekonomska v Maribor, pa ... Zdaj pa delam na banki in sem ostal sama, z svojo Anjo ... Ne morem je več spraviti na trgategv. Pravi, da na kmete ne gre, da noče biti vsa lepljiva, sluzasta. Ah no, kakšen izraz ... Sedemnajst jih ima, bog se usmili, kako so ta leta letela. In ... Njen oče, moj, moj Darko ... Nič več moj. Ko je zvedel, da sem noseča, se je začel izogibati. Dedci, dedci ... Šel je, šel. V Avstrijo je šel, dobro služi. Tam si je našel Ukrajinko, o Bog. Saj Anji kupuje stvari, razvaja smrkljivo. Ne bo znala delati, ne. Samo računalnik, igrice, glasba, ples ... No, šola, gimnazija, za zdaj je prav dobra, zabita ni, ne. Ne bi ji škodilo, če bi šla z mano, pa je šla to soboto na plesno tekmovanje v Ljubljano. No ja ... Janez, spet on, njegov vonj po znoju, po ... ne vem, usodno me je privlačil. In fantazirala sem o tem, kako bom pobegnila od doma in se usedla k njemu v kamion. In v juliju, čez dve leti, prav toliko sem bila stara kot moja Anja zdaj ... Doma smo že vse naredili, seno za kravico, pa drugo tudi, opleli smo vrt, vse ... Potem pa v vroči noči. Nabrala sem stvari v smešen nahrbtnik, takrat še niso bili v modi, in sem splezala skozi okno pa v noč, na drugi konec vasi, kjer je bil parkiran

velik zelen tovornjak. Na ceradah je pisalo Intereuropa, zanje je takrat vozil. Mercedes je bil. Vedela sem, da bo ob dveh jutraj že šel nekam dol, menda prav do Izraela. Ko sem okopavala na vrtu, je prišel mimo. Govorila sva o šoli, o internatu, o svetu. Pa da ga dva tedna ne bo, ker nekaj pelje v Izrael, nazaj pa bo pripeljal druge reči. Izrael, Izrael, mi je plalo v glavi takrat. Nagovarjal me je, da naj grem z njim, potni list in to ... mladoletna!? Pa sem rekla, da bi šla samo malo dol po Jugoslaviji, nazaj bi že prišla z vlakom, saj sem imela nekaj svojega denarja, ker sem tri tedne delala v trgovini. Pa prejšnje leto tudi. Štipendija, ja ... In sva šla, potem ... Vzel mi je nedolžnost nekje blizu Beograda ... Janez, Janez ... Koza, mlada koza sem bila. No, pazi malo, madona no, koliko jih je danes v teh naših gričih. Glej no. Vse je noro, trgategv. Zvečer bo še slabše, takrat vozijo malo pijani. Dom, kaj je zdaj moj dom. Oba sta že pokojna. Nihče od nas petih ni ostal doma. Vsi so oženjeni, samo jaz imama nezakonsko hčerko. Tudi zato ne govorimo dosti, ne ... Dom, se zamisli, ko se ustavi pod domačijo. Pravno si je še niso razdelili, ker se ne morejo dogovoriti, kako bi si zares razdelili. Kdo bi imel hišo, kdo klet, kdo skedenj in mali hlev, drvarnica. Pa se vse zarašča in propada. Mileno stiska v zaprsju, posmrkuje ... Naša hiša, na glas zavzdihne in gleda okrasto fasado, ki se na več mesti že kruši, skedenj se je že podrl in se naslonil na staro hruško. Drvarnica je vsa v koprivah. Vinograd se je ves prepletel in stric pravi, da ga bo pozimi vrgel ven in zasadil novega, da je pa to le treba, da se

bo vedelo, kje je bil njihov rod ... Ni imela moči, da bi zavila gor do hiše, da bi jo odprla. Težak star ključ je bil spravljen pod pragom, čez pa prislonjena deska. Prejšnje jeseni je še šla gor, odprla okna, pregledala prostore, zdaj pa, ne, ne, ne, je kričalo v njej. Vsi drugi so šli daleč, dva sta v Ljubljani. Anka v Zagrebu, en brat pa v Nemčiji. Samo ona je še šla kdaj do hiše, po tistem, ko so še mamu pokopali, pred desetimi leti ... Mislila je, da bo zmogla, da bo našla nekoga, ki ga bo veselila ta hiša, vsaj za vikende, pa vinograd in sadna drevesa, pet jablan, tri slive, star oreh, hruška ob skednju. Pa je vse zanemarjeno, vse. Jaz pa številke, številke, potem pa stanovanje in prepiranje z razvajenko, ki hoče postati pravnica. Dobro, vsaj ve, kaj hoče. Pa bi šla danes gor, bi šla? Ne, ne, mogoče zvečer, ko bomo končali. Ne, ne, takrat bom preveč utrujena. Te sobote v septembru, te naše trgatve. A bo tudi letos potica? Odpre okno avtomobila in si vzame cigareto. Dvajset do sedmih, še je čas, da si eno prižgem. Počasi kadi in gleda zapuščenost, na katero se je že ujelo sonce. Zapre oči in se vidi tekati med jablanami Kisle so bile, šele pozno zrele. Niso jih pobirali in shranjevali, ne. Mama jih je pokrmila prašiču, včasih smo imeli tudi dva. Zakaj jih nismo nikoli pobrali, zakaj? Pa sem sanjala moža, sanjala sem male lesene gajbe teh naših domačih jabolk, slastnih hrušk. Mislila sem, da bo ... Pa je šel, ko sme bila noseča. Ni, nič, vse propada, vse ... Jezno vrže dogorek v mokro visoko travo in spelje. Na dvorišču je že veselo. Moški si dajo duška z žganjem, ženske pijejo kavo z malo žganja,

gospodinja nosi zajtrk za trgače in nosače. Včasih ni bilo zajtrkov, samo malica, jo obide. Pozdravlja se z njimi, se nasmiha. Malo se je oblačilo, pa ni bil napovedan dež. Stric jo objame in ji reče, da ji bodo morali najti spet kakšnega dedca, da je še baba. Smeh jo zagrne, zapre oči in si misli: Roža vene, prepozno je za zalivanje ...

Luči mesta se bližajo. Nisem si dobro umila rok, volan bo pocast, jo skrbi. Ustavi se na parkirišču ob cesti. Ogleduje si roke pod notranjo lučjo v avtu. Potem se zgrozi, kaj pa je to zdaj za en hudič? Vse roke imam mehurjaste!?! O, kaj je zdaj to. Pa če je stric pozno škropil in je mokro listje, ki me je tolklo po rokah bilo še ... Pa kaj imam zdaj za enega hudiča ... Ti mehurji ... Nič, na urgenco, na urgenco, pa kar taka ... Srce ji je divje razbijalo, ko je parkirala pred urgentnim blokom. Tresala se je in na jok ji je šlo.

Oh, ni nič hujšega, je utolaženo peljala proti blokovskemu naselju. Samo mehurji na koži, kontaktni dermatitis, rosa, škropiva, kaj vem, ena maža pa bo. Kaj pa oni drugi, mehurji v duši, tisti, tisti. Panika je bila, malo sem pila, pa me grabi panika. Samo mehurji na koži, samo to ...